

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1922.

Andra kammaren.

Nr 36.

Fredagen den 12 maj.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 5 och 6 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 12—16, statsutskottets utlåtande nr 68, bevillningsutskottets betänkanden nr 35 och 36 samt bankoutskottets memorial nr 39.

§ 3.

Härefter föredrogos bankoutskottets memorial, nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 2:o a) av bankoutskottets utlåtande nr 33, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 4.

Vid nu skedd föredragning av bankoutskottets memorial, nr 41, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda första lagutskottets utlåtande nr 20 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 18 och 19.

§ 6.

Ordet lämnades härpå till herr förste vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att först på föredragningslistan för morgondagens plenum må bland två gånger bordlagda ärenden uppföras första lagutskottets

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 36.

tets utlåtande nr 20, ävensom att bankoutsrottets memorial nr 39 uppföres på föredragningslistan bland två gånger bordlagda ärenden för plenum den 17 innevarande maj.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet, nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring av professor C. Wimans personliga professur till en ordinarie professur i paleontologi och historisk geologi m. m.;

från första lagutskottet, nr 150, i anledning av väckt motion om ändring i 13 § 2 mom. i lagen angående tillsättning av prästerliga tjänster;

från bankoutsrottet:

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; och

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873; samt

från sammansatta stats- och första lagutskottet, nr 151, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. 3 § rättegångsbalken m. m., dels ock i anledning därav väckta motioner.

§ 8.

Till bordläggning anmälades:

bankoutsrottets utlåtande, nr 46, i anledning av väckt motion angående avlöningen för tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott;

första lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion om upphävande av 18 kapitlet 13 § 2 momentet strafflagen; och

jordbruksutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett statsstuteri i samband med Flyinge hingstdepå ävensom två i ämnet väckta motioner.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Törnkvist</i> i Karlskrona	under 8 dagar	fr. o. m. den 13 maj,			
» <i>Hamrin</i>	» 3	»	»	» 13	»
» <i>Svensson</i> i Skönsberg	» 4	»	»	» 13	»
» <i>Nilsson</i> i Tånga	» 5	»	»	» 13	»
» <i>Strindlund</i>	» 4	»	»	» 13	»
» <i>Paulsen</i>	» 2	»	»	» 15	» och
» <i>Borggren</i>	» 4	»	»	» 15	» .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,14 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 13 maj, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Ordet lämnades på begäran till

Svar å interpellation.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Å k e r m a n, som anförde: Herr talman! Med tillstånd av denna kammare har herr Karl Kilbom till mig framställt följande spörsmål:

1) Har herr statsrådet beaktat de vådliga följderna, som saknaden av tydliga föreskrifter samt bristerna i gällande bestämmelser angående polismyndighets rätt till anhållan, häktning, husrannsakan och kallelse till förhör medföra för den allmänna rättssäkerheten, särskilt med avseende fästas å de förra sommaren begångna övergreppen i den s. k. förräderiaffären?

2) Om så är, har herr statsrådet tänkt vidtaga särskilda åtgärder för att påskynda lösningen av dessa brännande spörsmål i en riktning, som blir till skydd för den allmänna medborgerliga rättsäkerheten, och är det att hoppas, att en sådan lösning skulle kunna åvägbringas genom förslag om lagstiftning vid nu sittande riksdag?

De sålunda till mig framställda frågorna skulle kunna besvaras med en hänvisning till den på min föredragning till årets riksdag avlätna propositionen med förslag till lag om tiden för företagande av rannsaking med häktad. Av mina anföranden till de vid denna proposition fogade statsrådsprotokollen lär framgå, att de av interpellanten berörda spörsmålen ligga mig om hjärtat och att jag hyser

Svar å interpellation.
(Forts.)

den mening, att en klarläggande och för såväl rättssäkerheten som den medborgerliga friheten betryggande lagstiftning i de ämnen, som i interpellationen angivas, är av behovet påkallad. Jag erinrar om, hurusom jag i mitt anförande till statsrådsprotokollet den 9 december 1921 lämnat en del uppgifter om frågans tidigare behandling i riksdagen och därvid också omnämnt, att justitieombudsmannen i framställning till 1914 års senare riksdag upptagit frågan om större skyndsamhet med häktade personers inställande för häradsrätt, och att riksdagen i anledning därav i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes, i ändamål att för tiden, intill dess ny allmän rättegångsordning i brottmål kunde komma till stånd, i görligaste måtto avhjälpa bristen på tidsenliga och fullständiga bestämmelser rörande förundersökning och häktning i brottmål, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i dessa ämnen. Dåvarande chefen för justitiedepartementet har vid anmälan av denna riksdagens skrivelse i statsrådet bland annat uttalat, att det syntes honom ställt utom tvivel, att nya bestämmelser uti ifrågavarande delar av vår straffprocessuella lagstiftning vore av behovet påkallade, liksom han också funne det önskligt, att man sökte avhjälpa de svåraste bristerna i gällande rätt utan avvaktande av den allmänna processreform, vars fullbordande först efter en ganska lång tid torde vara att vänta. Dåvarande departementschefen erhöi Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla sakkunniga för att inom justiedepartementet biträda vid utredningen av frågan om ny lagstiftning rörande förundersökning och häktning i brottmål ävensom vid uppgörande av de lagförslag vartill nämnda utredning kunde föranleda.

Resultatet av det lagstiftningsarbete, som härefter igångsattes, föreligger i ett av en senare departementschef, herr Eliel Löfgren, den 27 februari 1920 i regeringen framlagt komplex av lagförslag, över vilka lagrådet den 8 oktober 1920 avgivit utlåtande. Ehuru lagrådet tillstyrkte, att förslaget lades till grund för lagstiftning i ämnet, blev detta icke av min närmaste företrädare i ämbetet framlagt för riksdagen, detta uppenbarligen på grund av den avvisande hållning beträffande förslagen, som intagits av processkommissionen. Kommissionens utlåtande i ämnet, vilket inhämtats först efter det lagrådet yttrat sig och icke avsåg någon detaljgranskning av förslaget, finnes såsom bilaga fogat vid den till årets riksdag avlätna proposition angående tiden för företagande av rannsaking med häktad, som jag nyss berört och som skall komma till behandling här i kammaren senare i dag. Icke heller jag har, såsom av sagda proposition framgår, funnit skäl att förorda förslagens framläggande för riksdagen, men har detsamma genom motion i första kammaren av herr Löfgren själv i alla fall bragts under riksdagens prövning.

Skälen till att jag icke kunnat understödja ifrågavarande lagförslag om polisundersökning m. m., vilket innehåller en fullständig reglering av de frågor, som i interpellationen berörts, äro av tvåfaldig art.

Dels har, sedan riksdagen år 1914 skrev och begärde lagförslag om förundersökning i brottmål, en helt ny situation inträtt därige-

nom att processkommissionen, som 1919 avslutat ett preliminärt utkast angående civilprocessens reformerande, från och med år 1920 ägnat sig åt behandlingen av straffprocessen, i vilken frågan om förundersökningen ingår såsom ett bland de mest omfattande och svårösta problemen. Jag skall senare återkomma till denna sida av saken.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Dels hava såväl vissa av de principer, på vilka förslaget är byggt, som åtskilliga av dess detaljbestämmelser ingivit mig starka betänkligheter. Den förundersökning, som däri föreslås, skulle läggas i polismyndigheternas händer. Mot obefogade åtgärder av dessa för ifrågakvarande uppgift icke alltid tillräckligt kvalificerade myndigheter har i vårt land säkerhet hittills sökts i målets snabba bringande inför domstol till vanlig domstolsförhandling. Den gällande svenska rättens ståndpunkt är utan tvivel den, att det tillkommer domstolen att verkställa rannsaking angående brott, vilket ju icke hindrar, att åklagare- och polismyndigheter till utredning angående brott kunna och böra företaga förberedande undersökningar och därvid hålla förhör med såväl den för brott misstänkte som andra personer. Att det är domstolen, som handlägger det väsentliga av rannsakingen i brottmålen, medför ur säkerhetssynpunkt åtskilliga fördelar. Förhandlingen är väl till sitt väsen inkvisitorisk, men den tilltalade står dock såsom part mot en åklagare inför en opartisk och väl kvalificerad myndighet; han har rätt till sakkunnigt biträde vid sitt försvar; och förhandlingen är underkastad den kontroll, som offentligheten är ägnad att medföra.

De bestämmelser, som innefattas i herr Löfgrens förslag, innehålla inga nya regler angående förfarandet vid domstolen, men de komme dock säkert att medföra en överflyttning från domstolarna till åklagare- och polismyndigheterna av en väsentlig del av rannsakingen. Dessa myndigheter hava utrustats med sådana befogenheter och åligganden i avseende å förhörs anställande med såväl misstänkta som andra personer, att de i sin förhørsverksamhet bliva i allt väsentligt likställda med domstolarna. Men de garantier, som domstolsförfarandet bjuder, saknas. De tilltänkta förhørsledarna kunna till stor del icke anses hava de kvalifikationer, som erfordras för att tillfredsställande utföra dem tillkommande funktioner. Förhöret kommer tydligen att taga formen av en fullständig inkquisition, som går ut på att förmå misstänkt person till bekännelse. Någon garanti för att misstänkt, som är anhållen eller häktad, beredes tillfälle att förebringa alla de omständigheter, som kunna tala till hans förmån, innehåller icke lagförslaget; tvärtom kan den misstänkte i vissa fall komma att under hela förberedelsen bliva utestängd från att samråda med en försvarare. Offentligheten är fullständigt utesluten. Oaktat sålunda väsentliga brister vidlåda de föreslagna anordningarna i avseende å förhöret, måste med hänsyn till det protokollariska förfarandet vid domstolen den redogörelse över förhöret, som skall såsom polisrapport framläggas och vilken naturligtvis skall intagas i domstolens protokoll, komma att bliva grundläggande för hela rättegången. Den förundersökning, som enligt praxis hålles i fråga om grövre brott,

Svar å interpellation.
(Forts.)

bedrivs visserligen i delvis samma former som det av herr Löfgren framlagda lagförslaget uppställer, men den har dock en vida blygsammare ställning än den skulle få, om den enligt förslaget lagfästes och regleras.

Även i andra avseenden, på vilka jag nu icke kan närmare ingå, fann jag lagförslaget behäftat med sådana brister, att jag ansåg mig icke kunna förorda detsamma till antagande. Jag hade då att överväga, huruvida icke vissa i lagkomplexet behandlade frågor voro av den mera fristående och på samma gång brådskande art, att de lämpligen kunde utbrytas och göras till föremål för särskild lagstiftning. Min uppmärksamhet var därvid särskilt riktad — utom på de ämnen, som sedermera upptogs i den kungl. propositionen — på instituten anhängande, hus- och kroppsrranssakan samt beslag. Då lagstiftning på dessa områden för närvarande nästan helt och hållet saknas, skulle ett lagligt reglerande av dem med nödvändighet komma att medföra vidgade befogenheter för de myndigheter, som därmed bleve betrodda, närmast polismyndigheten. En dylik vidgad befogenhet för polismyndigheten ansåg jag mig emellertid icke kunna förorda, med mindre dessförinnan en förbättrad organisation av polisväsendet blivit genomförd, som garanterade att de vidgade befogenheterna komme i därför kompetenta händer. Så snart den inom socialdepartementet pågående utredningen om en förbättrad organisation av polisväsendet, varmed frågan om åklagarväsendets förbättring står i oskiljaktigt samband, blivit avslutad, anser jag därför att frågan om en lagstiftning jämväl angående berörda myndigheters befogenheter i nyss angivna avseenden bör upptagas till förnyat övervägande. I avbidan härå torde man få låta sig nöja med den uppsikt J. K. och J. O. kunna utöva över det sätt varpå myndigheterna tillämpa den genom praxis utbildade sedvanerätten på dessa områden.

Såsom jag nyss nämnde, har processkommissionen allt sedan 1920 ägnat sitt huvudsakliga arbete åt utredningen just av straffprocessen, som emellertid endast utgör en del av den arbetsuppgift kommissionen har sig förelagd. Det enligt min mening verkligen trängande behovet av reformer på ett flertal olika punkter inom straffprocessen, bland annat just de av interpellanten berörda, och den enligt vad jag nu visat mycket stora svårigheten att genomföra dylika reformer, lösryckta ur sitt sammanhang med straffprocessen i övrigt, har hos mig väckt tanken, om icke i stället hela straffprocessen skulle kunna utbrytas ur den allmänna rättegångsreformen och genomföras inom en relativt snar framtid. Med anledning härav har jag i ämbetskrivelse till processkommissionen anmodat denna att till mig inkomma med uttalande huruvida enligt kommissionens åsikt rättegångsreformen lämpligen skulle kunna successivt genomföras på det sätt, att straffprocessen först reformerades, samt, i jakande fall, inom vilken tid det ungefärligen skulle kunna beräknas, att processkommissionen vore i stånd att avlämna ett principbetänkande rörande en till en början sålunda begränsad rättegångsreform.

I anledning härav har processkommissionen i skrivelse den 8 april 1922 anfört följande:

Svar å interpellation.
(Forts.)

»Processlagstiftningen liksom all lagstiftning måste naturligen uppdelas i särskilda delar allt efter de olika ämnen, som lagstiftningen behandlar. I rättegångsordningarna meddelas sålunda särskilda regler angående organisation av domstolar, åklagarmyndigheter och saksförare, förberedande förfarande, huvudförhandling, bevisning, rättsmedel o. s. v. Men dessa särskilda delar stå i ett vida närmare samband med varandra än de olika delarna av den materiella rätten. Vad som stadgas i den ena delen betingar därtill avpassade regler i den andra. Detta föranleder, att s. k. partiella reformer på processlagstiftningens område möta vida större hinder än sådana reformer inom civil- eller strafflagstiftningen. Över huvud torde kunna sägas, att sådana reformer svårigen kunna genomföras, med mindre de helt vila på den äldre lagstiftningens allmänna grunder.

Denna uppfattning gjordes kraftigt gällande av chefen för justitiedepartementet i hans yttrande vid avlåtande till 1911 års riksdag av den kungl. proposition, som ledde till inrättande av processkommissionen. Departementschefen erinrade därvid om det av nya lagberedningen år 1884 framlagda betänkandet angående rättegångsväsendets ombildning, det s. k. principbetänkandet, och det därpå grundade lagstiftningsarbetet. Detta betänkande hade åsyftat en ur enhetliga synpunkter verkställd revision ej blott av det processuella förfarandet i tvistemål och brottmål utan även av domstolsorganisationen. Men det hade förutsatt, att reformen skulle genomföras styckevis genom särskilda lagar rörande olika delar av ämnet, vilka först längre fram skulle sammanföras till ett organiskt helt i ett fullständigt kodifierat lagförslag. Detta reformförsök hade emellertid misslyckats, i det att de på grundvalen av betänkandet framlagda lagförslagen avslagits av riksdagen. Det må här anmärkas, att de viktigaste av dessa lagförslag avsågo, ett förundersökning samt häktnings och andra tvångsåtgärder i brottmål och ett bevisning inför rätta. Angående de sedermera utarbetade förslag till ändringar i åtskilliga delar av rättegångsbalken, vilka förslag, i olikhet mot det i principbetänkandet förordade partiella lagarbetet, icke haft till syfte att småningom uppbygga en ny rättegångsordning och av vilka somliga antagits men andra förkastats, uttalade departementschefen, att dessa reformförslag, evad de genomförts eller ej, varit ägnade att befästa och fördjupa insikten därom att inom rättegångsväsendet, vars skilda delar så nära sammanhängde med och ömsesidigt betingade varandra, verksam förbättring icke stode att vinna på den sålunda inslagna vägen.

I överensstämmelse härmed och på i övrigt anförda skäl föreslogs det, att en förberedande utredning angående en reform av rättegångsväsendet i dess helhet skulle företagas. Och denna framställning bifölls jämväl av riksdagen.

I enlighet härmed har det vid ordnandet av processkommissionens arbete, som enligt kommissionen given instruktion till en början endast skall avse en utredning angående huvudgrunderna för reformen, förutsatts, att det betänkande, som kommissionen har att avgiva, skall avse processen i dess helhet. Emellertid är det uppenbart, att

Svar å interpellation.
(Forts.)

man, åtminstone vad själva proceduren angår, måste skilja emellan civilprocess och straffprocess. Materialet har av processkommissionen ordnats i tre avdelningar: domstolsväsendet och vad därmed sammanhänger, rättegången i tvistemål och rättegången i brottmål. Det är således endast den först nämnda avdelningen, som skulle innehålla regler för båda processarterna, men även i denna avdelning har det visat sig nödvändigt att i vissa avseenden meddela särskilda regler för vardera processarten.

Nu har herr statsrådet ifrågasatt en sådan uppdelning av ämnet, att straffprocessen skulle upptagas och slutbehandlas innan man ginge vidare i behandlingen av civilprocessen. Processkommissionen anser, att mot en dylik uppdelning icke kan göras gällande de betänkligheter, som förut anförts mot en sådan styckning av reformarbetet, som i nya lagberedningens principbetänkande avsågs. Om hela straffprocessen, däri inbegripet ordnandet av domstolsväsendet så vitt angår handläggning av brottmål, upptages till behandling i ett sammanhang, kan givetvis det erforderliga sambandet mellan processens särskilda delar upprätthållas. Erfarenheten visar ock, att en sådan uppdelning kan slå väl ut. Både i Norge och i Österrike, där detta förfaringssätt iakttagits, synes resultatet ha varit tillfredsställande.

Vissa svårigheter äro dock förenade med en sådan behandling av rättegångsreformen. De hänföra sig till organisationen av domstolsväsendet. Då det för vårt lands vidkommande icke torde böra ifrågasättas att tviste- och brottmålen skola handläggas av helt skilda domstolar, vore det naturligtvis ur organisatorisk synpunkt fördelaktigast, om domstolsväsendet bleve ordnat i ett sammanhang beträffande såväl tvistemålen som brottmålen. En sådan behandling har ock processkommissionen förutsatt. Upptages straffprocessen särskilt för sig, kan en dylik omorganisation i hela dess omfattning givetvis icke i sammanhang därmed komma till stånd. Att åter låta den nuvarande organisationen bestå alldeles oförändrad, ehuru själva processen i brottmål omdanas efter nya principer, är icke möjligt. Det blir således nödvändigt att i avseende å domstolsväsendet genomföra vissa rätt genomgripande organisatoriska ändringar, som närmast skola avse handläggningen av brottmålen. Att detta måste medföra allvarsamma svårigheter är givet. Och dessa svårigheter kunna icke fullt överskådas, med mindre ett försök göres till utarbetande av de erforderliga bestämmelserna. Processkommissionen antager dock, att avgörande hinder mot den ifrågasatta uppdelningen icke skall i detta hänseende möta. Situationen är i så måtto fördelaktig för lösande av uppgiften, som processkommissionen redan uppgjort grunder för den slutliga organisationen och följaktligen kan taga hänsyn därtill, då det gäller fastställande av en ordning, som skall avse allenast brottmålen, samt enligt dessa grunder domstolarna såsom för närvarande skola bestå av allmänna underrätter, vid vilka i regeln alla mål utan avseende på deras beskaffenhet skola upptagas till behandling i första instans, ett antal övrrätter och en högsta domstol.

Å andra sidan skulle en uppdelning av arbetet på det nu ifrågasatta sättet medföra vissa fördelar. Enligt processkommissionens me-

ning måste vid ett slutligt ordnande av rättegångsväsendet i dess helhet den nuvarande skillnaden mellan land och stad i judiciellt hänseende upphöra. Genomförandet av ett sådant särskiljande möter emellertid betydliga svårigheter och måste taga lång tid. Om straffprocessen företages särskilt, behöver denna fråga åtminstone icke i hela dess omfattning då företagas till behandling. Den kan i det väsentliga anstå till dess ny civilprocessordning skall genomföras. Men genom ett sådant uppskov vinnes att övergången icke behöver bliva allt för tvär. Den kan förberedas successivt genom anordningar för särskilda fall. Otivelaktigt är ock, att olägenheterna av den nuvarande ordningen med dess skriftlighets- och uppskovssystem göra sig mest kända i fråga om handläggningen av brottmålen. En särskild anledning att söka snarast möjligt få till stånd en ny lagstiftning om straffprocessen synes ligga i riksdagens skrivelse den 11 augusti 1914 med begäran om förslag till bestämmelser om förundersökning och häktning i brottmål och det därav sedermera föranledda lagförslaget. Enligt vad riskdagen uttalade, avsågs endast att erhålla erforderliga bestämmelser i ämnet för tiden intill dess ny allmän rättegångsordning i brottmål kunde komma till stånd, vilket måste innebära, att de nya bestämmelserna skulle ansluta sig till den hos oss i övrigt gällande proceduren. Det har emellertid vid behandlingen av denna fråga visat sig, att det icke låtit sig göra att så begränsa arbetet. Lagförslaget har vuxit ut till ett efter en modern straffprocess med koncentrerad muntlig huvudförhandling avpassat, fullständigt förslag till nyordning av ifrågavarande ämnen, utan att samtidigt reglerna angående vårt efter helt andra principer ordnade förfarande inför själva domstolen undergått motsvarande ändring. Såsom processkommissionen förut anført och såsom jämväl framgår av vad kommissionen ovan yttrat beträffande partiella processreformer i allmänhet, anser kommissionen en dylik nyordning icke böra genomföras annat än i samband med en omdaning av straffprocessen i dess helhet. Emellertid framgår av vad i denna fråga förekommit, att det förefinnes en starkt utbredd övertygelse om angelägenheten av att bestämmelser i oförmälda ämnen snarast möjligt komma till stånd. Erkännas måste ock, att den gällande lagstiftningens bristfällighet härutinnan medför kännbara olägenheter. Om nu arbetet på processreformen så omlägges, att man först ordnar straffprocessen, kan den ifrågavarande bristen avhjälpas vida snabbare, än om man skulle avvakta den tid, då processreformen i dess helhet kan bli genomförd.

I anledning av herr statsrådets fråga huru snart ett till straffprocessen inskränkt principbetänkande kunde avlämnas, torde i fråga om processkommissionens arbete böra meddelas, att förslag till grunder för en allmän omorganisation av domstolarna utarbetats och genomgått med de kommissionen adjungerade sakkunniga, att förslag till grunder för straffprocessen, så vitt angår större delen av handläggningen i första instans, likaledes uppgjorts och med de sakkunniga genomgått, samt att kommissionen nu påbörjat behandlingen av de viktigare av de ännu återstående ämnena, nämligen rättsmedlen och bevisningen. Kommissionen hoppas att vid sammanträde i höst

Svar á interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

med de sakkunniga kunna genomgå sistnämnda bägge ämnen. Men de resultat, vilka sålunda vid årets slut skulle hava nåtts, äro naturligtvis att anse såsom provisoriska. De måste ytterligare övervägas och kanske i åtskilliga delar omarbetas och fullständigas. Vidare måste tagas i övervägande vilka modifikationer förslaget beträffande domstolsorganisationen skall undergå vid en eventuell särbehandling av straffprocessen. Slutligen återstår författandet av motiveringen och den utredning av svensk och främmande rätt, som i sammanhang därmed bör lämnas. Huru lång tid detta arbete kan taga är synnerligen svårt att säga. Kommissionen vägar därför icke bestämt uttala sig därom men vill uttrycka den förhoppningen att, om icke oförutsedda hinder eller svårigheter möta, arbetet skulle kunna slutföras på två år eller något därutöver.»

Regeringen har ännu icke tagit ställning till den sålunda uppkomna frågan om en jämkning i processkommissionens arbetsprogram för påskyndande av straffprocessreformens genomförande. Lämpliga tidpunkten härför synes vara, när äskande om fortsatt anslag för upprätthållande av processkommissionens verksamhet härnäst skall föreläggas riksdagen. För egen del hyser jag emellertid stor sympati för en omläggning av reformarbetet i den av kommissionen antydda riktningen. Särskilt glädjande finner jag det vara, att kommissionen beräknat sig kunna redan två år härefter framlägga sitt principbetänkande angående en straffprocessreform och därmed sammanhängande reformer i domstolsorganisationen. Och häri finner jag ligga ett mycket starkt skäl till att icke nu parallellt med processkommissionens arbete inlåta sig på ett försök att ur denna allmänna reform utbryta alla de till förundersökningen hörande intrikata spörsmålen för partiell lösning.

Av de frågor herr Kilbom berört i sin interpellation har allenast en, nämligen frågan om polismyndighets rätt till häktning, i viss mån berörts i den framlagda propositionen, i det att åtgärder föreslagits för att garantera att polismyndighets häktningsåtgärd skyndsamt underställes domstols prövning. På denna fråga skall jag nu icke närmare ingå, då densamma faller under en senare punkt på dagens föredragningslista.

Mitt svar till interpellanten kan jag efter vad nu anförts sammanfatta på följande sätt:

Jag har beaktat och behjärtat de vådliga följder, som saknaden av tydliga föreskrifter resp. bristerna i gällande bestämmelser angående polismyndighets rätt till anhållande, häktning m. m. kunna vara ägnade att medföra för den allmänna rättssäkerheten. Till viss del, nämligen i fråga om domstols skyndsamma överprövning av polismyndighets häktningsbeslut, innebär den för årets riksdag framlagda propositionen, som jag livligt hoppas att riksdagen skall bifalla, ett tillmötesgående av interpellantens önskemål. I övriga punkter hava reformförslag icke kunnat i år framläggas, men böra vissa av dem upptagas till förnyat övervägande i samband med eventuella reformer på polis- och åklagarväsendets områden. Andra kunna återigen icke genom lagstiftning regleras förrän i samband med en all-

män reform av straffprocessen, vilken enligt min mening bör i gör-
ligaste mån påskyndas. Vid varje reform på hithörande områden
bör lagstiftaren självfallet oavslätligen hava sin uppmärksamhet rik-
tad därpå, att erforderliga garantier skapas till skydd för såväl
rättssäkerheten som den medborgerliga friheten.

*Svar å inter-
pellation.
(Forts.)*

Vidare yttrade:

Herr Kilbom: Herr talman, mina damer och herrar! Jag
ber att få uttala mitt tack till herr statsrådet för det svar, som
lämnats på min interpellation, och även ett tack för den vilja, som
svaret synes mig giva till känna, att verkligen röja upp på detta
område och gripa sig an med de missförhållanden, som i interpella-
tionen och i annat sammanhang blivit framförda. Mätte viljan ock-
så omsättas i handling.

Då nu på kammarens föredragningslista finnes uppfört ett
ärende, som ju kan sägas i vidare mått omsluta i interpellationen
berörda problem, skall jag icke i detta sammanhang ta upp en
längre diskussion, alldenstund jag förmodar att huvuddebatten i
detta spörsmål kommer under nästa punkt på föredragningslistan.
Jag skall dock taga upp ett par synpunkter, men ber dessförin-
nan att få understryka det avståndstagande, som statsrådets svar
syntes mig innebära, från de principer på hithörande område, vilka
förre justitieministern Löfgren har framfört i sin motion. Det är
belysande för arten av dessa principer, att de mött den bestämda-
ste opposition från så vitt skilda håll som en skribent i tidningen
Svenska Dagbladet, en framstående jurist, så vitt jag känner, herr
Hassler, å ena sidan, och en praktiserande advokat, herr Ström,
som framfört sin mening i tidningen Politiken, å den andra.

Det har, sedan jag väckte min motion, inträffat en del saker,
som understryka nödvändigheten av att snabba åtgärder vidtagas,
att det icke kan få anstå med skapande av rättssäkerhet för med-
borgarna i nu förevarande hänseende till dess, som man säger i
motiveringen till herr statsrådets svar, man ernår en förbättrad
organisation av polisväsendet.

Till dess skulle vi enligt herr statsrådets svar vara hänvisade
till det rättsskydd, som befintligheten av justitiekanslersämbetet
och justitieombudsmannainstitutionen till äventyrs, jag säger med
full avsikt till äventyrs, kan skänka medborgarna. Jag ber där-
för att med ett par ord få litet närmare uppehålla mig vid dessa
händelser också därför att dessa mer än något annat liknande un-
der de senaste åren markera, vilken oerhörd skillnad det råder mel-
lan å ena sidan polismaktens och dess handhavares uppfattning om
den rättssäkerhet medborgarna äga, och å andra sidan den uppfatt-
ning i detta hänseende, som av vida befolkningslager omfattas.

Med de inträffade händelserna syftar jag på de kravaller, som
framprovocerades av Stockholms polis på Riddarhustorget under
massdemonstrationen. Det är belysande att man kan använda ett

Svar å interpellation.
(Forts.)

uttalande av polismästare Hårleman, då det gäller att karakterisera denna demonstration. Enligt detta uttalande, som jag för säkerhetens skull återger efter en tidning, som icke kan misstänkas för att ha några rabulistiska åsikter, nämligen Aftonbladet, karakteriserade herr Hårleman demonstrationen såsom i allo värdig och lugn. Skulden till vad som skedde på Riddarhustorget låge helt och hållet på »en del yngre element».

Nu skall jag emellertid be att med ett par tre citat få belysa hurusom allmänheten, som var med och såg händelserna, har en fullständigt motsatt uppfattning. Socialdemokraten, som hade en reporter på platsen, skriver: »Vid utrymningen av torget uppträdde främst en ridande polis och två fotpoliser ytterst brutalt. Den ridande slog en mindre flicka.» Och Dagens Nyheter skriver: »Den ridande polisen var påfallande nervös och uppträdde icke så litet trotsigt.» En del andra närvarande vittnen hava för övrigt meddelat, att icke endast den ridande polisen utan också fotpoliserna uppträdde på ett sådant sätt att de bort erhålla en ordentlig näpst, såsom farliga för den allmänna rättsäkerheten bli avsatta.

»Längs spårvägsspåret på Riddarhustorget stodo de värst utsatta demonstranterna. De hade polisen framför sig och den ogenomträngliga folkmassan bakom sig. Det var dem alldeles omöjligt tillmötesgå kravet att flytta sig längre bort. Liksom förut de ridande gick nu också enstaka av de patrullerande konstaplarna till anfall på demonstranterna. En av polismännen grep en demonstrant i rockslaget med ett så häftigt grepp att översta knappen rycktes bort, varefter han under en längre stund behöll detta grepp. En sabel blänkte till och ett människohuvud sjönk mot bröstet och den genomborrade hatten ramlade i stenläggningen. Då släppte konstapeln sitt grepp i rockslaget. Den så brutalt och utan ringaste orsak överfallne transporterades i bil till Serafimerlasarettet, där man konstaterade ett sår rakt över hjässan, 5 centimeter i längd och ganska djupt.» Till historien hör, att mannen naturligtvis icke transporterades till lasarettet och bereddes vård där tack vare polisen, utan tack vare andra personers ingripande.

Den nu lämnade skildringen är hämtad ur tidningen Politiken. Då jag antager, att en del av herrarna enbart på grund härav äro färdiga med sin karakteristik av densamma, skall jag här anföra citat av tre personer, som visst icke kunna tänkas hava något otalt med polisen. Dessa personer äro kompositören greve Bonde, doktor Alma Sundkvist samt en kvinnlig medarbetare i en av Stockholms största dagliga tidningar och för övrigt känd författarinna, bekant över hela landet.

Greve Bonde sammanfattar sin mening på följande sätt: »Det var omöjligt att komma fram vid Riddarhustorget, där stark trängsel rådde. Då en spårvagn i detsamma passerade, hade han och hans sällskap stigit upp på densamma för att lättare komma därifrån. I samma ögonblick observerade de, att en ridande polis-konstapel våldsamt red rakt in i folkmassan. Hästen, vars bakdel var vänd mot folkmassan stegrade sig häftigt och sparkade

bakut. Det höjdes ett indignerat protestscri från den hårt sammanpackade mängden, som inte hade möjlighet att komma undan åt något håll. Min bestämda uppfattning är — fortfor greve Bonde — att hela uppträdet direkt framprovocerades av den ridande polis-konstapeln, understödd av någon bland de övriga polismännen. Hade dessa uppträtt sansat och värdigt, skulle ingen oordning förekommit. Det hör till saken», fortsatte han, »att konstapeln i fråga med all kraft svängde sin piska och slog vilt in bland mängden.»

Doktor Sundkvist skriver: »Min bestämda uppfattning var, att hela uppträdet var fullständigt onödigt och aldrig behövt ifrågakomma, om inte polisen uppträtt alltför brutalt. Det är inte roligt», tillägger hon, »att hotas med att bli nedtrampad utan utsikt att undkomma.»

Det tredje vittnet, alltså den förut omnämnda kvinnliga medarbetaren i en Stockholms-tidning, meddelar, att genast hon kommit dit hade hon fått en brysk tillsägelse av en polis att »flytta sig». Detta var omöjligt. Hon liksom de övriga, kunde inte komma åt något håll. Hon tillfrågade då polisen vart han menade hon skulle ta vägen och bad honom försöka vara en smula lugnare. Så tillägger hon: »Den beridne polismannen tycktes emellertid plötsligt ha gripits av någon slags hysteri, ty han tog till tjockkändan av sin piska och slog vilt kring sig bland mängden, samtidigt han vände hästen baklänges och gjorde chock. Det fanns då inte minsta tecken till att folkmassan, som var ytterst behärskad, sökte angripa honom. Han slog som en galning och ryktet, att han mycket illa tilltygat en flicka, spred sig och ökade förbittringen mot honom. Det hela var ett ohyggligt, vedervärdigt skådespel. Och tyvärr alldeles onödigt. Det ruskigaste var, att just de svagaste, som hade svårast att tränga sig undan — kvinnor, gubbar och minderåriga — fingo uppbära de flesta slagen.»

Jag skall icke trötta kammaren med flera citat, då jag antager, att herrarna, när dessa händelser inträffade, togo del av de artiklar, som tidningspressen innehöllo.

Nu kan man kanske mot detta invända: Ja, men herr Kilbom, detta är dock ett enstaka undantag; bland polisen, framför allt här i Stockholm, finnes en del rötägg, som göra sig skyldiga till dylika förseelser, men dessa personer straffas ordentligt och hållas efter av polisbefälet. Ja, vore det så, då skulle jag icke ha dragit fram denna sak här i riksdagen, liksom jag tidigare gjort det i stadsfullmäktige, men nu är det just raka motsatsen, som är rådande, nämligen att man från polisbefälets sida ingalunda tager i med hårdhandskarna mot alla dessa erkända rötägg, som demoralisera poliskåren här liksom i andra städer. Det är därför man så skarpt måste påtala förhållandena, men också söka orsakerna till dem betydligt högre upp hos personer, som icke begripa något annat språk än lagens tydliga föreskrift om påföljder för dem, för den händelse de orättvist utöva sin maktbefogenhet.

Som stöd för den uppfattningen, att det anförda icke beror på några enskilda rötägg utan ytterst bottnar i själva andan hos dem

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

som ha hand om polismakten, skulle jag vilja pega på polisens efterbehandling av händelserna vid Riddarhustorget. Man hade anhållit en person, en ung metallarbetare, som enligt samstämmiga uppgifter — utom hos polisen — försökt övertyga den ridande poliskonstapeln om att han skulle vara en liten smula lugn. Denna metallarbetare togs ned till polisen, men fram på kvällen skickade massdeputationen en delegation till polisen, vilken förklarade, att man ansåg anhållandet vara orättvist. Slutligen blev metallarbetaren också fri. Vid målets behandling i polisdomstolen, framställde emellertid poliserna mycket grava anmärkningar emot honom, varpå mannen dömdes, hör och häpna! till 100 kronors böter för — »förargelseväckande beteende». Märk väl, vilket stöd denna dom utgör för vår kritik! Ty är det verkligen någon som tror, att polisdomstolen skulle nöjt sig med ett dylikt straff, om den dömdo verkligen varit så skyldig, som från polishåll i början gjordes gällande?

Vidare skulle jag vilja fråga: Vad fick den man, som erhöll det fem centimeter långa sabelhugget, för ersättning från polisen för den orättmätiga misshandel, han blev utsatt för? Och ännu en fråga: Vad fick den ridande polisen för straff? Försattes han ur tjänstgöring icke blott av hänsyn till nödvändigheten att upprätthålla en god anda inom poliskåren utan också av hänsyn till rätts säkerheten? Det synes, som om svaret på de frågorna ännu stode öppet — för den händelse icke från polisen kan ges det svaret, att polismannen i fråga fortfarande är en lika högt betrodd medlem av Stockholms poliskår.

Jag vill självfallet — det kanske jag bör uttryckligen betona — ingen syndares död, men det synes mig, att det icke skulle skada, om man med utgångspunkt från kravallerna å Riddarhustorget staterade ett ordentligt exempel, främst då bland de element, som synas uppfatta lagens bestämmelser eller brist på bestämmelser såsom en uppmaning att uppträda på sådant sätt, som jag här skildrat.

Det har förebådats, att denna sak inom kort, högst inom ett par år, som man uttryckte sig, skulle komma före i form av ett principbetänkande, dock icke omfattande alla de ärenden, som här berörts, utan endast en ringa del därav. Jag vill med anledning härav understryka nödvändigheten av att riksdagen verkligen, liksom skedde 1911 och 1919, icke går med på någon närmare behandling av ärendet, utan att processkommissionen först avlämnar ett verkligt principbetänkande, som ger riksdagen möjlighet att taga ståndpunkt till de principer, enligt vilka hithörande lagar skola skrivas. Då det nu talats om att det dels pågår en utredning i socialdepartementet om polisväsendets omorganisation, dels ock processkommissionens arbete pågår, skulle jag också vilja framföra såsom ett bestämt önskemål, för att icke använda ett kraftigare uttryck, att dessa utredningar måtte läggas på sådan grund, att en kommande lag blir ett verkligt skydd för medborgarnas rättssäkerhet och grundlagsenliga frihet. Under inga förhållanden synes det mig att riksdagen bör ge något på hand — vilket skulle ske i och med

att man gäve ens ett vänligt ord åt det Löfgrenska förslaget — åt tanken att en dylik lag skulle grundas på en önskan att från polis-håll få så stora rättigheter och friheter att anhålla, häkta, taga i förvar m. m., som det ur polisens bekvämlighetssynpunkt skulle vara önskvärt. Det gäller med andra ord att i en blivande lag på området skaffa medborgarna en magna charta, ett verkligt frihetsbrev visavi polismyndigheten, som mera skyddar medborgarna och mera ställer polismyndigheterna som de allmänhetens tjänare, de böra vara och skola vara i framtiden. Lagen skall garantera individen gällande rätt till frihet och okränkbarhet; den skall sålunda bygga ut från den medborgerliga rättssäkerheten och frihetens grund, under inga förhållanden från polismyndighetens strävan att få mera makt, att få så stor makt som möjligt vid utövandet av sin syssla. Inte heller — och det är en synpunkt, som synes mig kunna adresseras framför allt till en del jurister — bör lagen byggas mera än nödigt är ut från statens synpunkt att begränsa friheten ens för de individer, som kunna karakteriseras som verkliga brottslingar. Det är framför allt nödvändigt — synes det mig — att man i anledning av det förslag, i samband med processreformen, som professor Thyrén skrivit, verkligen understryker framför allt den synpunkten.

Jag vill också till sist uttala den bestämda förväntan, att den sittande regeringen vid dessa frågors behandling utan hänsyn till vår polisbyråkratis eller ämbetsmänna- och juristskråets önskningsar ser till, att lagarna och förslagen få en sådan avfattning och utredningen bedrivs efter sådana linjer, att man icke, som synes vara fallet i viss utsträckning med vederbörande officiella parti, det socialdemokratiska, låter sig ledas mera av hänsyn till att polisens och byråkratins rätt blir okringskuren än av hänsyn till de synpunkter, jag nu skisserat, nämligen den allmänna rättssäkerhetens.

Då som jag förut framhållit här förespeglats, att processkommissionens *principbetänkande* i en detalj av den stora reformen skulle kunna komma, åtminstone om två år, skulle jag vilja fråga: När har man, om så blir fallet, utsikt att lagförslaget kommer? När har det gått ut på remiss till alla möjliga och omöjliga myndigheter, och när kan det tänkas ligga på riksdagens bord för slutligt avgörande? Det har sagts i vissa juristkretsar: Inte förr än om tjugu år, och det var en riksdagskamrat, som nyss sade kanske om tio år. Låt gå då för tio år, ett antagande som har fog för sig om man tar hänsyn till den hittillsvarande farten på arbetet. Men då måste man väl säga, att det är nödvändigt att rycka ut vissa delar av hithörande lagar till särskild omarbetning. Även om de icke kunna skrivas så, att de kunna fogas in i den blivande stora lagen, böra de dock kunna skrivas så, att de kunna inpassas i den nuvarande men ändå slå fast medborgarens rätt och polisens samt med den jämställdas skyldigheter på annat sätt, än hittills varit fallet. Att rättigheterna borde ligga på allmänhetens sida och uttryckligen fastslås synes mig självklart. Samma med polisens skyldigheter som böra bestämmas, då det gäller husundersökningar, anhållanden, häktingar och dylikt.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

Med fastslående av dessa synpunkter kan jag, herr talman, måhända bli i tillfälle att återkomma under behandlingen av nästa ärende på föredragningslistan.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Utan att tillåta mig att uttala något omdöme angående en del speciella förhållanden, som den ärade interpellanten i sitt anförande berörde, och utan att våga i allo underskriva det program, han i korthet utkastat för den blivande reformen av straffprocessen, kan jag dock inte underlåta att här uttala den åsikten, att herr Kilbom i själva verket satt fingret på en öm punkt i svenskt rättsväsende, då han framställt denna interpellation. Det är ett allmänt intresse, att frågan om förundersökning, häktning och vad därtill hör verkligen tages om hand av de lagstiftande myndigheterna, och här föreligger fara i dröjsmål.

Jag sade, att jag icke vågar genast i allo underskriva det program, interpellanten utkastat för den blivande reformen. Därmed är icke sagt, att jag ej till fullo instämmer med honom däri, att en reform måste framför allt läggas så, att den tillgodoser allmänhetens intresse av rättsskydd, icke polismyndigheternas bekvämlighet.

Med hänsyn till den vikt, denna fråga har, har ju också herr justitieministern, som man kunde vänta, ägnat densamma ett allvarligt övervägande, och han har genom sin hänvändelse till processkommissionen också i frågan tagit ett initiativ, för vilket han är all tack värd.

Däremot kan jag för min del icke dela herr justitieministerns tillfredsställelse över det svar, som från processkommissionen ingått. Jag tror, att det är alltför sangviniskt, om man tror, att man på det svaret kan bygga förhoppningar om en snar lösning av denna viktiga fråga. I detta stycke ansluter jag mig hellre till herr Kilboms mening, att om denna fråga skall lösas efter det program, processkommissionen i sin skrivelse utvecklade, då få vi allt vänta ganska länge. Det är nämligen så, att saken naturligtvis icke är löst med att processkommissionen avger ett principbetänkande, utan det fordras också, att vi få ett utarbetat lagförslag, och att detta blir granskat av alla vederbörande myndigheter. Man behöver icke tänka på de »omöjliga» myndigheterna, såsom herr Kilbom nyss gjorde, man kan ju nöja sig med att höra de »möjliga», men även det tar tid.

Slutligen kan jag inte förstå, hur en reform av straffprocessen skall kunna ske, utan att vi också få en omläggning av våra domstolar, och den saken är inte gjord i en handvändning. Därför kan jag för min del ej annat än med beklagande konstatera, att det ännu finnes mycket liten utsikt att få denna viktiga fråga snart avgjord.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter bankoutskottets utlåtande nr 46, första lagutskottets utlåtande nr 21 och jordbruksutskottets utlåtande nr 38.

§ 3.

Till avgörande förelåg nu första lagutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tiden för företagande av rannsaking med häktad, dels ock väckt motion med förslag till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m.

*Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad
m. m.*

Genom en den 3 februari 1922 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 28, som behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

*Lag**om tiden för företagande av rannsaking med häktad.*

Med ändring av vad lag och författning innehålla häremot stridande förordnas som följer:

1 §.

Har någon blivit här i riket häktad för brott, för vilket åtal skall äga rum inför allmän underrätt, skall den, som beslutat om häktningen, därom ofördröjligen göra anmälan hos ordföranden i den domstol, som har att företaga rannsakingen med den häktade.

2 §.

Rannsaking med den, som är häktad, skall börjas snarast möjligt, inför rådhusrätt senast å åttonde dagen och inför häradsrätt senast å fjortonde dagen från den dag, anmälan, varom i 1 § sägs, inkommit.

3 §.

Har rannsaking med häktad hänvisats till annan allmän underrätt för fortsatt handläggning, skall ordföranden i den rätt, som meddelat beslut om hänvisning, därom omedelbart underrätta ordföranden i den domstol, till vilken rannsakingen hänvisats, med angivande tillika, när rannsakningshandlingarna komma att översändas.

Fortsatt handläggning av rannsakingen skall därefter utsättas senast till fjortonde dagen efter den dag, då sistnämnda domstols ordförande erhöll meddelande om hänvisningen; dock att vid rådhusrätt handläggningen i intet fall må utsättas senare än till åttonde dagen från den dag, då rannsakningshandlingarna enligt erhållet meddelande komma att översändas.

4 §.

Kan rannsaking med häktad ej vid ett rättegångstillfälle slutföras, skall fortsatt rannsaking företagas, inför rådhusrätt senast

Ang.
lag om tiden
ör rannsaking
med häk-
tad m. m.

å åttonde dagen och inför häradsrätt senast å fjortonde dagen från förra rannsakingen, där ej särskilt förhållande nödvändiggör längre uppskov.

(Forts.)

Har anmälan om häktning eller meddelande om hänvisning av rannsaking inkommit till ordförande i underrätt före denna lags ikraftträdande, skall lagen ej gälla i fråga om tiden för företagande av första rannsakingen.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren väckt, likaledes till lagutskott hänvisad motion, nr 80, däri herr *Löfgren* hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga vid motionen fogade förslag till

lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m.;

lag om ändrad lydelse av 4 kap. 1 §, 11 kap. 34 §, 16 kap. 10 och 11 §§, 27 kap. 1, 4, 5 och 12 §§ samt 30 kap. 11, 16, 35 och 40 §§ rättegångsbalken;

lag om ändrad lydelse av 11 kap. 75 och 84 §§ i vattenlagen den 28 juni 1918;

lag om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om härads-
ting;

lag om ändrad lydelse av 2 kap. 15 §, rubriken till 16 kap. samt 16 kap. 91, 94 och 95 §§ i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 23 oktober 1914;

lag om ändrad lydelse av 17, 29, 52 och 58 §§ i lagen den 5 juni 1909 om konsularjurisdiktion;

lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige;

lag om ändrad lydelse av 10 § i lagen den 4 juni 1913 angående utlämning av förbrytare;

lag om ändrad lydelse av 5 kap. 8 och 15 §§, 10 kap. 17, 18 och 21 §§ samt 15 kap. 10 § strafflagen;

lag om ändrad lydelse av 47 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914;

lag om ersättning av allmänna medel till den, som jämlikt lagen angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. på kallelse infunnit sig för att höras; samt

lag angående ersättning av allmänna medel åt den, som, ehuru oskyldig, erhållit reseförbud, häktats eller dömts.

Utskottet hemställde,

1:o) att ifrågavarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas;

2:o) att ifrågakomna motion måtte av riksdagen lämnas utan bifall; samt

3:o) att riksdagen, under återopande av riksdagens i skrivelser den 13 april 1904, den 4 mars 1910 och den 11 augusti 1914 i särskilda avseenden uttalade önskemål, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes, i ändamål att för tiden intill dess ny allmän rättegångsordning i brottmål kunde komma till stånd i görligaste mån avhjälpa bristen på tidsenliga och fullständiga bestämmelser rörande förundersökning i brottmål och de i samband därmed stående tvångsmedlen, efter processkommissionens förnyade hörande, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning angående dessa delar av straffprocessen ävensom, därest så skulle befinnas erforderligt, angående andra därmed sammanhängande ämnen.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herr *Hederstierna*, som föreslagit, att såväl ifrågavarande proposition som den i ämnet väckta motionen måtte av riksdagen lämnas utan bifall; samt

av herrar *Jacob T. Larsson*, *Klefbeck*, *Lindqvist* i Halmstad, *Leo*, *Söderberg* och *Carlsson* i Mölndal, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas; och

2:o) att herr *Löfgrens* förevarande motion måtte av riksdagen lämnas utan bifall.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Leo*: Herr talman! Mina damer och herrar! Den kungl. proposition, som närmast legat till grund för utskottets förevarande utlåtande, är nu inte av någon större, genomgripande betydelse, även om den berör en detalj i en mycket stor och viktig fråga. Herr justitieministern har ju redan i sitt interpellationssvar angivit, vad den kungl. propositionen syftar till. Man vill förkorta tiden mellan häkningen och första rannsakingstillfället samt utsträcka den skyldighet, som för närvarande gäller för åklagarna på landsbygden och stadsfiskalerna i städerna att omedelbart till vederbörande domare anmäla en företagen häktning, till att gälla även för de större städerna, där polismästaren har häktningsrätten. Denna enkla och för länge sedan fullmogna reform, som upptages i den kungl. propositionen, fick emellertid i första lagutskottet sällskap med en motion, väckt av herr *Löfgren* i första kammaren, där denne upptagit ett förslag till lag beträffande hela förundersökningen i brott-

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häk-
tad m. m.
(Forts.)

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häk-
tad m. m.
(Forts.)

mål, ett lagförslag, som utarbetades under motionärens justitieministertid. Framläggandet av denna motion komplicerade frågan inom utskottet. Utskottet har nu i sitt utlåtande stannat vid att avstyrka såväl propositionen som motionen men begär en skrivelse i syfte att få framlagt ett förslag till bestämmelser rörande förundersökningen, och utskottets ärade ordförande har ju redan under interpellationsdebatten passat på att med några korta ord framhålla det riktiga i utskottets uppfattning.

Jag skall be att få säga ett par ord först om innehållet i motionärens lagförslag. Det är uppenbart, att det har lagts ned mycket arbete och mycken möda på detta lagförslag. Men såvitt jag förstår, är det i flera av sina grundprinciper misslyckat. Jag kan fullt och helt instämma i den kritik över detta lagförslag, som herr justitieministern nyss lämnade. Det är allt för ensidigt byggt på att stärka polismaktens ställning gentemot den tilltalade, således en fullständig motsats till vad vi önska och vad vi behöva här i vårt land. En förundersökning, som ensidigt lägger makten och medlen i polisens händer, som icke ger den tilltalade rätt till försvar, som utestänger offentligheten och som till sist ännu mer, än vad nu är fallet, föranleder att domaren grundar sin dom på polisens förhörprotokoll, en sådan förundersökning gör den tilltalade till ett på förhand dömt och värnlöst byte. Det är min bestämda uppfattning, att det Löfgrenska lagförslaget icke innebär ett framsteg utan en tillbakagång i vår rättsutveckling, och jag vill livligt hoppas, att det förslag på området, som i en, som jag vill tro, nära framtid, kan komma att framläggas, skall bygga på en helt annan uppfattning och känsla för individens rätt än vad som här varit fallet.

Jag skall emellertid inte vidare uppehålla mig vid det Löfgrenska förslagets innehåll. Jag har så mycket mindre anledning därtill, som detta förslag blivit övergivet från alla håll. Icke ens motionären själv har vågat sig på att tillstyrka ett bifall till sin motion. Jag skall i stället be att få säga ett par ord om den Löfgrenska motionens syfte i vad det avser ett separat ordnande av förundersökningen i brottmål, på vilket område vi för närvarande sakna bestämmelser i vår lag.

År 1886 förelåg i riksdagen ett förslag till bestämmelser om förundersökning i brottmål. Riksdagen avlog detta förslag. Frågan fick sedan vila någon tid. Men det har sedan dess vid flera tillfällen varit förslag uppe i riksdagen, gående ut på att reglera tiden för häktingen, d. v. s. just detsamma som Kungl. Maj:t i sin proposition nu har föreslagit. År 1900 gjorde justitieombudsmannen en framställning därom till riksdagen, och vid samma riksdag väckte Karl Staaff motion om häktad persons skyndsamma inställande inför rätta. År 1904 ingavs av justitieombudsmannen en förnyad framställning till riksdagen i samma fråga, och vid samma års riksdag väcktes två motioner i frågan. Riksdagen beslöt också en skrivelse i motionernas syfte. År 1910 väcktes i riksdagen nya motioner om häktingstiden, och riksdagen skrev på nytt. År 1914

tog justitieombudsmannen på nytt upp frågan, och riksdagen skrev åter men utvidgade denna gång frågan om häktningstiden till att omfatta hela förundersökningen i brottmål. Det var denna skrivelse av 1914 års riksdag, som föranledde tillsättandet av de sakkunniga, vilka nu ha utarbetat det förslag till förundersökning, som herr Löfgren har motionerat om. Och utskottet har nu i sitt utlåtande ställt sig i huvudsak på 1914 års riksdags ståndpunkt.

*Ang.
lag om tiden
för rannsök-
ning med häk-
tad m. m.*

(Forts.)

Skälen till att den nuvarande justitieministern icke har framlagt det lagförslag, som föreligger som ett resultat av 1914 års skrivelse, har herr statsrådet redan i sitt interpellationssvar angivit. Förslagets principer ha i väsentliga delar icke kunnat godtagas. Processkommissionen, som arbetar med hela den stora frågan om en rättegångsreform, har ansett, att man icke lämpligen vare sig bör eller kan bryta ut ur straffprocessen den viktiga frågan om förundersökningen. Och till sist har det framhållits, att vi sakna i vårt land tillräckligt kvalificerad personal för att taga de ökade uppgifter och det ökade ansvar, som en modern förundersökning skulle pålägga den.

De synpunkter, som herr justitieministern sålunda anført, delar jag för min ringa del fullständigt. Jag har redan sagt, varför i varje fall det Löfgrenska förslaget icke kan godtagas. I fråga om lämpligheten av en utbrytning av förundersökningen ur straffprocessen kan det naturligtvis råda delade meningar. Och det är alldeles särskilt svårt för en lekman som jag att bilda sig någon uppfattning och uttala någon mening i den frågan. Juristerna själva ha ju mycket delade meningar i saken. Jag vill emellertid erinra om, att då ett förslag om en sådan utbrytning förelåg vid 1886 års riksdag, så vägrade riksdagen att gå med på en sådan partiell reform. Under debatten vid 1886 års riksdag yttrade professor Rydin, att en modern förundersökning skulle i saknad av organisatoriskt samband med gällande lag och utan samband med ny lag komma att hänga i luften. Detta yttrande förefaller mig högst träffande. I en modern straffprocess utgör förundersökningen den avgjort större delen. Vi behöva bara kasta en blick på det Löfgrenska förslaget till lagstiftning med dess nära 100 paragrafer för att få detta klart för oss. Att bryta ut en så stor del och beröva den sitt samband med reformen i övrigt samt foga den till en äldre lagstiftning, för vars hela organisation den är fullständigt främmande, det är, förefaller det mig, att låta en sådan reform komma att sväva i luften. Det finns dock antagligen ett ställe, där den reformen skulle komma att få vila — och det bleve på papperet. Ty en av de viktigaste förutsättningarna för att man skulle kunna omsätta en sådan partiell reform i levande livet, sakna vi fullständigt. Jag har redan antytt det. Vi sakna nämligen en tillräckligt utbildad, omdömesgill och kvalificerad polis- och åklagarmakt i vårt land, och en modern förundersökning ställer stora krav i detta avseende. Detta är intet generellt förringande av den polis- och åklagarkår vi ha, utan det är endast ett konstaterande av att vi icke organiserat vår poliskår och utbildat vår åklagarkår på ett sådant

Ang.
lag om tiden
för rannsäk-
ning med häk-
tad m. m.

(Forts.)

sätt, att de äro kompetenta att taga de ökade uppgifter, som en modern förundersökning skulle lägga på denna personal. Denna brist är ju också sedan länge känd och erkänd från alla håll, och för närvarande pågår inom socialdepartementet en utredning i syfte att råda bot på dessa brister. Alla dessa svårigheter för en partiell reform, som avser att bryta ut förundersökningen ur straffprocessen, erkännas ju egentligen också på alla håll. Motionären själv, herr Löfgren, yttrade i en motion i en häktningsfråga år 1911, att det är riktigt, att några mera genomgripande reformer inom rättegångsordningen icke kunna vidtagas utan samband med en fullständig rättegångsreform. Däremot ansåg han, att frågan om bestämmelser i syfte att skapa större trygghet i tillämpningen av häktningsinstitutet icke är av dylik genomgripande beskaffenhet utan att den lämpligen borde och kunde lösas partiellt. Det vill säga, herr Löfgren hade år 1911 nära nog på pricken samma uppfattning som den, som kommit till uttryck i den kungl. propositionen och i de socialdemokratiska utskottsledamöternas reservation. Även utskottet hyser samma mening beträffande svårigheten av en partiell reform, ty utskottet säger här på sidan 54, att »vissa förändringar erfordras jämväl i fråga om berörda myndigheters organisation, för att lagstiftningen skall erhålla avsedd verkan». Och utskottet säger vidare, att frågan om förundersökning i brottmål icke bör lösas »förrän närmare utredning vunnits beträffande vilka åtgärder till polis- och åklagarorganisationens förbättrande, som kunna vidtagas i direkt samband med införande av fasta regler för polisundersökning». Även utskottet har således fullt klart för sig, vilka oerhörda svårigheter som möta vid genomförandet av en partiell reform på detta område. Då frågar jag mig: hur har då utskottet kunnat komma till den ståndpunkt, det har intagit, att i alla fall föreslå en sådan partiell reform? Ja, därom får man egentligen icke mycken upplysning i utskottets utlåtande. Men det ser ut, som om utskottets ståndpunkt grundade sig huvudsakligen på två skäl. Utskottet säger dels, att riksdagen flera gånger har uttalat som sin mening, att en sådan partiell reform bör ske, och dels att hela straffprocessreformen hänger långt borta i ett avlägset fjärran.

Detta synes som sagt vara de två skäl, varpå utskottet grundat sin ståndpunkt. Den uppgift, som utskottet lämnar beträffande det första av dessa skäl, är icke fullt riktig. Det förhåller sig nämligen icke så, att riksdagen vid flera tillfällen skrivit och begärt förundersökningens utbrytande ur straffprocessen. Riksdagen har vid flera upprepade tillfällen begärt en reform, gående ut på en förkortning av tiden mellan häktningen och första rannsakingstillfället, d. v. s. detsamma som Kungl. Maj:t föreslår i sin proposition, men riksdagen har endast vid ett tillfälle, nämligen år 1914, begärt utbrytande av förundersökningen ur hela straffprocessen och förundersökningens partiella reformering.

Skälen till att riksdagen 1914 ändrade sin flera gånger uttalade mening synas vara tvenne. Dels det, att, då man såg, att de upprepade framställningarna om häktningstidens förkortande icke ledde

till några åtgärder, trodde man, att man lättare skulle kunna komma fram på den väg man då valde; dels var det så, att år 1914 låg verkligen frågan om en reformering av hela vår straffprocess i ett mycket avlägset fjärran. Men situationen är ju nu förändrad. Det har ju upplysts i den skrivelse, som processkommissionen tillställt justitieministern, och som vi för en stund sedan hörde uppläsa, att man inom kommissionen hoppades vara färdig med grundlinjerna för straffprocessen om ungefär två år. Därmed har ju, som jag sade, situationen helt förändrats. Utskottet synes också hava klart för sig eller åtminstone på känn, att dess ståndpunkt icke är så värst stark inför detta förändrade förhållande, och utskottet säger därför på sidan 55 i utlåtandet: »Därest det mot utskottets förmodan skulle ådagaläggas, att en reglering av förundersökningen och tvångsmedlens handhavande icke skulle fördröjas genom att densamma upptages till behandling i samband med reformen av hela rättegångsordningen i brottmål, bör uppenbarligen någon utbrytning av berörda delar icke äga rum.»

*Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)*

Om vi summera ihop de förhållanden som föreligga, finna vi å ena sidan att utskottet begär en partiell reform av förundersökningen, sålunda förundersökningens utbrytande ur den stora straffprocessen, men att utskottet har klart för sig, att detta icke går i en handvändning utan att det jämsides fordras en utredning om omorganisation av polis- och åklagaremakten, samt att utskottet slutligen säger, att om det under dessa reformeringar skulle visa sig, att även andra sammanhörande ämnen böra upptagas till reformering, detta bör ske, i samband med de av utskottet anvisade reformernas vidtagande. Å andra sidan finna vi, att processkommissionen sagt, att den anser sig kunna vara färdig inom två år med framläggandet av grundlinjerna för hela straffprocessen. Jag vill då fråga: När tror utskottet, att en reform efter de linjer, som utskottet dragit upp, kan vara färdig? Jag förmodar, att utskottet kommer att säga, att det är mycket svårt att uttala något omdöme därom, och det är det naturligtvis, men det finns möjlighet till en liten hållpunkt, och den ha vi i en jämförelse med den tid som det Löfgrenska förslaget tagit för att komma till riksdagen ifrån det riksdagen skrev om det. Riksdagen skrev i denna fråga 1914, och först år 1922 förelägges detta lagförslag riksdagen i en motion; således har det tagit 8 år för det Löfgrenska förslaget om förundersökning att komma fram till behandling. Nu har processkommissionen sagt, att den om 2 år kan framlägga grundlinjer för hela straffprocessen. Det är klart att därmed hava vi icke straffprocessen igenom, men vi kunna lägga till 6 år, innan vi komma upp till de förut nämnda 8 åren. Under de 6 åren hinner mycket uträttas. Även om det skulle dröja ytterligare något år, innan man kan förvänta ett genomförande av hela straffprocessreformen, skulle jag emellertid vilja fråga utskottet: Vad mening kan det ligga däri, att man genomför en partiell reform av förundersökningen endast något år före det vi kunna vänta ett genomförande av hela straffprocessen? Den lilla kännedom jag har om riksdagens sätt att lagstifta på detta område pekar icke i den riktningen, att

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktning
m. m.
(Forts.)

riksdagen går och bryter ut en stor del av det väntade reformförslaget och kastar in ibland de gamla gällande bestämmelserna något år innan man kan vänta den stora reformen i sin helhet.

Ja, som sagt, utskottet har haft det här på känn och säger, att om det skulle visa sig, att man kan få fram frågan om hela straffprocessen ungefär lika tidigt som en partiell reform av förundersökningen, så bör man naturligtvis taga hela straffprocessen. Vid en närmare granskning finner man således, att enda skillnaden mellan utskottets förslag och reservanternas i denna punkt är den, att vi i reservationen som vår mening klart uttalat — vi ha varit tvungna att göra det i motiveringen, då vi som minoritet ej haft möjlighet att få ett skrivelseförslag ställt under proposition — att vi anse, att straffprocessen i sin helhet bör komma och att någon partiell reform ej bör ske, medan utskottet står och svänger mellan dessa båda ståndpunkter och icke synes, åtminstone i sin motivering, hava gjort fullt klart för sig åt vilket håll det egentligen vill gå.

Då emellertid utskottets ställning, sådan den anges i klämman, kan, om den godtages, föranleda, att man verkar störande och rubbande på det lagstiftningsarbete, som på området pågår, och därigenom också fördröjer hela lagstiftningsarbetet, ha vi inte kunnat gå med utskottet utan måst klart ange vår ställning i motiveringen till reservationen på denna punkt.

Jag skall nu be att åter få säga några ord om propositionen. Propositionen avser, som jag redan sagt, att stadga skyldighet för alla dem, som hava häktningsrätt, att ofördröjligen göra anmälan till vederbörande domstol om att häktning är företagen. En sådan skyldighet existerar för närvarande i vårt land över allt utom i de större städerna. Det är också denna frihet i de större städerna, som uppenbarligen blivit många gånger missbrukad. Propositionen åsyftar vidare en förkortning av tiden mellan anmälan om häktning och första rannsaking på landet.

Utskottet har yrkat avslag på den kungl. propositionen, under motivering att ett genomförande av denna reform icke skulle komma att gagna de tilltalade så värst mycket, därför att polisen skulle gå den omvägen, att den begagnade sig av anhållande, den skulle utsträcka anhållningstiden och således uppskjuta sitt beslut om häktning. Det har härvidlag såväl inom utskottet som på andra håll, särskilt från lagrådet, gjorts gällande, att den kungl. propositionen borde kompletteras med bestämmelser rörande tiden för anhållandet. Däremot har emellertid utskottet självt anmärkt, att det ej är nog med att man reglerar själva tiden för anhållande. Om man ger sig in på att kodifiera hela detta anhållandesystem, får man också sätta upp andra bestämmelser och garantier än bara dem som röra själva tiden för anhållande. Jag delar utskottets mening i detta fall. Utskottet har utan tvivel rätt däri, att om man skall giva sig in på att lagligen giva myndigheterna den rätten till anhållan, som de nu utan stöd i lagen själva tagit sig, så räcker det icke bara med att säga, att så och så lång tid få ni hålla en tilltalad anhållen, utan man måste också införa bestämmelser, som trygga den anhållnes in-

tressen och icke lägga alla möjligheter bara på polisens sida. Men därmed är man genast inne på hela förundersökningen. Det ena griper tag i det andra, och hela frågan om förundersökningen, för att icke säga hela frågan om straffprocessen, rullas upp så fort man rör vid bara denna lilla fråga. Därför är det nog så, att frågan om anhållande lämpligen icke bör eller kan tagas upp åtminstone till tillfredsställande lösning utan att tagas i samband med åtminstone hela förundersökningen. Jag delar emellertid icke utskottets farhågor för att tillståndet i fråga om polisens anhållande skulle bli värre i händelse vi antaga den kungl. propositionen. Jag finner intet skäl för en sådan förmodan. Det är ju dock så, som jag redan sagt, att polisen vid sidan om lagen har tagit sig denna rätt att anhålla folk och låta dem sitta anhållna. Vår lag känner ej till sådan rätt för vår polismakt. Därför bör det naturligtvis ligga i såväl justitiekanslerns som justitieombudsmannens och slutligen i regeringens hand att se till, att man icke missbrukar den rättighet och makt, som man i detta fall tagit sig från polismyndighetens sida. Jag tvivlar ej på, att om det skulle visa sig behöfligt, man också skall gripa in och stävja missbruk. De fullständigt obestyrkta farhågor, som utskottet anför såsom skäl för avslag å den kungl. propositionen, böra, synes det mig, icke avhålla riksdagen från att bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Det är av en ofantlig vikt, att den häktade så fort som möjligt blir i tillfälle att komma inför domstol och få sin sak prövad och få sitt försvar i verksamhet. Under debatten om denna fråga vid 1886 års riksdag yttrade den kände bonderepresentanten Sven Nilsson, att »det är omänskligt att hålla den misstänkte länge häktad, innan förhör inför domstol anställes». Enligt den tillgängliga rättsstatistiken släppas årligen på landet redan vid första rättegångstillfället över 300 häktade och för städernas del är siffran ännu högre. Bara denna upplysning, bara detta faktum bör göra klart för oss vilken betydelse det har att genom ett bifall till den kungl. propositionen göra det möjligt för den häktade att komma fortast möjligt inför domstol. Och jag skulle vilja vädja till kammaren att genom ett antagande av den socialdemokratiska reservationen, till vilken jag yrkar bifall, medverka till att förkorta den tid, som nu medborgare i många fall grundlöst berövas sin frihet.

Herr *Anderson* i Råstock instämde häruti.

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman, mina damer och herrar! Andra kammaren har nu att fatta ståndpunkt till den viktiga frågan, vad som för närvarande kan göras för att på lämpligaste sätt avhjälpa de värsta bristerna inom vår straffprocess. I stort sett torde enighet råda därom, att dessa brister hänföra sig till den nu gällande ordningen för den förberedande undersökningen samt handhavandet av de processuella tvångsmedlen — häktning, husrannsakan, beslag o. s. v. Något så när torde man i allmänhet också vara ense därom, att den nuvarande saknaden av fullständiga

*Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häk-
tad m. m.*

(Forts.)

Ang.
lag om tiden
för rannsaka-
ring med häk-
tad m. m.
(Forts.)

rättsregler om dessa viktiga delar av straffprocessen i flera avseenden innebär faror för rättssäkerheten. Bristen på skriven lag har utfyllts av praxis, d. v. s. åklagare- och polismyndigheterna hava under nödvändighetens tryck tillämpat en ordning, som de funnit ändamålsenlig, och denna ordning har sedan så småningom vunnit hävd. Det är alldeles givet, att på det sättet gränsen mellan vad som är tillåtet och vad som icke är tillåtet för polis- och åklagaremyndigheten blir svävande. En alltför nitisk åklagare frestas lätt att gå över den gränsen och inskrida på det område, som borde vara den enskilde medborgarens helgade frihetsområde. Men det kan också hända, att en alltför försiktig åklagare avhåller sig från initiativ och ingripanden, som äro fullt berättigade. Och på det sättet blir allmänhetens intresse av rättsskydd lidande. Allmänheten får icke det skydd mot våldsmän och tjuvar, som den borde ha.

Att det behövs lagstiftning på detta område, därom torde man som sagt vara ense. Beträffande grundlinjerna för den blivande lagstiftningen om förundersökningen och tvångsmedlen skifta nog meningarna. Men det betyder icke så mycket, då man i alla fall är ense om att saken måste underkastas ytterligare utredning. Vårre är, att meningsskiljaktighet råder angående det rätta tempot för den önskade lagstiftningen på detta område. Processkommissionen och med den sju reservanter i utskottet mena nu, att frågan om förundersökning och användande av tvångsmedlen icke kan lösrytas från sammanhanget med straffprocessens övriga delar. Första lagutskottets majoritet däremot, som också består av sju medlemmar, anser för det första, att det mycket väl går för sig att lagstifta särskilt om förundersökningen och tvångsmedlen, och för det andra att med hänsyn till den i viss mån trängande karaktären av detta reformkrav och med hänsyn till den långa tid, som enligt vår övertygelse ännu kommer att dröja, innan vi få en verklig processreform, det är i mycket hög grad önskvärt, att man lagstiftar särskilt just om de nu nämnda delarna av straffprocessen.

Med tanke på processkommissionens auktoritet på detta område kan det ju synas förmätet av utskottet att i denna lämplighetsfråga vidhålla en annan mening än den processkommissionen uttalar. Jag är därför skyldig såväl processkommissionen som också denna kammare och även slutligen den ärade reservant, som nyss här hade ordet och som klagade över att man icke riktigt får reda på, huru utskottet kunnat komma till sin ståndpunkt i frågan — jag är skyldig alla dessa att något närmare motivera utskottets ståndpunkt. För det ändamålet åter måste jag erinra om ett och annat ur den snart hundraåriga historien om processreformen i Sverige.

Jag vill då först framhålla, att det var redan 1832. som lagkommittén avgav sitt förslag till kriminallag, även innefattande förslag till rättegångsbalk angående rättegång i brottmål. År 1849 avgav den äldre lagberedningen sitt förslag till rättegångsbalk, delvis en omarbetning av lagkommitténs förslag. Sedan avhördes icke något förslag, förrän när nya lagberedningen 1884 kom med sitt betänkande angående rättegångsväsendets ombildning. Ur detta förslag utbrötos särskilt de delar, som handlade om 1) åtalsrätt i skade-

ståndstalan, 2) den förberedande undersökningen, 3) häktning, reseförbud och ämbetsmans skiljande från ämbete medan han står under tilltal.

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktning
m. m.

(Forts.)

Då denna åtgärd förut varit berörd av den ärade reservanten, skall jag be att här få nämna, vilka skäl lagberedningen anförde för att man på det sättet bröt ut en del av det stora förslaget. Lagberedningen sade bl. a.: »Såsom av Beredningens underdåniga skrivelse av den 26 maj 1880 framgår, har allt ifrån arbetets begynnelse för Beredningen klart framstått, att den föreliggande frågan om rättegångsväsendets ombildning och åstadkommandet av en fullständig ny rättegångslag jämte därmed sammanhängande administrativa och ekonomiska anordningar vore av den omfattning att den tillämnade nya lagstiftningen i dessa ämnen svårligen kunde ävägabringas i ett slag eller genom samtidiga lagstiftningsåtgärder. Riktigheten av denna uppfattning har under arbetets fortgång allt mera bekräftats.

I överensstämmelse med denna uppfattning tänker sig Beredningen såsom den lämpligaste utvägen, att reformen av rättegångsväsendet, efter en på förhand fastställd plan, genomföres *styckevis*; att sålunda vissa delar, som utan svårighet eller olägenhet kunde utbrytas, göras färdiga och, i den mån de erhålla sanktion, träda i kraft såsom gällande lag; och att, först sedan sålunda en mycket betydande del av lagstiftningsarbetet blivit på förhand undangjord och under tiden de återstående delarna undergått den granskning eller förberedande behandling, som anses lämplig, alla de spridda delarna sammanföras till ett organiskt helt uti ett fullständigt kodifierat lagförslag, vars slutbehandling, såsom väsentligen underlättad genom de föregående åtgärderna, vore förbunden med mindre svårigheter än eljest.»

Till 1886 års riksdag framlades proposition, grundad på detta lagberedningens förslag. Föredragande var justitieministern Vult von Steyern. I dennes yttrande till statsrådsprotokollet förekom icke något som tydde på betänkligheter mot att framlägga endast en del av straffprocessen. Icke heller uttalades några sådana betänkligheter i högsta domstolen vid dess granskning av lagförslaget. Den enda mera vittgående anmärkning, högsta domstolen framställde, avsåg bestämmelserna om befogenhet för både polis- och åklagarmyndighet att hålla förberedande undersökning och den fara för kollision mellan dessa myndigheter, som därigenom kunde uppkomma.

Först under lagutskottets behandling finner man den nämnda svårigheten vidrörd. Lagutskottet säger, att det synes kunna »ifrågasättas, huruvida icke med framläggandet av ifrågavarande förslag kunnat anstå till dess det visat sig, i vilken riktning det vidare arbetet på förbättringar i vår processlagstiftning kommer att gå. Emellertid måste det å andra sidan erkännas vara principiellt oriktigt att i så vidsträckt mån, som hittills varit fallet, åt domstolarnas och övriga myndigheters praxis överlämna det närmare reglerandet av de i föreliggande lagförslag behandlade förhållanden, vilka äro av djupt ingripande betydelse för de enskilda statsmedlem-

*Ang.
lag om tiden
för rannsaka-
ning med häk-
tad m. m.
(Forts.)*

marnas trygghet och välfärd.» Och utskottet ansåg därför, att förslaget borde nu antagas, »även om man kan förutsätta att dess innehåll inom en icke alltför avlägsen framtid måste underkastas förändringar i sammanhang med rättegångsväsendets fullständiga ordnande».

Under diskussionen i frågan i första kammaren anmärkte en talare, häradshövding Unger, att man först bort fatta beslut om domstolsförfattningen, dock utan att lagen därom skulle få träda i kraft, förrän frågan om rättegångsförfarandet blivit slutligen avgjord, varefter hela den nya rättegångsordningen kunde på en gång träda i tillämpning. Således samma åsikt som nu uttalats av processkommissionen och justitieministern. I samma anda uttalade sig också major Stjernspetz. Mot dessa talare invände häradshövding Claëson: »Detta ordnande är det svåraste av allt, och då det sannolikt måste dröja ganska länge, innan vi kunna få en ny domstolsorganisation till stånd, synes det mig, att det arbete, som under tiden blivit undangjort, icke bör ligga obegagnat».

Slutet blev, att första kammaren antog Kungl. Maj:ts förslag med 35 röster mot 15.

I andra kammaren riktade, såsom den föregående ärade talar- ren riktigt anfört, professor Rydin ett kraftigt angrepp mot förslaget. Rydin yrkade avslag, därför att en hel mängd frågor angående rättegångsordningen i brottmål sammanhängande med frågan om förundersökningen och därför att man måste hava dessa frågor utredda först, innan man skrev och begärde en lagstiftning av ifrågavarande innebörd. Såsom sådana frågor angav Rydin särskilt spörsmålet om domstolsinrättningen, om bevisföringen — huruvida den skulle vara fri eller artificiell — om själva förfarandet — om det skulle vara muntligt eller skriftligt o. s. v. Då lagförslaget nu varken kunde anknytas till redan bestående ordning eller till ett samtidigt framlagt förslag om andra därmed samhörande delar av straffprocessen, så ansåg han, att det hängde i luften, och yrkade avslag.

Justitieministern Vult von Steyern ansåg det vara av erfarenheten styrkt, att det ej vore möjligt att i ett slag och vid en riksdag genomföra en sådan reform som en ny rättegångsordning. Då man därför måste framgå på de partiella reformernas väg, medför detta alltid, sade han, den olägenheten, att den del av lagen, som lägges fram, alltid står i ett visst samband till de delar, som sparas till framtiden, och att man alltid måste bygga på vissa förutsättningar om vad en blivande lagstiftning skall komma att innehålla. Och det är givet, att dessa betänkligheter skola taga större dimensioner för den, som drives av ett teoretiskt och vetenskapligt intresse men mindre av intresse för den praktiska nytta, som lagen är avsedd att bereda. Justitieministern framhöll också: »att visserligen en del av lagen endast innebure ett fastslående av vad som redan förut vore praxis, men denna borde, när det gällde så ömtåliga förhållanden, icke lämnas helt och hållet åt sig själv att utveckla sig i den ena eller andra riktningen». »Om kammaren»,

slutade han, »verkligen önskar något resultat av lagreformarbetet, hemställer jag därför, att kammaren icke måtte lyssna till sådana framställningar, som avse att hänga upp den ena frågan på den andra, till dess man slutligen fått ett så vidlyftigt förslag, att det icke kan av riksdagen smältas». Dessa ord torde hava sin tillämpning även i dag.

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad m. m.

(Forts.)

Vidare skulle jag vilja fästa herr Leos uppmärksamhet på, att professor Rydin, när han svarade på justitieministerns anförande, förklarade: »Vad slutligen beträffar det yttrandet, att en ändrad lagstiftning på ifrågavarande område bör åstadkommas på de partiella reformernas väg, så delar jag fullkomligt denna uppfattning. Men för att kunna på den vägen nå målet är det väl ändå nödvändigt att hava förslaget i sin helhet klart för sig.» Jag vet, att man inom processkommissionen anser, att professor Rydin i huvudsak följde samma linjer, som processkommissionen nu gör. Därför är det av visst intresse att fastslå, att Rydin dock bestämt förklarade sig vara av den meningen, att man här borde framgå *på de partiella reformernas väg*.

Vad som bragte förslaget att falla i andra kammaren år 1886 torde icke ha varit endast Rydins anförande, utan det var nog i minst lika hög grad Adolf Hedins våldsamma angrepp: »Är det verkligen möjligt, herr talman», sade han, »att med svenska riksdagens andra kammares begivande och medverkan detta lagförslag skulle bliva gällande lag?» Vad som föranledde Hedins explosion var närmast förslagets bestämmelser om häktning, vilka han fann omänskliga.

Som herr Leo redan erinrat, uppträdde även i debatten den kloke bonden Sven Nilsson i Everöd, som beträffande den stränga polismakt, som genom förslaget skulle läggas i vederbörandes händer, fäste uppmärksamheten på förhållandena på landsbygden och landsbygdens behov av polisskydd. »Vi leva», sade han, »där nästan i ett rättslöst tillstånd, då många gånger både våld å person och inbrott få försiggå utan möjlighet att kunna med nödig skyndsamt efterspana och befordra den brottslige till straff. Jag tror således», sade han, »att om man i något fall lagt en större makt i myndigheternas händer eller gjort det lättare för dessa myndigheter att komma till rätta med brottslingar, är ett sådant förhållande av stort gagn, åtminstone för landsbygden.» D. v. s. han fäste uppmärksamheten vid, att när man talar om rättssäkerheten och dess intresse i det här sammanhanget, så är det även ett rättssäkerhetens intresse, att polismyndigheten kan effektivt ingripa mot missgärningsmän.

Andra kammaren avtog emellertid förslaget med 110 röster mot 64, och därmed hade frågan den gången förfallit.

Efter den tiden ha endast vissa partier av processordningen gjorts till föremål för särslagstiftning. Så har varit fallet med kapiteln om stämning, om invändningar i rättegången, om treskoförfarandet m. m. Men arbetet på processreformen i dess helhet fick ligga nere till år 1911, då regeringen överlämnade utredningen

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktning
m. m.

(Forts.)

därav åt en sakkunnig person, som sedan ersatts av den s. k. processkommissionen. Oaktat det således nu är 11 år sedan den utredningen igångsattes, måste med beklagande konstateras, att de hittills synliga resultaten av utredningen äro utomordentligt små. Härmed avses icke att rikta något klander mot processkommissionen, i synnerhet icke mot dess nuvarande ordförande, vars initiativkraft och energi med rätta skattas högt. Men det är svårt att i detta sammanhang alldeles förbise nämnda beklagliga sakförhållande. Man skulle kunnat tro, att processkommissionen just med tanke därpå nu gärna skulle vilja begagna tillfället att föra oss ett stort steg närmare denna försenade reformfrågas lösning genom att snarast möjligt framlägga ett förslag till reglering åtminstone av förundersökningen och handhavandet av de straffprocessuella tvångsmedlen. Man skulle kunna tro det så mycket hellre som i själva verket, såvitt jag kan se, denna frågas läge nu är mycket lika det läge den hade 1886. Nu liksom då föreligger fara för att praxis i saknad av lag på detta område skall utveckla sig på ett sätt, som medför verklig fara för rättssäkerheten. Utvägen att avvända denna fara just genom särslagstiftning angående förundersökningen är nu liksom då ostridigt förenad med vissa svårigheter. Vad som passar in med vår nuvarande rättegångsordning, passar kanske inte alldeles in med den nya rättegångsordning, som skall komma. Men dessa svårigheter kunna lika litet nu som då anses oöverkomliga: lagen blir naturligtvis i sitt första skick i viss mån provisorisk och får i sinom tid läggas om efter den nya processordningens linjer.

Nu liksom år 1886 har vår högsta laggranskande myndighet i princip enhälligt tillstyrkt en dylik partiell reform. Så gjorde 1886 års högsta domstol, och så hava lagråden av 1920 och 1921, delvis med olika sammansättning, gjort.

Emellertid föreligga också skiljaktigheter mellan förhållandena nu och då. År 1886 förelåg icke någon klart och bestämt uttalad önskan i frågan från riksdagens sida. Men nu har riksdagen år 1914, såsom i betänkandet närmare framhålles och den föregående ärade talaren erinrat om, enhälligt samlat sig om den önskan, att förslag till lag om förundersökning och häktning i brottmål måtte för riksdagen framläggas, innan ny allmän rättegångsordning i brottmål kan komma till stånd.

Då herr justitieministern för en stund sedan besvarade herr Kilboms interpellation, tyckte han anse sig ha funnit ett stöd för sin och processkommissionens ståndpunkt däri, att 1911 års justitieminister, när han anordnade utredningen angående processreformen, uttalade sig för att denna reformfråga skulle tagas upp i sin helhet och att reformen skulle genomföras på en gång. Med anledning därav saknar det kanske inte intresse att erinra om, att 1911 års justitieminister just var den man, som formulerade riksdagens beslut i frågan 1914. Den, som var justitieminister 1911, var nämligen ordförande i lagutskottet 1914, och då jag själv var ledamot där, erinrar jag mig mycket väl, att han tog mycket livlig del i det här ärendet,

och han formulerade den önskan, som sedan riksdagen gjorde till sin. Vilken uppfattning han än må ha hyst 1911, hade han i alla fall 1914 kommit till den bestämda meningen, att förundersökningen och häktningsfrågan borde och kunde göras till föremål för särskild lagstiftning.

Mot detta invändes nu av herr justitieministern och även av herr Leo liksom av reservanterna i utskottet, att processkommissionen ju förklarar, att vi skola få ett fullständigt förslag till straffprocess redan om ett par år. Jag har redan i den debatt, som följde på interpellationssvaret i dag, haft tillfälle att framhålla, huru ofantligt litet man kan bygga på detta processkommissionens utlåtande. Om det två år härefter skulle visa sig, att vi stå lika långt från den här frågans lösning då som nu, så kan man icke säga, att processkommissionen har brutit sitt löfte. Ty processkommissionen har icke givit något löfte. Den ställer i utsikt och *hoppas*, att om två år — eller något längre tid — man skall ha ett principutlåtande rörande processreformen. Men det är visst icke detsamma som att en reform av straffprocessen då är genomförd.

I det dilemma, vi nu befinna oss i, mena de sex reservanter, för vilka herr Leo förde talan, att det är bäst att helt och hållet låta processkommissionen avgöra, när den vill komma med den av riksdagen så enträget begärda lagstiftningen om förundersökningen, men att tills vidare avhjälpa en liten del av de missförhållanden, som nu finnas, genom föreskrift, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, om skyldighet att alltid genast anmäla häktning samt föreskrift att beträffande landsbygden häktningstiden skall något inskränkas. Om detta lagförslag skall jag icke säga mycket. Det torde vara nog att erinra, att lagrådets kritik torde ha bragt det om livet. Den obetydliga vinst, som skulle vara förenad med en sådan lagstiftning, skulle komma att mer än uppvägas av den därmed förenade risken, att förhållandena på detta område rent av skulle ytterligare försämras. Det är ju nämligen så, att den tid, under vilken en för grövre brott misstänkt person för utredning i målet berövas sin frihet, sönderfaller — åtminstone i de fall där han nekar och bevisningen emot honom från början är jämförelsevis svag — i tre avdelningar: 1) den tid, under vilken han för polisundersökning hålles i förvar utan att vara häktad; 2) den tid, varunder han av polis- eller åklagaremyndighet hålles häktad; och 3) den tid, varunder han hålles häktad av domstol. Nu föreslås i propositionen, att den andra av dessa perioder, den tid han hålles häktad av polisen, skulle i visst fall inskränkas. Men det borde vara solklart, att man därmed ingalunda vunnit en förkortning av hela den tid, varunder man berövar en misstänkt person friheten för utredning i målet. Följden av bifall till propositionen måste, såvitt jag kan se och som lagrådet erinrat, snarare bli, att polisen håller honom anhållen så mycket längre, innan han häktas. Och det är inte någon fördel ur rättssäkerhetens synpunkt. Om återigen Kungl. Maj:t som justitieministern antytt, skulle söka inskränka mot en sådan förlängning av tiden för anhållandet, då kan följden allt för lätt bli den, att målet kommer i ännu mera outrett skick till domstolen, vilket innebär, att häktningstiden under dom-

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktning
m. m.

(Forts.)

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)

stolsbehandlingen utsträcker och att på samma gång domstolen får på ett helt annat och mera effektivt sätt taga hand om utredningen i målet, d. v. s. att den inkvisitoriska karaktären i domstolsrannsakingen kommer att ökas mot vad man, som jag tror på de flesta håll, nu anser önskvärt.

En isolerad lagstiftning av det slag Kungl. Maj:ts proposition avser skulle därför lätt kunna leda till nya missförhållanden, vilka kunna bli ödesdigra nog, om bristen på lagstiftning angående förundersökningen i dess helhet under en längre tid får fortfara. I det sammanhanget erinrar jag mig, att den föregående talaren framställde den frågan: när tror utskottet, att en reform särskilt av förundersökningen kan vara färdig? Och han ville hjälpa mig med svaret genom att föreslå åtta år kanhända, eftersom det Löfgrenska förslaget hade framlagts först åtta år efter sedan riksdagen begärt det. Jag får verkligen säga, att så pessimistisk är jag icke. De sju å åtta år, som gått efter 1914, tror jag icke äro så alldeles utan nytta. Den utredning, som nedlagts på åstadkommande av det Löfgrenska förslaget, bör väl även vara till nytta under fortsättningen, och jag föreställer mig därför, att det icke alls skulle behövas så lång tid, som herr Leo antog.

Herr talman, jag har nu i korthet utvecklat de skäl, som för mig och utskottet varit bestämmande i denna fråga. Jag är livligt övertygad, att utskottets ståndpunkt är den riktiga. Men jag är naturligtvis icke blind för att den här saken kan ses även från andra synpunkter. Jag vill erinra, att utskottet också i sitt betänkande har givit ett klart uttryck åt det erkännandet. Utskottet har på flera ställen betonat, att utskottet visserligen anser, att det är en viktig sak att få frågan om förundersökningen ordnad genom särskild lagstiftning och att utskottet anser detta vara möjligt, men att utskottet dock vill föreslå, att riksdagen i sista hand till Kungl. Maj:ts och processkommissionens sakkunniga övervägande hänskjuter, huru saken lämpligast skall ordnas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Å k e r m a n :
Herr talman! Efter det anförande, jag höll i dag på morgonen såsom ett svar på den av herr Kilbom till mig framställda interpellationen, och efter de anföranden, som äro hållna av de ärade medlemmarna av denna kammare, så tänker jag, att ingen misstycer, om jag nu fattar mig tämligen kort, då jag återigen tager till orda i kammaren i dag. Det är ju visserligen icke samma ärende, men de stå i så nära samband med varandra, att jag hoppas kammaren icke misstycer, att jag nu i mitt anförande om första lagutskottets utlåtande åberopar det svar, som jag lämnade på interpellationen.

Det har ju talats i dag mycket om händelserna 1886, och man har framfört vägande skäl, som då åberopades, och även talat om framstående personer, som då uppträdde i denna fråga, och dessa män ha framförts som stöd här för de skilda meningarna. Det kan ju icke komma ifråga, att jag nu närmare inlåter mig på dessa

saker, men då utskottets ärade ordförande ville göra gällande, att Rydin kunde åberopas som stöd för den uppfattning, som lagutskottet hyser, skall jag ändå tillåta mig erinra om att Rydin särskilt framhöll, vad som passerade vid strafflagsreformens genomförande, och, då han varnade för att taga 1886 års förslag, yttrade: »När man i strafflagen ändrade gamla missgärningsbalken och införde det ena kapitlet efter det andra, så var dock hela förslaget till ny strafflag utarbetat. Man visste sammanhanget mellan de olika delarna, och därför var det lätt att då göra partiella reformer. Men att, innan förslaget om ny rättegångsordning och därtill hörande förordningar blivit prövat i sin helhet, intaga 3 nya kapitel, mot vilka anmärkningar blivit gjorda och kunna göras, som äro av icke så alldeles obetydlig art, kan ju icke vara skäl.»

*Ang.
lag om tiden
för rannaak-
ning med häk-
tad m. m.*

(Forts.)

Jag har velat erinra om detta och i sammanhang därmed erinra om en annan framstående persons uttalanden, vilka gjordes betydligt senare, nämligen år 1911. Som herrarna erinra sig och såsom även synes av handlingarna här, var en med denna sammanhängande fråga före vid riksdagen nämnda år. Då talade Ivar Afzelius i ämnet, och han sade, att anledningen till att det gick som det gick 1886 var, att förslaget den gången framlagts isolerat.

Nu har också utskottets ärade ordförande åberopat högsta domstolen av 1886 och även senare i sitt anförande talat om lagrådets uttalande, men jag anser ändå, att det bästa bevis, som kan letas upp, är det, som erfarenheten lämnar, och jag vädjar till herrarna, om icke erfarenheten giver vid handen, att det icke går att försöka bryta ut så ömtåliga saker som dessa, vilka på det mest intima sätt sammanhånga med hela straffprocessen. Det är en uppgift, som förefaller så svår, att man måste ställa sig ytterst tvivlande på att det kan lyckas. Det är därför, som jag för min del anser det vara en god vändning, som denna fråga tagit, då man hör av processkommissionen, att den dock har förhoppning om att så pass snart kunna lägga fram sitt stora reformförslag beträffande straffprocessen. Det har nu dragits i tvivelsmål, huruvida det kan gå så fort, som processkommissionen tänkt sig, men jag vill upprepa, vad herr Leo sade: tro herrarna verkligen, att det kan gå så fort att gå den andra vägen?

När jag nyss talade om erfarenheten, skall jag icke glömma att säga: vad är det vi se inför våra ögon här i dag? Jo, detta stort anlagda förslag, som min företrädare icke gick fram med och som herr Löfgren nu ansett sig böra framlägga, det är ju fört undan, åtminstone tills vidare, och det visar sig, att det icke lyckats samla några röster. Motionären själv, hur intresserad han än är för saken, ett intresse, som vi äro skyldiga att visa honom tacksamhet för, har i alla fall icke kunnat tänka sig, att hans förslag skulle kunna bifallas. Allt tyder således på, huru svår och invecklad denna sak är.

Vad har då regeringen gjort? Jo, vi ha tagit fram just den punkt, som kan framläggas isolerad, och detta är just ett ämne, som särskilt inbjuder till att man, då man anser sig kunna göra någonting, icke heller dröjer därmed. Frågar man en människa, som icke är närmare insatt i denna sak, vad hon tror, att en myndighets första

*Ang.
lag om tiden
för rannsaka-
ning med häk-
tad m. m.*

(Forts.)

åtgärd är, sedan den häktat en man, så undrar jag, om hon icke ofelbart skulle svara: att ögonblickligen därom göra anmälan till vederbörande domstol. Jag tror, att det icke finns någon, som skulle tveka, och jag är ganska viss därom, att var och en måste erkänna, att det är överensstämmande med vår svenska rättsåskådning, att ingen får hållas häktad här i vårt land, utan att han är om jag så får uttrycka mig, vederbörligen redovisad. Det är en rimlig begäran, och denna praxis tillämpas redan överallt utom i de stora städer, där poliskamrar finnas. Där har man tillskapat en slags sedvanerätt, bestående däri, att man helt enkelt låter en häktad sitta, så länge man tycker att det behövs för utredningens skull.

I sitt senaste anförande talade utskottets ordförande om samma sak, beträffande vilken lagrådet gjort invändningar, och ville göra gällande, att om man förkortar tiden i ifrågavarande städer och om man stadgar en skyldighet även för därvarande häktningsmyndigheter att ögonblickligen anmäla häktningen, så vinnes därmed ingenting, ty då skjuter man över den tiden på tiden för anhållandet. Det är, som om det på förhand vore klart hur lång tid man behöver för en polisutredning. Det är precis, som om man hade ett räkneproblem framför sig. Här behövs ett visst antal dagar för utredningen. Förkortar man på ena ändan, så tager man igen skadan på den andra. Det behövs enligt denna uppfattning så och så många dagar för utredningen. Härpå svarar jag: raska på, så går det fortare, och utredningen blir färdig. Att säga, att det genom vårt förslag skulle bli sämre för den tilltalade än nu, det är, tycker jag sannerligen, att ställa saken på huvudet. Det är icke så. Och det vill jag säga, att skulle det visa sig, att det blir på det sättet, att man skjuter över den tid, som man går miste om, till den andra ändan, då finnas här medel att stävja ett sådant ofog, och de medlen komma icke att lämnas obegagnade.

Vad är det nu som man prisar som så härligt i den grundliga polisutredningen? Jo, att målen skulle komma i fullständigt utrett skick till domstolen. Men är man så säker på att utredningen alltid är i det önskvärda skicket? Är man säker på att den tilltalade har fått tillfälle att göra sina synpunkter gällande? Tror man verkligen, att en åklagare även med bästa vilja i världen kan höja sig upp till det ojäviga plan, att han i polisprotokollet antecknar allt, som kan lända även den tilltalande till fördel. Missförstå mig icke, mina herrar! Jag vill icke här uttala något klander mot dem som handhava dessa saker. Jag är tvärtom övertygad om att flertalet av dem äro hederliga människor, som vilja handla såsom deras samvete bjuder dem. Men det är att ställa övermänskliga krav på en sådan man, att han skall taga hänsyn till allt, som talar till den tilltalades förmån. Hur skall han kunna plocka fram detta? Den tilltalade är vanligen så förskrämd, att han icke själv kan peka på dessa saker. Nej, denna utredning blir naturligtvis ofta nog rätt så ensidig, och det är därför, som jag tror, att vi stå bäst till svars med och handla bäst i överensstämmelse med den gamla svenska åskådningen, om vi tills vidare, innan domstolarna blivit organiserade på

ett helt annat sätt, tänka oss, att vad det här framför allt gäller, är att förkorta tiden mellan häktningen och den första rannsakingen.

Jag vill också säga, att jag tycker att detta är en rent humanitär fråga. Det skulle ändå vara underligt, om andra kammaren med den sammansättning, den nu fått, icke skulle kunna behjärta en sak som denna, som verkligen är till bättnad för folkfriheten, utan att man därför på något sätt äventyrar rättssäkerheten. Ty vad här föreslås, har ju redan praktiserats på de flesta orter och visat sig icke medföra några vådor.

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad m. m.
(Forts.)

Jag talade nyss om polismyndigheten, och att det är tydligt och klart, att den måste i första hand tänka på att få den häktade fast, att kunna försvara häktningsåtgärden. Denna anda framskymtar även i herr Hederstiernas reservation. Jag vill säga, att då jag läste denna reservation, var jag visserligen belåten med att han önskade att lagstiftningen om polisförhör m. m. skulle göras i sammanhang med den stora processreformen. Men hans motivering förvånade mig. Han säger, att då man i det Löfgrenska förslaget strävat efter att skapa en maximitid beträffande anhållande och häkning, så har man där begått ett misstag, ty detta skulle leda till, att den häktade blott skulle försöka att rikta sina blickar på den dag, som var fixerad, och tänka sig: kan jag blott hålla ut till dess, så är jag räddad, ty när jag kommer inför domstolen, har jag en helt annan och betydligt starkare ställning än här i häktet, och då skall jag nog veta att klara mig. Ja, mina herrar, vad är detta annat än en återklang av den gamla s. k. goda tiden, då man höll häktade kvar på bekännelse, som det hette. Jag kan icke se, att det är något annat, som föresvävat den ärade reservanten i hans innersta tankar, än något sådant. Jag kommer att upprepa denna min kritik mot hans reservation i första kammaren, där han har säte och stämman, men jag har velat säga det redan här på tal om denna sak.

Nu är det ju visserligen sant, att den moderna processen strävar till att förlägga tyngdpunkten till en polisutredning, med muntlig, omedelbar förhandling inför domstolen. Men, mina herrar, vi ha ju icke ännu dessa domstolar. Hur kan man då sätta ifråga att tillskapa en så stor apparat som åsyftas med lagutskottets skrivelseförslag. Det måste, som jag sagt förut i mitt anförande i dag, skjuta tyngdpunkten så betydligt över från domstolen till polisutredningen, att det med vår nuvarande domstolsorganisation skulle bli en betydlig fara.

Jag talade nyss om att detta är en humanitär åtgärd, och jag vill då fästa herrarnas uppmärksamhet på att den dag, då en häktad föres inför domstol, är det nog i alla fall så tillvida en vändning i hans öde, att han då får en känsla av att han är en medborgare, kanske mången gång en mycket skuldbelastad sådan, men i varje fall en medborgare med de fri- och rättigheter, som tillkomma en svensk man. Han får träda fram inför offentligheten, hans sak blir där belyst, och då man har lekmän i domstolarna, såsom förhållandet är i viss mån hos oss med vår gamla beprövade nämndemanna-

Ang.
lag om tiden
för rannsaka-
ning med häk-
lad m. m.

(Forts.)

institution, känner han ändå, att det finns nog kanske inom domstolen en vilja att leta fram även de omständigheter, som kunna vara förmildrande för honom, en vilja att se mänskligt på brottet. Han blir icke inför domstolen, om jag så får säga, ett slags förhørsobjekt utan en människa, som man söker ställa i sin rätta belysning, under det att det är fara värt, att han under utredning i polisen, även om man icke företager sig något olagligt med honom, dock har en känsla av värlöshet och hjälplöshet.

Då man talat om att regeringens förslag skulle skapa fram ett inkvisitoriskt förfarande, må jag säga, att jag tycker, att det är rätt underligt, ty det är väl mera inkquisition, att en man i ett häkte underkastas upprepade uttröttande förhör, än att han så snart som möjligt föres inför domstolen, där han har försvarsadvokat och alla de övriga garantier, som även vår något föräldrade process kan skaffa honom. Jag vill också nämna, att det kan väl icke kallas för en modern processordning att skapa ett polisförhör till den grad ensidigt, som det lätt skulle kunna bli enligt det förslag, som här framlagts av herr Löfgren. Att efter en sådan polisutredning taga vederbörande in till domstolen och där stjälpå över honom all denna bevisning, det kan jag icke finna vara någonting humant.

Herr Jakob Pettersson trodde, att lagrådets kritik skulle hava bragt regeringens förslag om livet. Jag vågar hysa en alldeles motsatt uppfattning, ty jag kan icke finna, att denna kritik är befogad. Jag har ju redan i mitt tidigare anförande berört denna kritik, och jag skall icke nu närmare gå in på den.

Det kunde ju vara åtskilligt mera att säga i denna sak, men då jag kanske redan för länge har uppehållit herrarna, vill jag icke trötta vidare, utan jag vill blott uttala den innerliga förhoppningen, att andra kammaren måtte behjärta de synpunkter, som äro framlagda av regeringen i det här ifrågavarande lagförslaget. Någon fara att antaga detsamma kan absolut icke föreligga.

Vad sedan beträffar den utredning, som är begärd, har jag ju redan i mitt interpellationssvar talat om mina tankar i den saken, men jag skall i alla fall tillåta mig ännu en gång nämna, att jag tror, att det alls icke är någon idé att gå fram med en sådan skrivelse, som lagutskottet här hemställt om. För min del skulle jag vara tacksam, om kammaren ville stanna vid ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Kilbom: Jag skall icke uppehålla tiden länge, då väl i varje fall dels genom utskottets betänkande och dels i ännu högre grad genom de anföranden, som här hållits, saken torde ligga tämligen klar. Jag skall emellertid be att få anföras ett par fall från min egen erfarenhet, som synes mig visa, att man under inga omständigheter för framtiden kan slå sig till ro med enbart det förslag, som utskottet har framlagt.

Först ett exempel på, hur en liten häradsrätt kan uppträda, då den tror sig sitta i orubbad maktutveckling. Det var år 1914, om jag icke minns fel, jag befann mig i Ulricehamn och hade i ett

politiskt föredrag yttrat mig något vanvördigt om stadens borgmästare, på grund av att han vidtagit åtgärder, som jag fann fullständigt stridande mot gällande lag. Jag blev ställd inför domstol och var nog oförsiktig — det var visst icke till följd av bristande vördnad mot domstolen — att stå med ena handen i byxfickan, då jag stod och väntade på att få ingå i svaromål. Den ärade domaren ryter då, så att alla rycka till i församlingen: »Var så vänlig och uppträd skickligt inför domstolen.» Jag kan mycket väl förstå, att den unge man, som den gången fått sig ålagt rättvisans höga handhavande, kände sig mycket obehagligt berörd av mitt uppträdande, men om detta nödvändiggjorde domarens skildrade maktutveckling är jag långt ifrån säker på.

*Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad m. m.*

(Forts.)

1916 var jag under den s. k. förräderiprocessen fem gånger nedkallad hos dåvarande detektivchefen här i Stockholm, stadsfiskal Lidberg. Jag har i övrigt mycket angenäma minnen av vårt samarbete — nej förlåt — de förhör han anordnade med mig under den tiden, men jag vill säga, att enbart att undergå en dylik procedur, d. v. s. att vara utsatt för dessa förhör, att icke vara i tillfälle att, efter det ens svar äro nedskrivna av en eventuellt närvarande stenograf eller maskinskriverska, få genomgå dem, att icke vara i tillfälle att ha med sig en advokat, detta innebär faktiskt, att den i förhör varande är utlämnad till det godtycke, som polisundersökningen medför. Detta churu jag kanske icke var så förfärligt buskablyg av mig. Jag misstänkte dock, att det är många andra, som, då de komma inför poliser och med dem jämnställda, ha ytterligt svårt att klara sig från provokationen till och hotet om följderna av att icke bekänna.

Jag har med dessa exempel velat visa den ofrånkomliga nödvändigheten av att man nu verkligen börjar göra någonting, men jag vill tillägga, att man under inga omständigheter, såsom jag sade i mitt tidigare anförande, därvid bör giva ens det minsta lilla finger åt de synpunkter, som framlagts i herr Löfgrens motion i första kammaren. Såvitt jag funnit, är motionen faktiskt ett slag i ansiktet på den utveckling, som under de sista tiotalen år ägt rum i de flesta europeiska länder. Jag kan heller icke förstå, varför herr Löfgren eller de, som utarbetat förslaget, nämligen herr Bagge och friherre Stiernstedt, ovillkorligen skola hålla oss kvar vid principer i detta avseende jämnställda med dem, som råda i Finland och i övrigt endast i Sverige, och varför man icke övergår till de principer, som på hithörande område gälla i t. ex. de anglosachsiska länderna. Där har man icke velat vara med på vad som föreslagits i herr Löfgrens motion, och då jag anser de i den framförda principerna utgöra en fara för rättssäkerheten, hoppas jag, att kammaren ursäktar mig, om jag ägnar ännu några ögonblick åt densamma.

Jag skall anföra ett par fall, som jag fått av en praktiskt arbetande jurist här i Stockholm, vilken jag vågar påstå har den största erfarenhet på hithörande område.

Hur går en polisundersökning vanligen till? Man hotar med indragning av cigarretter, man försöker muta med löfte om att ve-

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad
m. m.

(Forts.)

derbörande skall få en kopp kaffe eller dylikt, man förklarar: den andra har erkänt, så att det är bäst, att även ni erkänner o. s. v., o. s. v. Med dylika metoder hos polisen frampressas bekännelser, som med nuvarande ordning vid Stockholms rådhusrätt medföra — jag vågar det påståendet — att icke så få människor bli helt oskyldigt dömda och en hel del andra bli dömda till alldeles för långa fängelsestraff. I ett fall t. ex., som jag förut talat om, inträffade det, att en av överståthållarämbetet förordnad försvarsadvokat hotades med att förklaras olämplig att föra annans talan endast därför, att han påfordrade, att domstolen skulle sin plikt likmätigt verkställa självständig undersökning angående själva de omständigheter, som konstituerat brottet. Domstolen vägrade att göra det och dömde den häktade till långvarigt frihetsstraff. Efter besvär försatte hovrätten honom emellertid omedelbart på fri fot och frikände honom från allt ansvar. Tro herrarna verkligen, när sådant kan påvisas hava skett icke i ett fall utan i flera, att man skall vara så nöjd från deras sida, som komma i mer eller mindre intim kontakt med den s. k. rättvisans utövare och med gällande bestämmelser?

I ett annat fall dömde domstolen tre ynglingar för rån efter stämplingar till respektive 6, 5 och 4 års straffarbete efter en undersökning, som uteslutande bestod i att man uppläste polisrapporten, vilken för övrigt också redan efter ett mera ytligt betraktande bort misstänkas icke vara så särdeles noggrann. Den protokollering, som rådhusrätten bestod målet, utgjordes av 1 1/2 sida och var, också den, fullständigt felaktig. Hovrätten, dit ynglingarna fullföljde sin talan, nedsatte straffet, utan att någon ny bevisning förebragtes, till 2 år för var och en med motivering, att polisrapporten såsom missvisande ej kunde läggas till grund för målets avgörande.

En massa dylika fall skulle kunna anföras. Då så förhåller sig, vill man nu — jag har i varje fall så uppfattat innebörden i herr Löfgrens förslag — de facto upphöja dylika partiska polisundersökningar till högsta gällande beviskraft inför domstol. Herrarna förstå säkert efter dessa exempel då jag förut talade om att hr Löfgrens principer innebära en fara för rättssäkerheten.

Belysande nog har också denna motion fått stöd enbart av vissa juridiska och byråkratiska kretsar, som självfallet ha intresse av densamma. Stöd har också lämnats av Dagens Nyheter, av välkända skäl, och av en del högertidningar, under det att Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning kort och gott karakteriserat motionen som den Stockholmska polisens metoder omsatta i paragraffform, innebärande en synnerlig fara för den medborgerliga friheten och rättssäkerheten. Det synes mig, som om andra kammaren alltså, i vällovligt nit och önskan att åstadkomma en verklig rättssäkerhet för medborgarna, bör ge denna motion det kraftigast kännbara underkännande, så att de där framförda synpunkterna icke någonstädes i de förberedelser, som här väl skola ske, komma att sticka upp huvudet ens i den svagast tänkbara form.

Jag kan icke underlåta att uttala min förvåning över att ut-

skottet, som kommit till den slutsatsen, att motionen borde avslås — vilket jag finner naturligt — också yrkar avslag även på Kungl. Maj:ts proposition och hemställer om en skrivelse. Om man för det första anser, att det nuvarande tillståndet är ohållbart — därom trodde jag, att vi voro ense, såvitt jag kunde döma av utskottets ärade ordförandes anförande i dag är det åtminstone så — men man därjämte är ense om att processkommissionens arbete också enligt den ärade reservantens mening kommer att dröja flera år ännu, innan man får något lagförslag på denna punkt fram till riksdagen, kan jag icke ur sådana utgångspunkter finna annat, än att slutsatsen måste bli en, nämligen att man i dag måste taga Kungl. Maj:ts förslag, sådant det här föreligger, även om det innehåller en del bristfälligheter.

Jag vill för övrigt i detta sammanhang uttala den bestämda förväntningen, såsom jag också gjort i mitt tidigare anförande i dag, att den nu sittande regeringen verkligen ser till att man bryter loss ur den stora processreformen också problemet om polisens rätt till anhållan, så att vi så snart som möjligt också i det avseendet få ett förslag till medborgarsäkerhetens skyddande på riksdagens bord. Utskottets farhågor för konsekvenserna av ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag synas mig ohållbara, däremot är faran av det nuvarande tillståndet uppenbar. Och den blir större i händelse vi få en reaktionär regering — vi ha icke någon garanti för att den nuvarande skall sitta i evighet — framför allt med hänsyn till tendensen i den politiska utvecklingen här och var. Denna kan medföra att vi på nytt få uppleva samma händelser som år 1916, då man dömde folk till långvariga frihetsstraff enbart för att de vågat arbeta för freden.

Det är alltså ur dessa anförda synpunkter som jag för min del, sådan saken nu ligger, yrkar bifall till den föreliggande propositionen, alltså till de socialdemokratiska reservantenas förslag, innebärande avslag givetvis på motionen från herr Löfgrens sida. Jag vill emellertid ännu en gång uttala den bestämda förväntningen att före varje som helst försök att få fram ett lagförslag omfattande hela processväsendet på riksdagens bord, processkommissionen måtte komma med en principiell motivering. Men då detta är nödvändigt är det så mycket viktigare att alla de delar, som röra förundersökning, anhållande, häktning o. dyl., ryckas loss och reformeras först, så att myndigheterna icke, åtminstone med lagens tillhjälp, få möjlighet att spela den medborgerliga friheten och de medborgerliga rättigheterna på näsan, såsom på senaste tid upprepade gånger skett och varåt vissa företeelser i allt större utsträckning tenderat. Jag vill tillägga hos ämbets- och tjänstemän allt högre och högre upp under de senaste åren.

Häruti instämde herr *Samuelsson*.

Herr *Vennerström*: Ja, herr talman, den debatt, som här pågått i detta ärende, och även regeringens förslag likasom

*Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad m. m.
(Forts.)*

Ang.
lag om tiden
för rannsaka-
ning med häk-
tad m. m.
(Forts.)

huvudmotionärens yrkande gå väsentligen efter två olika linjer. Det förefaller mig vara i viss mån en strid mellan å ena sidan en reglering av häktningens institutet och å andra sidan en reglering av anhållningsinstitutet, d. v. s. av hela förundersökningsproblemet. Det förefaller åtminstone mig tämligen uppenbart, att i båda dessa fall reformer äro utomordentligt nödvändiga, och det är nödvändigt, att reformer även komma till stånd snarast möjligt och kodifieras i en ny lagstiftning.

Det har utbildats, det är allmänt erkänt, särskilt inom de större städerna en sådan praxis ifråga om häktningens institutet, att de människor, som häktats, fått sitta häktade orimligt lång tid, innan inställelsen till första rättegångsdagen skett. Och det har även på grund av brist på förhållningsregler ifråga om förundersökningen utbildats en praxis, så att anhållandet räcker under en rättssäkerheten orimligt lång tid. Att så verkligen är fallet, skall jag taga mig friheten visa bara med några fall ur den bekanta förräderiprocessen.

Jag har erhållit upplysning, att en av de anhållne varit anhållen från den 27 maj till den 8 juni, d. v. s. under summa summarum 11 dagar, och sedan inträffade första rättegångsdagen den 29 juli, d. v. s. häktningstiden varade 1 månad 21 dagar före den första rättegångsdagen. I ett annat fall var vederbörande anhållen under fyra dagar, och sedan kom häktningstiden även den 1 månad 21 dagar före den första inställeledagen. I ett tredje fall var han anhållen 3 dagar och häktningstiden samma antal dagar som i förra fallet, och slutligen i ett fjärde fall var tiden för anhållandet 1 dag och häktningstiden till första inställeledagen samma tid d. v. s. mer än 1½ månad. Sedan finner man även i ett annat fall, att det dröjde från den 14 juni till den 16 juli, innan häktningen kom, d. v. s. anhållningstiden varade i detta fall 1 månad 3 dagar. Att sådant verkligen kan försiggå inom ett s. k. rättssamhälle, gör, att man med fullt fog kan sätta citationstecken kring ordet: rättssamhälle.

Detta är emellertid icke några egenartade fall, som vi anknyta enbart till vissa politiska stridigheter, utan även i andra fall ha liknande bristfälligheter ifråga om skyddet för den medborgerliga friheten här i landet konstaterats. Jag har även några andra uppgifter, som stamma ifrån justitieombudsmannaexpeditionen. Det var en man i Göteborg; han satt anhållen i 3 dagar och häktad 1 månad 2 dagar, innan den första inställelsen kom. I ett annat fall, likaledes i Göteborg, var en person anhållen i 3 dagar, och häktningstiden varade 20 dagar före den första inställeledagen. I ett tredje fall, i Karlskrona, var anhållningstiden blott 1 dag men häktningstiden 12 dagar, och i intet av dessa fall har justitieombudsmannen kunnat vidtaga några effektiva åtgärder. Det visar uppenbart, att rättssäkerheten är i fara och att man icke kan tala om att vi i vårt land ha den habeas-corporis-akt, som finns exempelvis i ett så gammalt rättssamhälle som det stora engelska väldet.

Det är uppenbart av sådana framställningar, att en reform är

trängande nödvändig såväl ifråga om själva häktningsrätten som även ifråga om rätten att anhålla och om förundersökningen. Detta gör, att jag har litet svårt att förstå den stora konflikt och delvis fiendskap, som kommit att blossa upp mellan å ena sidan anhängarna av den ena metoden och å andra sidan anhängarna av den andra metoden. Det förefaller mig, som om man i utskottet behandlat problemet alltför hårt enligt problemställningen antingen — eller, då enligt min tanke problemställningen ifråga om dessa reformer snarare borde vara både — och, att man borde reformera häktningsrätten och på samma gång vidtaga åtgärder snarast möjligt för en reformering i allmänhet av rätten att anhålla och av förundersökningen.

Jag vill alltså för min del ärligt säga, att jag från början nästan tänkt att på samma gång, som jag är böjd att bifalla regeringens förslag, även medverka till den begäran och skrivelse, som man inom vederbörande utskott framställt från visst håll om ordnande av förundersökningen. Att jag nu icke gör så, beror enbart på den framställning, som kommit från processkommissionen och som ju justitieministern, herr Åkerman, framlagt för kammaren i sitt interpellationssvar till herr Kilbom. Det är uppenbart, att processkommissionen för sin del anser, att man icke gärna kan bryta loss förundersökningen ur den allmänna straffprocessreformen, men att å andra sidan denna straffprocessreform bör kunna brytas loss ur det hela och att även denna straffprocessreform bör kunna från processkommissionens håll vara färdig inom kanske två eller tre år åtminstone. När alltså processkommissionen för sin del icke gärna vill medverka till ett isolerat utbrytande av förundersökningsproblemet ur hela problemkomplexet, förefaller det mig vara tämligen svårt att gå in för en reformlinje, som icke vinner processkommissionens understöd. Det är svårt att slå in på denna reformlinje utan, och eventuellt, även mot processkommissionens medverkan.

För min del vill jag emellertid säga, att det förefaller, som om, ifall man skulle gå på processkommissionens linje, tiden ändå bleve för lång, innan vi kunna se några verkliga reformer härutinnan. Jag vill därför allvarligt hemställa till processkommissionen, så långt den kan nås via regeringsbänken av mitt yttrande vid detta tillfälle, att den måtte raska på med utredningen så snart som möjligt. Den får icke försinkas en dag, om vi verkligen skola kunna tala om en allmän rättssäkerhet, men processkommissionen får å andra sidan även se till, om det finns någon möjlighet att bryta ut förundersökningsproblemet ur det övriga problemkomplexet. Särskilt bör den se till om icke anhållningstiden kan förkortas. Finns det någon möjlighet att göra detta utan att för övrigt lädera viktigare rättsintressen, vill jag för min del bestämt och energiskt stryka under, att då bör verkligen ett sådant utbrytande av denna fråga ske, därför att det är oerhört viktigt att så snart som möjligt få en reform till gagn för rättssäkerheten ifråga om förundersökning och anhållanden.

*Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad m. m.
(Forts.)*

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)

Från dem, som äro bestämda motståndare till regeringsförslaget, har det nu anförts, att man genom att taga detta förslag utan en reform i fråga om förundersökningen skulle öppna en möjlighet för de polismyndigheter, som icke besitta tillräcklig rättslig kapacitet, att på grund av bristen på regler för förundersökningen kunna handskas rent av mera brutalt med medborgarna, än vad fallet förut varit. Jag tror dock, att den fara, som man här talar om, icke förefinnes i det levande livet. Interpellationsdebatten i dag och även den debatt, som förekommit i den föreliggande frågan, skola nämligen ge en fingervisning åt våra ärade polismyndigheter, så att de, även om lusten skulle komma på dem, måste taga hänsyn till den uppenbara vilja, som kommer från riksdagens sida. Då polismyndigheterna därjämte känna till att processkommissionen förbereder en reform i detta hänseende, lära polismyndigheterna icke genom ökade missgrepp, genom ökad brutalitet och genom ökad vårdslöshet med människorna vilja ge processkommissionen ökat material för den utredning och den lagstiftning, som från dess sida kommer att göras. Jag vill slutligen rikta den maningen, så långt den kan höras, till statens högsta rättsvärdande myndigheter, d. v. s. till justitiekanslern och även till justitieombudsmannen, att de icke skola lägga fingrarna emellan, utan att de med all den kraft, som de ha till sitt förfogande på grund av ämbetets makt och myndighet, skola i avvaktan på den reform, som ändå komma skall, hålla tummen på ögat på våra polismyndigheter, framför allt i de större städerna.

Under förhoppning att processkommissionen snarast möjligt — jag understryker ännu en gång orden »snarast möjligt» — måtte komma med sitt förslag, ber jag med denna motivering att få yrka bifall till regeringsförslaget, och alltså till den socialdemokratiska reservationen vid utskottets betänkande.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr E r i k s s o n i Grängesberg: Herr talman! När man såsom icke jurist utan endast såsom lekman har tagit del av de skäl, som hava förebragts i propositionen, i motioner och i debatten här i dag såväl om detta ärende som vid interpellationssvaret, får man ett intryck utav att man står inför ett invecklat problem, och att det är många hänsyn, som måste tagas vid en lagstiftning i ämnet. Jag tror, att många i likhet med mig ha en bestämd känsla av att det näppeligen går för sig att ordna förundersökningen och de svåra problem, som stå i samband därmed, utan att man åtminstone har bestämt riktlinjerna för en blivande domstolsreform, när det gäller brottmålsprocessen. Då man nu kommit till denna uppfattning på grund av de synpunkter, som från olika håll ha blivit framförda, står den frågan i alla fall kvar: Kan man ingenting göra för att åtminstone i någon mån skydda de medborgare, som på för svaga grunder bliva häktade?

Regeringen har i den kungl. propositionen framlagt förslag till föreskrifter om fixerad minimitid mellan häktning och första domstolsförfarande. Dessa föreskrifter skola gälla även de större städerna och innebära för landsbygden en förkortning av den tid, som redan finnes föreskriven. Mot detta förslag hava invändningar rests dels av lagrådet, dels av utskottet och dels av talare här i dag. För egen del kan jag icke finna annat, än att den förkortning, som regeringsförslaget påbjuder för landsbygden, har ett betydande värde, ett värde, som det synes mig, att riksdagen icke får skjuta åt sidan. Vad städerna beträffar, har ju den siste ärade talaren med exempel visat, hur häktningsrätten här i Stockholm och i andra större städer har missbrukats. Då det nämligen gått så lång tid mellan häktning och första domstolsförfarandet, som han påpekade, måste man säga, att det föreligger ett missbruk. Att man i lag får bestämmelser om att icke längre tid än ett visst antal dagar får förflyta från det en person blivit häktad och till första domstolsförfarandet, hör väl ändå till den mest elementära lagstiftning på detta område. Nog bör väl en medborgare ha så mycket rättssäkerhet i samhället, att han icke kan hållas i fängsligt förvar hur länge som helst, utan att han inför öppen ridå blir anklagad och en ojävig domare får pröva häktningen.

Sedan jag hört debatten i dag och tagit del av alla de skäl, som blivit anförda, kan jag omöjligen finna annat, än att skälen för ett bifall till regeringens förslag väga mer än skälen för avslag. Visserligen kan man ju tänka sig, att anhållningsrätten kommer att användas i större utsträckning, för att man skall slippa säga, att en person är häktad, men justitieministern har ju uttalat den meningen, att våra myndigheter ha möjlighet att stävja detta, och att man nog skall kunna råda bot på den saken.

Såsom skäl för avslag har man vidare anfört att den korta tid, som skall förgå till första rättegångsdagen, icke medger tillräcklig undersökning, utan att det sedan blir ett uppskov i onödan vid domstolen. Jag medger, att det i en hel del fall kan bli så, men jag vill erinra om att enligt rättsstatistiken för senaste året var det enligt en uppgift, som jag i dag såg i tidningen, icke mindre än omkring 800 personer, som frigåvos vid första rättegångstillfället. Ungefär hälften av dessa fall förekommo på landsbygden, där för närvarande 21 dagar kunna förgå från häktningen till första rättegångstillfället. Då det under ett år kan vara så pass många personer, som bli häktade, och där det icke föreligger större bevisning, än att de vid första rättegångstillfället omedelbart frigives, är det väl ändå statens plikt att se till, att häktningstiden blir så kort som möjligt. Icke heller är det försvarbart att ha det ställt som nu är i våra större städer, att en person kan hållas häktad månader före första inställelsen för domstol.

Den debatt, som förekommit här i dag, synes mig till fullo visa, icke blott att regeringsförslaget bör kunna antas, utan att det är av den art, att det bör antas av riksdagen, då det i alla händelser ger medborgaren ökat frihetsskydd. Alla äro ense om att mycket mera

*Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad m. m.
(Forts.)*

Ang.
lag om tiden
för rannsaka-
ning med häk-
tad m. m.
(Forts.)

behövs, än vad regeringsförslaget innebär. Man bör reglera alla de förhållanden, som vi nu ha diskuterat, men då man icke kan nå allt, måste man göra det, som nu kan göras, även om det kan anses ringa i förhållande till vad som verkligen är behövt på detta område. Jag vädjar därför till kammaren att bifalla regeringsförslaget, d. v. s. den reservation, som är avgiven av herr Larsson m. fl. Jag har den bestämda uppfattningen, att man därmed dock har gjort en insats för att öka rättsskyddet, även om insatsen icke har den betydande verkan, som man skulle önska.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till herr Larssons m. fl. reservation.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framhöll mycket starkt i sitt anförande, att erfarenheten ådagalagt, att det icke går att genomföra en särskild lagstiftning angående förundersökningen. Jag tillåter mig att bestrida riktigheten av detta påstående. Det är visserligen sant, att ett par förslag angående processreformer icke första gången vunnit riksdagens bifall, men när ett förslag fallit här i riksdagen händer det icke sällan, att det lyckas bättre, då man försöker en gång till. För övrigt vill jag erinra att nya lagberedningen, som grundligt sysslat med denna fråga och som ingalunda kan fränkännas erfarenhet på området, yttrat, att ju längre den trängt in i frågan, desto klarare hade det stått för beredningen att den rätta vägen just vore de partiella reformernas väg. Icke heller lärer väl herr statsrådet vilja fränkänna högsta domstolen och lagrådet erfarenhet vid bedömandet av denna fråga, och de ha ansett, att den rätta vägen att gå fram just vore den, som lagberedningen anvisat och som utskottet nu föreslår.

Jag skulle för min del snarare vilja säga, att det i viss mån är en *teoretisk* betänklighet, som man anför, då man säger, att man icke kan bryta loss en så viktig del av straffrättsreformen som förundersökningen. Det måste ju för övrigt erkännas, att det i och för sig är riktigt och tilltalande att utarbета ett förslag till reformer på ett stort område i dess helhet.

Emellertid vill jag i detta sammanhang nämna, att utskottets mening i denna fråga dock delas även av en och annan teoretiker. I det avseendet vill jag erinra, att den person, som för närvarande förestår lärostolen i processrätt vid Stockholms Högskola, ägnat mycken tid åt spörsmålet om förundersökning i brottmål och om de rätta riktlinjerna för en lagstiftning på området. Han har därvid kommit till det resultatet, att det viktigaste i denna fråga är 1) grundlig reform av åklagare- och polisväsende och 2) i samband med genomförandet av denna reform, reglering i lag av sättet för den förberedande undersökningens bedrivande. I en artikel, som jag här har i korrekturen, varnar han uttryckligen för den politik, som under hänvisning till den framtida större processreformen går ut på att förhindra partialreformer. Han säger slutligen, att den svenska processreformens väg heter program och delreformer fram till den nya

kodifikation, som om några decennier kan sammanföras i en ny rättegångsbalk.

De tre talare, som senast ha haft ordet, ha, såvitt jag kunnat finna, erkänt de vådor, som äro förenade med ett bifall till den kungl. propositionen, men icke desto mindre förorda de, att andra kammaren skall antaga detta förslag. De ha i något olika ordalag men, efter vad jag kan förstå, dock enstämmigt erkänt, att man icke genom propositionens antagande uppnår någon avsevärd förbättring i de missförhållanden, som nu kunna inträda därigenom, att vissa polismyndigheter ibland godtyckligt hålla misstänkta personer anhållna. Det föreföll mig, som om åtminstone två av talarna t. o. m. erkände, att det efter denna lags antagande kanhända kommer att förekomma ännu värre missförhållanden i fråga om anhållningsinstitutets tillämpning än förut, men ändå voro de så välvilliga, att de ville tillstyrka propositionen.

Herr Kilbom har under det att han förordade propositionen inlåtit sig på en kritik av herr Löfgrens motion och i sammanhang därmed kommit fram till ett avstyrkande av utskottets hemställan. Jag vill i anledning därav erinra, att utskottet ingalunda ställt sig solidariskt med herr Löfgrens motion utan avstyrker bifall till densamma.

Herr Vennerström och i viss mån även herr Eriksson i Grängesberg och herr Kilbom medgåvo nödvändigheten av reformer snarast möjligt på detta område. Tro herrarna verkligen, att man lättare åstadkommer de reformer av förundersökningen, om vars behövlighet vi alla äro ense, genom att nöja sig med Kungl. Maj:ts förslag, som icke alls berör den viktiga frågan om anhållningsinstitutet, än genom att antaga utskottets framställning om att snarast möjligt få förundersökningen ordnad?

Herr Vennerström hoppades ju visserligen, att debatten skulle giva en viss fingervisning icke endast åt processkommissionen utan också åt våra polismyndigheter. Jo, jag tackar jag! Det vore naturligtvis väl, om vad som här yttrats under diskussionen sedan skulle komma att inverka även på det sätt, varpå polismyndigheterna handhava sin tjänst. Men det är väl så, att högst få polismyndigheter besvara sig med att läsa riksdagsprotokollen, och den redogörelse, de genom tidningarna få för vad som här förekommer, lär väl vara allt för kortfattad och summarisk för att kunna tjäna som någon som helst ledning.

Jag tycker sålunda ändå, att just det erkännande, som de sista talarna hava givit av de bestående, allvarliga missförhållandena på detta område, borde vara ett kraftigt skäl för att också antaga utskottets hemställan, som mer än något annat nu föreliggande förslag går ut på att snarast möjligt få dessa missförhållanden avlägsnade.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr R y d é n: Herr talman! Jag tror nog, att det är flera än jag bland dem av kammarens ledamöter, som icke hava lagutskottsärenden till någon specialitet, men som ändå med stort intresse åhört

*Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad m. m.
(Forts.)*

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häk-
tad m. m.

(Forts.)

denna debatt för att bilda sig ett omdöme om vad som kan vara riktigt i den föreliggande frågan, vilka kommit till den uppfattningen, att man måste känna sig tveksam om, huruvida icke lagutskottet här egentligen företräder övervägande en juridisk-formalistisk, ganska förbenad ståndpunkt beträffande detta ärende. Och det förvånar mig, att lagutskottets ärade ordförande, som brukar ha öppet sinne för realiteter, låtit fånga sig på den linje, som utskottsmajoriteten givit sig in på.

Saken ligger ju så, såvitt jag förstår, att här ifrån alla håll erkänts, att stora missförhållanden äro för handen. Och dessa missförhållanden beröra olika sidor ifråga om processen och häktingen. Man har då naturligtvis att göra sig den frågan: hur skall man komma till en ändring och förbättring på detta område? Då börja juristerna att tvista. En säger, att vi böra genomföra de förändringar till det bättre i häktningsförfarandet, som äro möjliga. En annan sida säger, att förundersökningen är det absolut viktigaste härvidlag. Och så börja dessa uppfattningar att brottas med varandra med påföljd, att det blir ingenting gjort, utan missförhållandena komma att kvarstå både på det ena och det andra området.

Jag skulle icke hava begärt ordet här, om jag av debatten kunnat bli övertygad om att det förefunnes någon som helst utsikt till att man under en nära liggande framtid kunde få någon reform på detta område, ifall man nu avslår regeringens förslag. Men det är faktiskt så, herr Pettersson i Södertälje, att ni kunna icke ett ögonblick på allvar ställa i utsikt någon snar reform på något av dessa områden, om ni avslå detta förslag. Skulle vi koppla reformen samman med förundersökningsfrågan, då tyckas alla vara överens om att detta måste föranleda ett betydligt uppskov på grund av att en reform på förundersökningens område måste sammanhånga med en omläggning och förbättring av åklagarväsendet. Och det hava vi icke i fickan; det tar en betydande tid. Och skola vi gå den andra vägen, så har det ju påvisats av reservanterna här, att den tanken varit uppe i lagutskottet, att man för att komma till en snar reform skulle så att säga bryta ut denna detalj av processreformen och ge processkommissionen direktiv att taga upp den delen av frågan separat och försöka få den igenom. Men det lär vara så, att denna detalj omfattar ungefär tre fjärdedelar av processkommissionens arbetsuppgift på detta område, och därför har man i utskottet kommit till det resultatet, att den vägen icke lär vara framkomlig. Medan sålunda juristerna stå och tvista om, huruvida man skall ta häktningsreformen för sig eller låta förundersökningsreformen gå före, eller om man skall koppla ihop dessa båda saker, så blir ingenting gjort på området under avsevärd tid framåt. Det är resultatet av denna juristernas ståndpunkt.

Här finnas måhända många, som tycka, att det icke gör så mycket, hur man hushållar med människor, som äro häktade eller äro i det predikamentet, att det kan finnas anledning att häkta dem. Men när man av statistiken och domstolsreferaten ser, huru ofantligt många gånger människor bli häktade onödigt eller också på sådana

grunder, att domstolen friger dem, kan jag icke vara med om att betrakta denna sak såsom en bagatell. Är det sant, som det uppgivits, att det är ungefär 16 personer i veckan, som i Sverige bli häktade onödigtvis — jag har icke haft tillfälle att kunna kontrollera uppgiften, men jag hörde herr Eriksson i Grängesberg återgiva siffran 800 per år — så är det en allvarsam sak detta. Och jag tycker, att det är oförsvarligt, att medan herrar jurister slåss om den ordningsföljd, i vilken reformerna skola genomföras, skola människor oskyldigt lida för detta.

Ang.
lag om tiden
för rannsaking
med häktad m. m.

(Forts.)

Av allt vad jag här hört synes det mig framgå, att det icke kan medföra några som helst allvarliga nackdelar att taga regeringens föreliggande förslag. De nackdelar, som äro åberopade av utskottet och dess ordförande och särskilt då framhållandet av att förslagets antagande skulle medföra längre anhållningstid, och att anhållandena skulle komma att florerä i större utsträckning än hittills, kan man råda bot för på andra och enklare vägar.

En reform måste sålunda, såvitt jag förstår, gå på den linje, som Kungl. Maj:ts förslag går, nämligen att inskränka den tid, som förflyter, innan den häktade första gången ställes inför domstol, samt tiden mellan rannsakingarna. Varför skola vi icke våga ta detta? Det förstår jag icke. Jag förstår, att juristerna alltid kunna komma i håret på varandra. Men att vanliga, civila människor, som tänka mera oförvillat, om jag får använda det omdömet, skulle på detta sätt förkasta en reform, som är sakligt grundad på de skäl, som här framkommit, det är för mig obegripligt.

Herr talman! Jag brukar aldrig blanda mig i lagutskottsärenden. Men jag tycker, att det ligger något upprörande i detta, att en reform skall undanskjutas för rena formaliteter och för ett rent byråkratiskt-juridiskt betraktelsesätt. Och därför vill jag, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Jacob Larsson m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

I detta yttrande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Engberg, Hedvall, Paulsen* och *Törnkvist* i Bjuv.

Herr Leo: Herr talman! Det yttrande, som utskottets ordförande senast höll, nödgar mig att säga ett par ord, som emellertid skola bliva mycket korta.

Utskottets ordförande försökte att emot processkommissionens i dess skrivelse till justitieministern uttalade uppfattning ställa upp en juridisk vetenskapsman här i Stockholm, docenten vid högskolan Åke Hassler, och sade, att Hassler har i motsats till processkommissionen den meningen, att partiella reformer på rättegångsväsendets område böra ske. Hasslers uppfattning är, sade ordföranden, *program och delreformer*. Ja, det är alldeles riktigt, jag har också sett, att docenten Hassler har framställt som sin uppfattning, att man bör hava som arbetslinje här program och delreformer, d. v. s. man skall framlägga för riksdagen och för allmänheten ett program för

Ang.
lag om tiden
för rannsaka-
ning med häk-
tad m. m.
(Forts.)

huru hela frågan om straffprocessen bör lösas, grundlinjerna för straffprocessen, och därefter bör man införa partiella reformer, i den mån så kan ske och så befinnes lämpligt.

Jag finner för min del, att det ligger mycket förnuft i denna uppfattning, men icke kan utskottet åberopa den till stöd för sitt utlåtande. Ty utskottet har gjort något helt annat: utskottet har avvisat tanken på program och endast begärt delreformer. Det är en uppfattning, som står i strid mot både processkommissionens och docenten Hasslers mening.

Vidare frågade ordföranden, om man trodde, att man lättare skulle kunna nå sitt mål genom att, som reservanterna gjort, förorda framläggandet av en grundlinje för hela straffprocessen först, innan man ginge till några delreformer. Ja, jag har den bestämda meningen, att man lättare når ett resultat på den vägen, ty det har visat sig gång på gång, att riksdagen icke vill gå med på att antaga delreformer i detta avseende, den har avvisat dem, och man har ingen garanti för — vi se nu, huru man så gott som enhälligt från alla håll avvisat det Löfgrenska förslaget till förundersökning — man har ingen garanti för, att ett nytt lagförslag om förundersökning, som eventuellt om några år förelägges riksdagen, då blir av riksdagen antaget. Departementschefen har 1911 vid tillsättandet av processkommissionen, och riksdagen har gjort det senare i samband med beviljande av medel till processkommissionen, som sin mening uttalat, att man ville se grundlinjerna för processreformen framlagda, innan man ville vara med om att gå på några bestämda förändringar i processen. Jag har därför som sagt den meningen, att vi lättast och snabbast nå ett resultat på den väg, som reservanterna förorda.

Vidare påstod utskottets ordförande, att de talare, som uppträtt till förmån för den kungl. propositionen, hade erkänt de vådor, som ett bifall till den kungl. propositionen skulle medföra ifråga om anhållanden. Jag ber att för min del få protestera däremot. Jag har i varje fall icke erkänt, att den kungl. propositionen medför några vådor i det fallet, jag har tvärtom uttryckligen sagt, att jag anser, att de farhågor, som utskottet uttalat, äro ogrundade och i varje fall fullkomligt obevisade och jag har sagt, att om det skulle visa sig, vilket man icke vet, att man ifrån polis- och åklagarehåll skulle vilja missbruka det där anhållandeinstitutet, som man har mera privat infört, så lär icke varken justitiekanslern eller justitieombudsmanen eller regeringen sakna makt och medel att förhindra ett sådant missbruk.

Jag ber således, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Jag vill endast rätta ett par missförstånd av herr Leo.

Först och främst påstod herr Leo, att utskottet i sitt utlåtande avvisat framläggandet av ett program för straffprocessreformen. Detta är icke riktigt. Utskottet har avvisat den meningen, att lag-

stiftning rörande förundersökning skulle ovillkorligen genomföras i samband med lagstiftning rörande hela straffprocessen. Detta utsluter visst icke, att ett förslag till lag rörande förundersökning framlägges parallellt med ett program för en fullständig straffprocessreform. Ett annat missförstånd råkade herr Leo ut för, då han trodde, att jag sagt, att alla föregående talare och också han skulle i viss mån hava erkänt en olägenhet, som fortfarande skulle vara rådande med tillämpningen av anhållandeinstitutet, ifall Kungl. Maj:ts förslag bifölles. Jag sade nog — jag är nästan säker därpå — »de tre sista talarna», med vilket uttryck jag avsåg herrar Kilbom, Vennerström och Eriksson i Grängesberg men icke herr Leo. Att herr Leo intagit en mera avvisande hållning i denna punkt, har icke undgått mig.

Till sist skulle jag kanske säga något till herr Rydén. Han ville, med sådana starka uttryck som »byråkratisk formalism» och »benhårt juristeri» eller vad det var slå ned den mening, som jag här har förfäktat. Jag vill i anledning därav till herr Rydén hemställa, huruvida det verkligen kan anses vara juristeri och formalism, om man pekar på den fara, som fortfarande obestriddligen kommer att föreligga, att polismyndigheterna kunna missbruka anhållandeinstitutet. Det är mot bakgrunden av den fara, som utskottet yrkat en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om lagstiftning snarast möjligt i det stycket.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag var icke inne, då herr Pettersson i Södertälje hade ordet sista gången, men det har sagts mig, att han åberopade vad jag yttrat som bevis för fruktan, att det skulle föreligga vådor i fråga om anhållandesystemet även efter antagandet av det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Jag vill i det fallet korrigerera herr Petterssons i Södertälje uppfattning, då den uppenbarligen bygger på en missuppfattning. Jag erkänner, att det finnes en teoretisk förutsättning för denna våda, men jag sade å andra sidan, att jag ansåg dels ett kraftigt ingripande från justitieombudsmannen och justitiekanslern och dels den allmänna uppmärksamhet, som denna debatt har fäst på frågans vikt för den allmänna rättssäkerheten, komma att göra, att polismyndigheterna säkerligen komma att hålla sig i styr, intill dess reformen verkligen kommit till stånd.

Herr Åkerlund: Herr talman! Detta kan icke anses vara någon partifråga. Men då det är fullt konstaterat, att på detta område svåra olägenheter gjort sig gällande mångfaldiga gånger, har jag ytterst svårt att förstå, att man icke skall vidtaga de åtgärder, som regeringen har föreslagit. Det är ju sant, att man behöver så mycket som möjligt sammankoppla lagstiftningen, men här anser jag en så viktig fråga föreligga, att man därvid får göra en särställning och taga förslaget för sig. Detta gör, att jag ovillkorligen anser mig pliktig att yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Ang.
lag om tiden
för rannsaka-
ning med häk-
iad m. m.

(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Jacob T. Larsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 20, bifaller den av herr Jacob T. Larsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 93 ja mot 77 nej; och hade kammaren alltså, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den av herr Jacob T. Larsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 4.

Ang.
enhetliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av herr Vennerströms motion, nr 186, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelande av särskilda, enhetliga bestämmelser i fråga om domares utbildning m. m.

Uti en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 186, hade herr *Vennerström* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida utan avvaktan å den nya rättegångsordningen särskilda, enhetliga bestämmelser borde meddelas i fråga om domares utbildning, domstolarnas rekrytering, befordringsväsendet vid domstolorna och därmed sammanhängande spörsmål.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Eriksson* i Stockholm, *Lagerkvist*, *Ericson* i Boxholm och *Sjögren*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att andra kammaren måtte i anledning av ovanberörda motion för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, huruvida utan avvaktan å den nya rättegångsordningen enhetliga bestämmelser borde meddelas i fråga om domares utbildning och domstolarnas rekrytering jämte därmed sammanhängande spörsmål.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! Jag erkänner mig sakna förutsättningar att diskutera en fråga av den innebörd som den nu föredragna. Jag har ju aldrig haft någon beröring med rättsväsendet, vare sig direkt eller indirekt, men det är självfallet, att då jag haft att ta ställning till frågan inom utskottet, har jag måst försöka att efter bästa förstånd fatta ståndpunkt. Och jag har därvid icke kunnat inta någon annan ståndpunkt än den, som framgår av utskottets utlåtande. Som kammarens ledamöter finna, ha nämligen jag och mina partivänner reserverat oss mot utskottets hemställan och kommit till ett annat resultat, nämligen i huvudsak en tillstyrkan av den i ärendet väckta motionen.

Då vi så gjort, finnes det emellertid icke någon som helst politisk bakgrund till denna vår ståndpunkt. Man skulle möjligen kunna tro detta, därför att klyvningen inom utskottet gått efter partilinjern. Vi reserverar se i denna fråga, som jag nyss sade, icke något som helst av politik. Vi anse, att frågan om rättskipningen är en fråga, som är så viktig, att man måste taga ställning till den, oavsett vilken ståndpunkt man har i politiskt avseende.

Nu kan man ju tvista, huruvida det är lämpligt att vid den tidpunkt, som vi befinna oss uti, vidtaga några åtgärder i det syfte, som den väckta motionen innebär. Som vi redan förut vid flera tillfällen under dagens debatt hört, pågår ett arbete på reformering av vår processordning, och man skulle då möjligen kunna säga, att frågan, huruvida några åtgärder böra vidtagas för att åstadkomma enhetliga grunder för domarnas utbildning bör anstå, till dess att resultatet av processkommissionens arbete föreligger. Det torde också vara så, att det är närmast det förhållandet, att processkommissionen är sysselsatt med frågan om processordningen, som gjort, att utskottsmajoriteten ansett, att några som helst initiativ icke nu böra tagas rörande detta spørsmål. Vi reserverar anse emellertid, att frågan om processordningen icke alls är avhängig av den fråga, vi nu behandla, utan vi anse, att i varje fall ett initiativ i det föreliggande spørsmålet bör tagas av riksdagen. Det förefaller oss, som om det snarare skulle ligga så till, att man med hänsyn till den processordning, som vi ha, som är sådan, att organisationen av domstolarna faktiskt är olika i hädasrätterna och stadsdomstolarna, kan anse, att dessa förhållanden äro särskilt ägnade att påkalla ett initiativ, så att utbildningen av domare och domstolarnas rekrytering kan ske efter enhetliga normer. När man ser på förhållandena i utlandet, särskilt i vissa europeiska länder, där det finnes klara och distinkta bestämmelser utfärdade rörande utbildningen för de personer, som skola ägna sig åt domareverksamheten, framträder detta behov ännu tydligare.

Det socialdemokratiska partiet har ju på sitt program även en punkt om folkligt inflytande på rättskipningen. Det förefaller mig vara ett led i dessa strävanden att bifalla den motion, som herr Vennerström väckt, ty det synes mig, som om det skulle vara ägnat att stärka den folkliga rättsuppfattningens inflytande på rättskip-

*Ang.
enhetliga be-
stämnelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)*

Ang.
enhettiga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.

(Forts.)

ningen, därest man hade en ovillkorlig skyldighet att tillse, att alla de, som skola ägna sig åt domareverksamhet, finge på ett synnerligen intimt sätt taga del av den allmänna rättsuppfattning, som lever på folkets djup.

Det är ur dessa allmänna synpunkter, som vi reserveranter ansett oss i huvudsak böra biträda den i ämnet väckta motionen. Emellertid har i reservationen insmugit sig en felaktighet, i det att mellan sista ordet på tredje raden i klämman och fjärde raden två ord bortfallit, nämligen orden »om utredning». Jag tillåter mig sålunda hemställa, att kammaren måtte bifalla reservationen med den ändring, att klämman må erhålla följande lydelse:

att andra kammaren måtte i anledning av herr Vennerströms motion, nr 186, för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida utan avvaktan å den nya rättegångsordningen enhetliga bestämmelser borde meddelas i fråga om domares utbildning och domstolarnas rekrytering jämte därmed sammanhängande spörsmål.

Herr Ros: Herr talman! Den föregående ärade talaren sökte i sitt anförande visa, att goda skäl föreligga att begära en utredning i detta ämne. Vi ha för vår del ansett, att processkommissionen säkerligen kommer att upptaga denna fråga till behandling och att det förefinnes vissa svårigheter att, innan man vet, vad denna processreform kommer att innebära, göra något åt saken. Våra domare åtnjuta och ha sedan gammalt åtnjutit det största förtroende och tillit, och jag tror, att man i allmänhet kan säga, att de uppfylla de krav, som man ställer på en god domare. Skulle emellertid detta förhållande ändra sig och det visa sig, att en bättre utbildning skulle behövas av våra unga domare, så är jag fullt förvissad om att justitieombudsmannen i enlighet med sin instruktion skall ha sin uppmärksamhet fäst på saken och då föreslå de åtgärder, som äro av behovet påkallade.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag ber att först få uttala min tacksamhet för den behandling, som utskottet ägnat min motion. Jag finner med stor tillfredsställelse, att utskottsmajoriteten i det väsentliga instämt i de synpunkter, som framlagts från min sida. Utskottet säger, att det delar motionärens allmänna uppfattning rörande betydelsen av en riktig motionärens utbildning, och utskottet säger vidare, att denna utbildning bör äga rum enligt rationella grunder, samt att, såvitt möjligt, enhetliga bestämmelser böra meddelas rörande domareutbildningen och domstolarnas rekrytering. D. v. s. utskottsmajoriteten har haft vänligheten att instämma i och rent av understryka de sakliga synpunkter, som från min sida anförts i motionen.

Anledningen till att utskottet efter detta instämmande i det väsentliga i min tankegång ändock hamnar på den rena avslagslinjen

ligger huvudsakligen i rent formella skäl. Det är icke sakskaäl, som äro de avgörande, utan det är formskaäl, som för utskottsmajoriteten varit de bestämmande, då den sagt nej till en hemställan om utredning i motionens syfte. Dessa formella skäl ha sedan utvecklats närmare i största möjliga korthet från den föregående talarens, herr Ros' sida. Han yttrade — liksom även utskottet — att man anser, att processkommissionen kan och bör oavsett en hemställan från riksdagen upptaga en utredning och framlägga förslag i motionens syfte. Då vill jag rikta den frågan till herr Ros såsom talesman för utskottsmajoriteten: var finnes anledningen till denna visshet från utskottets sida? Det är icke mig förunnat att pejla hjärtan och njurar, och det förefaller mig, att icke ens den ärade utskottsledamoten har förmåga att pejla hjärtan och njurar hos denna processkommission, som närmast har att utarbeta och framlägga förslag.

*Ang.
enhelliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)*

Jag gör ytterligare den frågan, om tilläventyrs kommissionens instruktion med full klarhet säger, att kommissionen verkligen skall upptaga dessa frågor till behandling. Jag tror icke, att denna instruktion är sådan, och jag kan icke gå med på denna uppfattning, förr än jag erhållit full visshet om att herr Ros och utskottsmajoriteten har rätt i detta fall.

Sedan kan man göra den frågan, om kommissionen själv genom sin ordförande eller andra intresserade ledamöter har lämnat utskottet visshet om att kommissionen verkligen kommer att upptaga denna fråga till behandling. Om jag icke är felaktigt underrättad, har utskottet muntligen förhört sig hos kommissionens ordförande, och han har sagt, att han icke kan lämna något utlåtande i frågan. Men ifall nu kommissionen verkligen vore viss om att den skulle upptaga denna fråga till behandling, så förefaller det mig tämligen självklart, att kommissionen genom sin ordförande skulle ha meddelat denna sak till utskottet. Så har emellertid icke skett, och jag kan icke tolka detta uttalande från kommissionens ordförande på annat sätt, än att riksdagen har fullständig frihet att avgöra denna fråga fullkomligt efter eget skön.

Jag hade nyligen ett muntligt samtal med en man, som utfört ett stort arbete inom processkommissionen, och han yttrade, att han för sin del icke hade något att invända mot att riksdagen fattade positivt beslut i denna fråga. D. v. s. gent emot sakskaäl voro de formella skäl, som från utskottsmajoritetens sida anförts, icke hållbara såsom motivering för ett avstyrkande av motionen i fråga.

Sedan kan man tilläventyrs anföra, vad som även något kom fram i herr Ros' anförande, nämligen att man bör avvakta processkommissionens utlåtande om hela det stora, väldiga processreformprojektet. Jag har i det fallet en motsatt tankegång. Man vet icke, huru snart den stora processreformen kommer före eller ens, om dessa frågor kunna komma samtidigt. Jag har tvärtom den uppfattningen, som jag tror vara sakligt motiverad, att frågan om domares utbildning bör komma före den stora processreformen. Ty den processreform, som vi väntat länge på, blir icke något annat än ett vackert skal utan inre innehåll, såvida icke Sveriges domarekår

*Ang.
enhetliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)*

står i jämnhöjd med och är kvalificerad för den nya, omfattande processreformen. Jag menar, att om det skall skapas ett nytt innehåll genom denna processreform, som komma skall, skall detta skapas av den anda, som Sveriges domare äro mäktiga att ingjuta i lagkonstruktionen eller lagorganisationen. Detta gör, att från min synpunkt bör domareutbildningen gå före, så att man får väl kvalificerade, praktiskt inriktade domare, som ha ögon och öron öppna för den nya processreformens ingripande betydelse.

Jag tror, att denna min åskådning vinner en betydande styrka av erfarenheterna från andra länder, särskilt Österrike. Om jag icke har den saken om bakfoten, förhåller det sig så, att då den nya processreformen där tillkom, befanns det nödvändigt att sätta en del gamla domare i disponibilitet och pensionera dem, därför att de icke voro fullt i nivå med den nya anda, som den nya reformen krävde. Och jag kan ytterligare säga till herr Ros, att jag har en diger lunta lagsamlingar från Österrike, där det står yttrat något om den parlamentariska behandlingen av frågan om denna tjänsteutbildning. Där står uttryckligen, att man inom parlamentet ansåg, att lösningen av frågan om domareutbildningen sammanhänge på det intimaste med lösningen av frågan om processreformen. Jag tror, att den erfarenheten bör kunna medverka till, att vi även i vårt land må våga att pröva frågan om domareutbildningen, innan vi erhålla den stora processreformen på bordet.

Sedan kan den frågan uppställas, vad det är för oerhörda nyheter, som min enkla motion innebär. Den är visst icke någon prickning av domarna, icke något misstroendevotum mot dem, utan det står klart och tydligt utsagt, att man icke vill kasta sten på Sveriges domarekår, som säkerligen står högt. Men det är önskligt, att domareutbildningen i vårt land blir så långt möjligt så lagd, att de blivande domarna stå i intimaste möjliga och allsidigaste möjliga rapport med levande livet, med dess praktiska mångfald och alla de rättsfrågor, som kastas fram av utvecklingen själv.

Den promemoria, som är bifogad utskottets betänkande, sätter i det fallet fingret på vissa punkter, där en ökad allsidighet på samma gång som en ökad insats av praktiskt kynne skulle kunna infogas i vår nuvarande domareutbildning. Där talas exempelvis om att den blivande domaren borde en tid även idka advokatverksamhet, lära sig den, så att den skarpt fientliga ställning, som nu finnes mellan domarna å ena sidan och advokaterna å den andra, skulle till tjänst för hela samhället kunna försvinna, och att man från båda sidor om domareskranket kunde ena sig om, att så väl advokater som domare äro nödvändiga såsom hjälpmedel för en praktisk utformning av vår rättsåskådning.

Vidare har antytts, att man skulle kunna låta de blivande domarna även något se på den ansats till en kommunal rättshjälpsverksamhet, som ännu ligger i sin linda, men som enligt min förhoppning bör komma att utvecklas i hög grad. Den sidan av saken är givetvis en framtidssak, men jag tror, att även den synpunkten i promemorian bör tillmätas stor vikt och betydelse.

Sedan har för det tredje även anvisats i denna promemoria, att man bör se till, att man vid domareutbildningen bryter isoleringen mellan de olika rätterna. Och jag tror, att denna sak är så viktig och av så stor praktisk betydelse, att den bör komma till full rätt vid den utredning, som begäres i min motion.

*Ang.
enhetliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.*

(Forts.)

Till yttermera visso vill jag säga, vilket ock framgår av promemorians innehåll, att man i vissa främmande stater, närmast i Tyskland och Österrike, redan till gagn för deras domareutbildning vidtagit liknande reformer, som påyrkas i min motion. Där erhåller den blivande domaren en ganska långvarig utbildning, som omfattar olika grenar. Han får tillfälle att tjänstgöra på advokatkontor och komma i mångsidig beröring med rättsväsendets olika delar och de praktiska synpunkter, som i dessa fall föreligga.

Jag skall sluta mitt anförande med att yrka bifall till reservationen i den framställning, som den erhöi av herr Eriksson på Stockholmsbänken. Och jag vill rikta en vädjan särskilt till de kammarens ledamöter inom olika partier, som tillhöra lantmännens klass. Jag ville rikta till er den frågan, om icke motionens syfte att gjuta in en mera praktisk anda inom domarutbildningen, sätta denna utbildning i närmare beröring med praktiska livets förhållanden, om icke detta motionens syftemål överensstämmer särskilt med lantmännens under forna tider ådagalagda synpunkter ifråga om vårt svenska domstolsväsende och hela vår ämbetsmannakår. Där föreligger en viss samstämmighet i synpunkter och önskemål, varför jag vill uttala den förmodan, att man även från detta håll skall ställa sig rätt tillmötesgående till reservationen.

Herr *Knutsson* instämde häruti.

Herr af *E k e n s t a m*: Herr talman! För den, som följt med strömningarna i vår tid, har det varit möjligt att iakttaga, att det då och då slungas ut, kanske på måfå, ett ord, som blir en paroll eller ett lösensord. Det betyder icke så mycket i början, men upprepat och upprepat kommer det att få en betydelse, som kanske icke får underskattas. Ett sådant ord är nu detta: enhetlighet. Det tyckes vara något, som är mer än allt annat eftersträfvansvärt. Man vill ha enhetlighet i skolväsendet, man vill ha enhetlighet i utvecklings- och existensmöjligheter, och man vill ha enhetlighet på både det ena och det andra sättet. Och nu kommer kravet på enhetlighet i domareutbildningen. För den, som någon gång på kartan sett på vårt långsträckt land, är det kanske litet egendomligt att tänka sig, att enhetlighet i detta land skulle vara en så märkvärdigt lycklig egenskap. Jag tror för min del, att det nog är så, att vi behöva ha förmåga att efter de skiftande villkor, som finnas i detta land, anpassa oss. Och därför får man icke lägga ut förhållandena efter linjal.

Det finnes vid det utlåtande, som föreligger, som promemoria, där bl. a. promemorians författare har i största korthet redogjort för, hur det går till med utbildningen av domarekandidaterna. I det fallet har jag icke mycket att tillägga. Men jag skulle vilja

*Ang.
enhetliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)*

säga en sak, som han ju kanske icke haft anledning att särskilt påpeka, och det är, att då den unge juristen slutat sin akademiskurs och kommer ut till en domare på landet, så gäller det visserligen för honom att pröva betydelsen av den lärdom, som han tillägnat sig vid akademien. Och det är ju alldeles klart, att innan han på detta sätt praktiskt kunnat se, vilket värde denna kunskap har, betyder den ju icke mycket för honom. Men jag vill å andra sidan säga, att så viktigt det än kan vara, att han på detta sätt praktiskt får pröva och skaffa sig erfarenheter om vad kunskaperna duga till, lika viktigt är det också, att han på dessa tingsplatser har tillfälle att komma nära det levande livet, att se förhållanden, vilka förut voro honom ganska okända, och på det sättet få en uppfattning, hur vårt svenska folk på olika orter lever, arbetar och utvecklas. Den man, som haft en föregående utbildning, som gjort honom så fullständigt lärd, att han tror, att han i och med detta skall kunna med säkerhet träffa det rätta i allt, och att han icke längre behöver lära av vad som möter honom i livet, den blir nog icke någon lämplig domare.

I viss mån gå motionärens och mina åsikter ganska nära varandra. Men å andra sidan skilja de sig åt avsevärt, och de göra detta framför allt därför, att motionären påtagligen vill stödja sig på de åsikter, som äro framlagda i den vid utlåtandet fogade promemorian. I sitt sista anförande har motionären också tydligt framhållit detta och klart uttalat, att han strävar efter att på våra svenska förhållanden överföra främmande staters institutioner. Häremot vill jag erinra, att den rättskipning, som vi ha här i vårt svenska land, den domarutbildning, som vi ha, den har organiskt och nationellt framvuxit ur förhållanden, som vi kunna spåra redan i hedenhös och som sedermera även under medeltiden klart och tydligt äro synbara. Detta har varit den grund, varpå vi alltjämt byggt, och jag tror icke, att vårt svenska folk i allmänhet haft anledning att säga, att det varit en dålig grund. Tvärtom tror jag nog, att det är med fog, som man sagt, att rättvisan här hållits högt, att strävan efter att förverkliga rätten i vårt land har utgjort det höga mål, varefter domarna handlat. Egendomligt synes mig då vara, att i den nyss omtalade promemorian en sådan sats kan anföras som denna: Enhetliga bestämmelser om domarutbildningen förefinnas i alla länder med mera utvecklad rättskultur. I Sverige finnas icke sådana enhetliga bestämmelser. Det är sålunda meningen, om vi draga linjerna klara, att Sverige icke har en utvecklad rättskultur. Är det verkligen sant? Kan det verkligen vara möjligt, att personer, som sökt intränga i de här rådande förhållandena, kunna påstå, att den rättskultur vi ha i vårt svenska land är sämre än och underlägsen den, som man kan finna i andra länder? Beviset därför har icke vare sig motionären eller promemorian författare kunnat åstadkomma. Det är därför också som de kommit in på den efter min uppfattning rätt betänkliga vägen, att de anse, att de genom lagbud skola kunna ordna och reglera de här förefallande förhållandena. Lagbudena äro stela och oböjliga, och

särskilt då det gäller sådana förhållanden, som här äro ifråga, ha de visat sig mer än ofta opraktiska och olämpliga. Jag vill erinra om den s. k. domsagostadgan, som visserligen i mångt och mycket kan ha varit till nytta, men som dock icke kunde vara i aktiv tillämpning mer än en kortare tid, förrän den fick lov att sättas ur spelet. Om den nu åter blir verksam och skall efterföljas, visar den dock alltjämt åtskilliga brister, som göra, att den är mycket svår att efterkomma. Det är därför jag vill påpeka, att vi här i Sverige hittills icke ha gått den vägen, då vi skulle ordna vår domarutbildning. Om den domarutbildning, som funnits, svarat någorlunda mot rättens krav, få vi tänka oss, att den ledning, som funnits, varit god. Varifrån har den kommit? Då vill jag erinra om, att våra underdomstolar alltjämt stått under hovrätternas vårdnad. Och hovrätterna med sina presidenter i spetsen ha haft det uppdraget, att de skulle muntligen och delvis också genom sina cirkulär leda den domaruppföstran, som har funnits. De ha gjort detta och de ha kunnat göra det mera effektivt och mjukt och därför också mera lämpligt, än vad någonsin några lagbud kunnat åstadkomma.

Ang.
enhettliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mures utbild-
ning m. m.
(Forts.)

Då vi sålunda verkligen ha en nationell grund att bygga på, och denna nationella grund efter min uppfattning, och jag tror efter de flestas uppfattning, icke har svikit, då det gällt att få fram ett gott rättssystem, varför skola vi då söka efter andra grundvalar? Låtom oss bygga på det nationella och det svenska, där vi kunna känna oss hemmastadda, och där var och en, snart sagt ända från barn-
domen, ungefärligen vet, hur han har att söka rättvisa, och de som ha att utöva den dömande myndigheten också äro besjälade av en livlig känsla att om möjligt träffa det rätta. Det är därför, som jag, när man har talat om enhetlighet och på det viset vill gjuta in allt i en och samma form, finner den faran vara ganska stor att göra en utbildning av schablonmässig art. Man måste taga hänsyn till vårt lands och vårt folks egenartade förhållanden, och man får inte bara efter lagbestämmelser uppdraga en form, efter vilken allt skall stöpas, man får icke söka toppa dem, som höja sig över medelmåttorna, och man får heller icke söka att, där det verkligen finnes någon förmåga att utveckla sig på ett eller annat sätt, tvinga in allt i en och samma fåra, utan man måste söka ge en tänkande och rättssökande man tillfälle att utveckla sig så som det kan vara möjligt i ett fritt land, och jag tror, att detta sker bäst utan nya lagbud och utan nya lån från främmande länder.

Det är därför, herr talman, som jag för min del anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Lindman, Norman, Persson* i Fritorp, *Lundqvist, Karlström* i Lummelunda, *Jönsson* i Boa, *Sommelius, Gardell, Johansson* i Krogstorp, *Winkler, Henrikson, Lithander, Jonsson* i Hökhult, *Bengtsson* i Kullen, *Gustafson* i Kasenberg, *Svensson* i Långelanda, *Andersson* i Storegården, *Larsson* i Kroken, *Gustafsson* i Älvsered och *Nilsson* i Antnäs.

Ang.
enhetliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Den sky av vittnen, som vi sett uppträda kring den siste ärade talarens anförande, kunde ju kanske vara ägnad att göra en något betänksam, när det gäller att ge uttryck åt en uppfattning, som rör sig efter helt andra linjer.

Med allt erkännande av det sympatiska uti den framställning, som gavs av herr af Ekenstam, och utav de vackra uttryck, som där funnos för en nationell åskådning, så skulle jag för min del ändå vilja varna för att i det här stycket börja och blicka tillbaka på, hur det var i hedenhös och tala om att redan där ha vi att söka våra nationella traditioner o. s. v. Det gäller väl ändå att se den här saken något annorlunda än bara som en fråga om tillgodoseende av nationell värdighet och nationell självkänsla o. s. v. Jag är den förste att erkänna, att vi kunna med en viss stolthet betrakta vår rättskultur. Jag vill gå ännu ett steg längre och säga, att Sveriges historia såsom rättsstat torde vara en bland de vackraste, liksom den varit en bland de vackraste såsom författningshistoria i fråga om hög kulturell standard, både rättslig och låt mig säga allmän politisk. Men det hindrar icke, att man ändå måste inlägga en alldeles bestämd gensaga mot den uppfattning, som den siste ärade talaren utvecklade, när han ville göra gällande, att vår domarkår är så förträfflig, att varje misstanke, att den inte i alla avseenden skulle följa den absoluta rätten eller rättvisan, är obefogad. Jag delar icke denna åskådning. Jag har all respekt för den svenska domarkåren, men är å andra sidan icke blind för, att, sådant samhället nu en gång är, så har denna domarkår i sin fostran och i sin utbildning åtskilliga, låt mig säga, skavanker, som från början göra den i stor utsträckning icke tillräckligt för-trogen med den sociala sidan av livet, och som därför också vållat, att den i flera stycken dömer på ett sätt, som nog kan, trots att den följer alla former, innebära ett uttryck av orättvisa.

Det finnes ett kapitel, som icke blivit vidrört i motionen och icke heller i utskottets utlåtande, icke heller i den promemoria, som ligger till grund för reservanternas framställning, och det är den rent *teoretiska utbildning*, som våra dagars jurister äga. Herrarna veta, att den är, om något, enhetlig och likformig. Den är icke ut-differentierad med hänsyn till de många skiftande uppgifter, som juristen har att fylla. Det finns ingen skillnad i utbildning för förvaltningsjurister, för advokater och för domare; de få gå igenom samma procedur. Det är på den punkten, som man enligt min uppfattning bör sätta in mera uppmärksamhet att börja med. Det är enligt mitt sätt att se tydligt, att för sådana, som utbildas sig till förvaltningsjurister, det bör läggas en helt annan tonvikt på de ämnen, som där närmast komma i fråga — jag tänker på förvaltningsrätt, statsrätt och finansrätt — under det att det för sådana jurister, som utbildas till advokater och framför allt till domare, borde vara en inriktning redan från början av studier-na därhän, att tyngdpunkten förlades mera på vad som förekommer

inför domstolsskranket d. v. s. det som anknyter till processen och straffet än vad som förekommer inom byråkratiens, inom ämbetsmannavärldens och inom förvaltningsrättens domäner. När den unge juristen kommer ut och sitter vid domarbordet och där har att döma människor, jag höll på att säga, till förtappelse eller att frikänna dem, har att träffa avgörande uti frågor, där det tarvas det mest ingående överbäggande och samvetsgrannhet, ja, då är det nödvändigt, att han också i sin utbildning har fått med sig på vägen en möjlighet att kunna där se saker och ting ur olika synpunkter.

Ang.
enhelliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

För närvarande är det tyvärr på det sättet, att vår domarkår, liksom också de flesta andra ämbetsmannakårer, rekryteras ur vissa samhällsskikt; det blir den förmögnare klassen, som bildar underlaget i regeln här såsom på andra områden genom att den har möjlighet att utrusta sina barn för studier och hela den där trallan fram, tills man är färdig att träda ut och kivas om statsämbetena. Det är emellertid uppenbart, att detta vållar en viss social ensidighet i uppfattningen redan från början. Jag vill därmed inte på minsta sätt ha sagt, att domaren dömer *medvetet* skevt. Men det finnes situationer, där domaren på grund av hela sin utbildning, på grund av den miljö, i vilken han har fostrats, på grund av hela den åskådning, som besjalar denna miljö, är predisponerad att se saken från början ganska ensidigt. Och det är mot bakgrunden av detta som det också är förklarligt, att, liksom vi haft en hel del klasslagstiftning i detta land, vi också haft en hel del *klassdomar*. Det är på den punkten, som det säkerligen tarvas att man sätter in med en reform. Och skulle jag för min del peka på ett önskemål redan vid den teoretiska utbildningen, så vore det att domaren skulle ha grundligare utbildning i kriminalpsykologi, lära sig förstå brottslingens psykologi, lära sig att icke döma omedelbart och schematiskt efter lagparagrafernas lydelse med fastställande av ett brottets rekvisit, som kan vara summariskt, utan lära sig att se till, hur motiven vuxit och spelat hos den som står inför domarbordet. Kanske om en sådan utbildning funnits, låt vara endast teoretisk, den dock skulle kunnat hjälpa till att skapa ett säkrare bedömande från domarens sida i många fall, där han nu går till väga rätt så summariskt. Den sidan av saken få vi icke blunda för.

Vidare skulle jag för min del vilja önska såsom en andra punkt i denna utbildning, när det gäller domare, en utbildning uti — om jag får använda ett missbrukat ord — sociologi, en utbildning till förtrogenhet med de sociala synpunkterna på helt annat sätt, än vad som nu är fallet i den vanliga juristutbildningen. Det kan icke hjälpas, att det finnes här ibland jurister en skräanda, det finnes ett juristeriets frimureri, som man icke får vara blind för att det innebär vissa faror. Men jag tror, att om man redan vid den teoretiska utbildningen lade an på en differentiering med hänsyn till de olika verksamhetsfält, som juristerna få, så skulle det

Ang.
enhälliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

ha sin stora betydelse. Det har icke alls tagits upp den synpunkten i den föreliggande motionen. Men för min del anser jag den för närvarande vara långt viktigare än den fråga, som här föreligger.

Jag vill emellertid till herr af Ekenstam säga, att jag finner det vara en betydande överdrift, när han tyckte sig finna en tendens till att på vårt svenska nationella träd inympa främmande grenar ifrån rättsåskådningar och rättskulturer, som icke vore våra. Jag tillåter mig ändå säga, att det är väl att se spöken på ljusa dagen. Jag har också läst igenom denna promemoria och funnit, att här är det nog en viss anslutning, icke så liten för resten, till tyska och österrikiska förebilder. Men de praktiska reformförslag, som där framställas, äro dock av sådan natur, att de på intet sätt kunna kränka vår nationella självkänsla eller i fortsättningen äventyra de vackra traditioner, som herr af Ekenstam åberopade sig på alltifrån hedenhös.

Jag vill också tillägga, att det är icke enligt min uppfattning att göra den svenska domarkåren någon tjänst, när man i likhet med den föregående ärade talaren från början glorifierar denna kårs medlemmar såsom nära nog ofelbara och vill reservera för dem en undantagsställning genom att göra gällande, att de stå över sådana mänskliga svagheter, som vi alla andra dödliga äro utsatta för, nämligen risken att bedöma situationer felaktigt, risken att fela, risken att fälla en orättfärdig dom.

Det synes mig, som om herr af Ekenstam i sin ställning som erkänd och allmänt aktad jurist skulle göra domarkåren en *större* tjänst, om han vidginge, att det naturligtvis måste i domarens värv spela in i icke ringa grad, utan i hög grad den sociala syn han kan ha. Hans förmåga att socialt och psykologiskt bedöma de föreliggande fallen. Det går icke att komma ifrån, att här finnas mycket stora brister i utbildningen, beroende därpå, att man instuvar hela skocken från början i en och samma form vid universitetet, där det sannerligen icke, åtminstone ej hittills, funnits så värst stort utrymme för friare och mera socialt betonade synpunkter i undervisningen. Därför är det enligt mitt sätt att se omöjligt att bagatellisera den här frågan såsom föregående ärade talare gjorde. Jag är villig att medgiva, och jag medger öppet, att en reform i den riktning, som här föreslagits av motionären, har ett visst samband med rättegångsreformen. Vi ha begärt en gång att få se på den kommande reformens allmänna principer eller allmänna läggning, och däri ingår, såvitt jag kunnat bedöma saken, som ett väsentligt moment domarens ändrade ställning i förhållande till nämnden. Jag måste därför säga, att frågan om domarnas praktiska utbildning hör samman på det intimaste sätt med den blivande processreformen. Men bortsett från detta synes det mig ändå, som om motionären eller särskilt författaren av promemorian pekat på sådana förhållanden, som böra tagas upp till prövning, och man gör ingalunda saken en tjänst och allra minst den kommande juristgenerationen en tjänst genom att påstå, att allt är förträffligt som det är, och att här icke behövas några ändringar.

Jag är icke så värst entusiastisk vare sig för utskottets hemställan eller för reservationen, utan för att vara uppriktig skulle jag nära nog kunna singla slant om dem. Men det är den underordnade frågan. Den *större* frågan är, att man säger ifrån, att, vid en kommande reform på området, vare sig den sker fristående eller i samband med rättegångsreformen, det viktiga är, att man håller i sikte, att domaren med sin oerhört vanskliga och oerhört ansvarsfulla ställning bör få en sådan utbildning, som ger största möjliga garanti för att de domar han faller äro förestavade av rättfärdighet och kanske ännu mera av *förståelse* för hans eller hennes situation, som han står inför vid domarskranket, så att icke domsluten bli uttryck för en social blindhet, som gör, att så fort synpunkterna överskrida den egna miljön, domaren blir ur stånd att behjerta och förstå. Det är i *den* riktningen man bör uttala sig. Som ärendet nu ligger, kan jag icke framställa något yrkande.

Ang.
enhettliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

Herr Björkman: Herr talman! Den siste ärade talaren började sitt anförande med termerna »varna» och »inlägga en bestämmd gensaga». Jag ber att fastän kanske i viss mån i annan riktning, få använda dessa termer: »varna» och »inlägga en bestämmd gensaga». Jag skulle nämligen först vilja *varna* kammaren för att gå med på ett bifall till reservationen utan att ha inhämtat vederbörlig utredning. Ty en sådan utredning har icke kommit till stånd. Processkommissionen borde åtminstone ha tillfrågats officiellt, så att här funnits papper på, vilken ställning den intog. Och om kommissionen icke ansett sig böra svara i sak, skulle man ha fått veta det. Och om det, utan yttrande från kommissionen, skulle visat sig, att det behövdes ändock någon viss utredning, skulle den ha skett därigenom, att man vänt sig till andra vederbörande, som kunnat lämna en objektiv och saklig utredning. Det hade exempelvis varit synnerligen lämpligt att i sådant fall vända sig till rikets hovrätter, vilka ha under sig såväl häradsrätterna som rådhusrätterna, och det hade också varit lämpligt att inhämta, huruvida justitieombudsmannen hade för avsikt att åtgöra något i frågan.

Vad jag vidare skulle vilja inlägga en *bestämmd gensaga* mot, det är en sådan utredning, som utskottet och särskilt utskottets minoritet velat vara med om. Det säges i utlåtandet, att det vid betänkandet finnes fogad en av utskottets sekreterare utarbetad promemoria i ämnet. Jag antar, att om ett utskott begär upplysningar av sin sekreterare, skall han lämna sakliga och objektiva upplysningar, d. v. s. i detta fall upplysningar ifråga om domares utbildning, domstolarnas rekrytering, befordringsväsendet vid domstolarna etc. Han har lämnat en sådan utredning, men dessutom har han tillåtits härvid foga privata reflexioner. Skall ett svenskt riksdagsutskott begära en utredning, bör det dock vara av vederbörande myndighet och icke av någon, som händelsevis är sekreterare, och som kommer med privata omdömen, som det är största tvivel om, huruvida de äro omdömesgilla eller icke. Här säges i promemorian, att det råder missförhållanden vid Stockholms rådhusrätt och att icke de unga aspiranterna där ha samma möjlighet att intränga i rättens

Ang.
enhetliga be-
stämmeiser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

väsen som vid arbetet på ett domarkansli. Vidare talas det om, att förhållandet mellan domare och rättegångsombud i vissa fall kan karakteriseras som fiendskap, samt att det icke sällan bland de yngre juristerna kan spåras en viss rädsla och undfallenhet etc. Det är icke sådana utredningar utskotten skola begära av sina sekreterare, utan man måste begära att få fram saken. Sedan är det riksdagens ledamöter själva, som ha att utan sekreteraregemente bestämma sin åsikt. De böra icke få för sig framlagd en framställning som icke kan anses vara objektivt riktig. Jag undrar därför i detta fall icke på, att reservanterna börja sin reservation med att säga: »att utskottet icke kunnat i detalj bedöma riktigheten av den framställning och styrkan av de synpunkter, som innehållas uti den av utskottets sekreterare i ärendet avlämnade promemorian». Ty sådana svävande omdömen, som där finnas, är det icke lätt att följa med. Sålunda talas det om, att det skulle vara nyttigt att »tillvarataga vissa rent personliga egenskaper, som måste anses oeftergivliga för att kunna rätt utöva ett domarämbete, och fråga uppstår alltså om sättet att åstadkomma en sådan utbildning, att jämväl dylika egenskaper komma till sin rätt, och där de *eventuellt icke från början förefinnas, om möjligt bringas i dagen*». Vidare säges det, att domarutbildningen skulle läggas så, att den skulle kunna utgöra en förberedelse till processreformen i så mån, att genom densamma »kan skapas en stam av domare, som kunna befinnas väl kvalificerade att föra ut i levande livet *de tankar, som komma att vinna sanktion genom ifrågavarande reformer*». Hur skall domarkåren kunna göras kvalificerad att föra ut reformernas tankar, innan man vet, vilka reformer, som skola komma?

Jag har velat inlägga en gensaga mot, att man kommit med ett dylikt utskottsutlåtande. Här vilja vi ha rena fakta, och sedan få som sagt, kammarens ledamöter bilda sina åsikter utan att bli lärda av dem, som äro anställda i ett utskott. Som jag nämnde, har processkommissionen icke blivit hörd, men om avsikten är, att domarkåren skall anpassa sig efter de reformer, som kommissionen kan komma att föreslå, så är det bäst att avvakta dessa reformer. Åtminstone borde man icke göra någonting, förrän kommissionen fått yttra sig.

Det har sagts, att det redan nu vore lämpligt att införa vissa reformer i avseende på domareutbildningen. Man frågar sig, och min ärade vän på östgötabanken har nyss givit svar på den frågan, hur det nu är, och om det verkligen kan anses nödigt, att man reformerar på detta område. Man frågar sig, om det förekommit berättigade klagomål mot samvetsgrannheten vid prövningen av domares utbildning och särskilt i avseende på deras bristande kontakt med livet. Det levande livets gång måste en domare känna, såsom en talare uttryckte sig. Jag vågar då säga, att den svenska domarutbildningen från universitetet och framåt är så samvetsgrann, som man kan tänka sig. Den senaste talaren antydde, att det var i vissa fall som det bruste i förutsättningarna för en modern utbildning. Men för att tillgodose den saken behöver man icke skriva till Kungl. Maj:t. Det är Kungl. Maj:t, som i första hand ger stadgan angående

de juridiska examina, och att eftersom det visat sig, att det ena ämnet efter det andra utvecklats och fått större betydelse, har det gjorts ändringar i stadgan och den juridiska fakulteten har anpassat examensförordningarna efter behovet. Därför är jag förvissad om, att när herr Engberg framhöll, att det förefanns brister i den kriminalpsykologiska undervisningen, kan den saken lätt ordnas så, att allt eftersom betydelsen av ämnet växer, kommer detta in i undervisningsplanen. På samma sätt förhåller det sig med de studerandes kännning med den sociala frågan. Det är icke många studenter, som ej ägnat sig åt hithörande spörsmål, och låt vara att en och annan kommit till universitetet med förutfattad mening, lär han under diskussion med oliktankande få en vidgad syn på dessa ting. Det vore vidare enligt min åsikt icke lyckligt att, såsom herr Engberg ifrågasatte, få en särskild utbildning för domare, för advokater och för administrativa jurister. Det är icke lätt för en ung man, som vill bli jurist, att genast från början kunna säga i vilka fåror han skall gå, och därför är det bäst, att han får en god allmänbildning på det juridiska och administrativa området, och att han, sedan examen är över, får välja vilken väg han ute i livet skall gå. Sedan, då den unge juristen under studietiden fått såväl praktisk som teoretisk utbildning, är han mogen att gå ut i livet. Jag vill nämna, att i avseende på den praktiska utbildningen det redan nu förefinnes möjlighet att förlägga denna i viss mån utanför universitetet, i det att en fyra månaders anställning hos en häradshövding eller hos en ledamot av advokatsamfundet kan ersätta den praktiska kursen vid universitetet. Sålunda föreligger redan nu den möjligheten för vederbörande att se det praktiska livet tidigt i ansiktet.

Så kommer då den tid, när vederbörande från universitetet träder ut på domarebanan. Han kommer till en lantdomare, som genast sätter honom in i de många göromålen, eller han kommer till en rådhusrätt, där han likaledes, och under ledning av äldre kamrater, under målens handläggning får se livets skiftningar. De som passerat häradsrätterna och rådhusrätterna och komma upp till hovrätterna såsom aspiranter bli nu för tiden kanske än mera än förr omhändertagna på ett mera ingående sätt. När det i denna promemoria sagts, att det skulle vara vissa svårigheter för vederbörande att få bestämd den tid, efter vilken han skulle kunna veta sig vara klar att gå fram på hovrättsbanan, vill jag nämna, att redan sedan något år tillbaka äro i Svea hovrätt betryggande anordningar vidtagna, som stryka under det förfaringssätt, som förut tillämpades, nämligen att de unga auskultanterna å fiskalsplatserna få tjänstgöra på vissa divisioner, skriva rubriker, promemorior och decisioner i mål åt vissa ledamöter, varefter deras prov bedömas vid mycket ingående överläggningar mellan president och vederbörande hovrättsråd och ledamöter. Man kommer därvid redan efter ett års tjänstgöring till överläggning inom hovrätten, huruvida aspiranten då skall anses lämplig för fortsatt tjänstgöring eller icke.

Det har också sagts, att bestämmelser borde gälla enhetligt för samtliga domstolar, och det har särskilt anmärkts mot, att Stock-

*Ang.
enhetliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)*

Ang.
enhelliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

holms rådhusrätt icke fordrade av de sina, att de varit ute på så kallad tingstjänstgöring, utan att man där utan vidare kunde cedera denna och likväl vinna befordran. Jag vet visserligen, att det ej är många fall, där detta ägt rum, men de fall, som förekommit, ha varit sådana, att jag anser, att man med aktning får böja sig för att möjlighet härvidlag funnits för ifrågavarande personer att utan tings-tjänstgöring komma fram. Jag vill bara nämna, att Stockholms stadsfullmäktiges nuvarande ordförande och ett par av dess allra bästa krafter under de senaste åren just äro sådana, som direkt fått uppfostran i Stockholms rådhusrätt.

Det säges här också, att det skulle vara lyckligt, om prövningen av dessa auskultanter lämnades åt en kommission i hovrätten med särskild uppgift att verkställa prövning av aspiranternas lämplighet. Mot detta måste säkerligen alla, som haft förmånen att se bland sina bästa år dem de tjänstgjort i hovrätten, protestera. Det skulle vara att lämna det hela åt slumpen, om ett litet fåtal hovrättsledamöter finge bedöma en så viktig fråga som huruvida en aspirant skulle få träda in eller icke i aeropagen. Nu föreligger en den mest minutiösa granskning å alla de olika ledamöternas sida därom, huruvida vederbörande visat sig lämpliga för kallet, och skulle man bortskära en viss del av de personer, som nu sitta i hovrätten, från ansvaret och rättigheten att bedöma de unga auskultanterna, skulle man göra såväl hovrätten som dessa en stor otjänst.

Det toges vidare i promemorian upp en önskan, att skyldighet skulle föreligga att avge motiverat beslut, om en person inte kunde ifrågakomma. Ett sådant beslut är ju alldeles omöjligt att lämna. Det kan vara vissa nyanser, som äro för den ena eller andra hovrättsledamoten bestämmande och ett generellt beslut kan ej lämnas i annan mån än att vederbörande är lämplig eller icke. Vederbörande får i alla händelser reda på vad han vill veta, om han går och frågar hovrättens president om saken, och han kan nu som förr begära protokoll angående det beslut, varigenom en annan föredragits framför honom och sedan klaga hos Kungl. Maj:t, så att någon särskild nödvändighet att lagfästa vad som redan finnes är icke för handen. Något särskilt klagoinstitut har för övrigt säkerligen aldrig behövt tillämpas, när mig veterligen ingen någonsin klagat över ett beslut, varigenom han icke ansetts mogen för fiskalsskapet, ty den saken är något, som man inte gärna vill ha papper i fickan på. Man har väl funnit att vid en framtida vandring på juristbanan det icke vara av någon glädje att ha ett sådant negativt testimonium.

Det har också framhållits, att det skulle vara fördelaktigt, om domarna komme i närmare kontakt med advokaterna och med dem, som äro anställda å rättshjälpsanstalterna. Det finnes ingen, som mer än jag vill ge de allra bästa vitsord om advokatblickens betydelse för domarverksamheten, men jag vill dock varna för, att man alltför mycket lägger vikt vid den tanken, att just advokatutbildningen skulle vara speciellt lämplig som domarutbildning. Det har visserligen funnits många fall, där en advokat kommit till domarposter, ja, fått plats i högsta domstolen och det kan ju hava sin nytta att

personer, som under sin föregående verksamhet stått på andra sidan skranket och försvarat anspråk, som nu i liknande former kommit till domstolen, där får bedöma dem. Av erfarenhet från den domstol, som jag är ledamot av, kan jag konstatera betydelsen av att få tillgodoräkna sig erfarenheten från en ledamots visserligen korta advokatverksamhet. Men jag anser att det inte skulle vara lyckligt, om denna utbildning vore nödvändig, och om man på något sätt skulle lagfästa som en absolut fordrad tjänstgöring verksamhet på advokatkontor för den, som skall bli domare. Inte heller finns det väl ännu någon anledning att söka bereda de så nyligen startade rätts-hjälpsanstalternas anställda en sådan förmån som att få tillgodoräkna sig anställningstiden där såsom motsvarande en första tingstjänstgöring.

Ang.
enhetliga be-
stämmelser i
fråga om do-
maras utbild-
ning m. m.
(Forts.)

Det är alldeles givet, att det från den ena eller andra partens sida kan framställas många anmärkningar mot en meddelad dom och att exempelvis de skilda domstolarna döma olika. Men den omständigheten, att den ena instansen någon gång dömer olika gent emot den andra — ett oändligt litet antal fall, om man ser på statistiken — kan icke sägas vara något, som tyder på, att den ena eller andra domstolen varit mindre kompetent att döma. I många fall förebringas i högre rätt ny bevisning, ny utredning; den första domstolen har sagt ifrån, att det eller det icke är styrkt eller utrett, och man har sagt sin uppfattning i vissa avseenden. Då koncentrerar sig och riktar sig den klagande parten allt vad han kan på att visa, att *så* är inte riktigt, utan det riktiga är *detta* eller *detta*, nämligen vad han nu i överrätten vill visa och kanske också kan ådagalägga.

Det har under sista tiden rätt vissa svårigheter för domstolarna att bli rekryterade. Kristidens alla kommissioner slöko även sådana arbetskrafter, som skulle varit nyttiga för domstolarna. Men jag kan också säga, att det var många, som man på det viset slapp ifrån, så att, när domstolarna nu äro konsoliderade, är det med goda och säkra krafter.

Så stå vidare underdomstolarna ständigt under hovrättens prövning. När målen gå upp till hovrätterna, se dessa, vem som har dömt, och är det en ung man och han ådagalagt god förmåga, blir han snart känd. Visar han å andra sidan brist på omdöme, ser man även detta, och han får nog då så småningom veta det i den ena eller andra formen.

Det har, såvitt jag förstår, inte alls varit en den starka byråkratismens väg, som gått genom våra domstolar. Det har inte förelegat några försök att allt för mycket formskära. Men det är alldeles visst, att former äro nödvändiga vid den första utbildningen, för att man skall få tankegången klar och för att ämnet skall kunna behärskas. Det är mycket lätt att vara slav under formen, men det är först efter många många år, som både den ene och den andre kan lära sig att vara herre över formen. I allt sitt görande och låtande ha domarna en god ledning i domarreglerna, som tredela det bästa, som domarna skola gå efter. Den första regeln uttalar, att

Ang.
enhelliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

domaren skall »grant veta lagen, där han efter döma skall, ty lagen skall vara honom för en rättelse».

Den andra säger, att domaren skall akta »vad hans uppsåt var som lagen gjorde, annars varder hon missbrukad». Den tredje regeln — och det är den, som säkerligen icke minst beaktas av våra domstolar — lyder: »Den menige mans bästa är den yppersta lagen, och därför det, som finnes den menige man till nytta vara, det bör hållas för lag». Tillämpas dessa tre regler och slipper det svenska domarståndet ifrån allt för stränga regler och utländska tillsatser, är jag säker på, att domareväsendet kommer att reformera sig självt, såvitt det erfordras.

Herr V e n n e r s t r ö m: Herr talman! Den första delen av den siste talarens anförande var av så våldsamt överhettad karaktär, att jag i och för sig saknar varje skyldighet att replikera. Men jag vill säga till herr Björkman, att då han gjorde sitt våldsamma utfall gent emot utskottets sekreterare, kunde han icke vid detta foga någon som helst argumentering i avseende å de fall, där utskottets sekreterare skulle ha brustit i den sakliga framställningen av sitt ämne. Jag tror, att den ene domaren är lika god som den andre att prestera en dylik utredning, och jag tror, att den domare, som har Sveriges i denna stund största domsaga med den rikaste och mest omfattande rättspraxis, som finnes, har samma möjlighet som någon sin en borgmästare i Norrköping att på sakliga grunder verkställa en nödig utredning av ärendet. Jag vill även säga herr Björkman, att den våldsamma personliga lidelse, som han visade på denna punkt, ådagalade, att herr Björkman är den siste, som kan komma ifråga, då det gäller en saklig utredning av det spörsmål, som här föreligger.

Till detta vill jag ha sagt, att herr Björkmans överhettade lidelse synes ge vid handen, att det är på vissa ömma liktornar, som man i detta fall har trampat. I så fall gratulerar jag. Det är sanneligen inte för tidigt, att det säges till vissa herrar domare, till vissa herrar rättsbyråkrater, att det inte på alla punkter är väl ställt i det nuvarande rättssamhället.

När herr Björkman lyfte sin blanka sköld till värn för Stockholms rådhusrätt, undrar jag, om han inte tog sig vatten över huvudet. Jag tror, att det finnes talesmän för Sveriges offentliga liv, som stå denna rådhusrätt närmare än herr Björkman, som kunna säga, att det är med fullt fog, som det från många håll påstås, att domareutbildningen lämnar mycket övrigt att önska i vad gäller hänsynstagandet till den medborgerliga friheten och rättssäkerheten, den vackra tanke alltså, som herr Björkman drog fram i den allra sista delen av sitt yttrande.

Sedan vill jag rikta några mera vänliga ord till herr Björkmans ämbetsbroder, herr af Ekenstam, då dennes anförande genom sin sympatiska läggning såväl i form som sak mycket kraftigt stred mot åtminstone första delen av herr Björkmans yttrande.

Herr af Ekenstam liksom herr Björkman yttrade sig fördomande om grunderna för motionen, och häri instämde — icke bara genom sina bravorer utan även genom personliga till protokollet fogade instämmanden — en stor del av högerpartiets representanter i andra kammaren. •Man fördömde därmed inte bara reservationen och min motion, utan, märk väl, även den hållning, som herrarnas egna partikamrater intagit i det utskott, som behandlat motionen i fråga. Jag vill fästa uppmärksamheten vid denna skiljaktighet i högerens ställning till förevarande sak. Högermännen i utskottet ha gått med på motionens allmänna syfte och innehåll, då däremot herr Björkman och herr af Ekenstam å domareämbetets och kårandans vägnar ryckt med sig högerpartiets djupa led till en förkastelsesdom över det instämmande i de allmänna grunder, som deras egna partikamrater lätt komma till uttryck i utskottsmajoritetens betänkande. Jag vill slå fast, att här kunna alltså ni, som i detta fall instämt med herr af Ekenstam och herr Björkman, icke yrka bifall till utskottets hemställan, då ni ogilla motiveringen. Ni höra då verkligen taga steget fullt ut och även, på samma gång ni avslå motionen, ogilla utskottets motivering. Det bör, synes det mig, i detta fall visas klara färger, så att man verkligen får rent besked om, hur herrarna stå på denna punkt.

Sedan vill jag säga till herr af Ekenstam, att jag förstod inte, vad han yttrade i fråga om den enhetlighet, som varit på tal. Han hade den föreställningen, att den enhetlighet, som jag krävde, icke skulle medföra vederbörlig hänsyn till läget i olika delar av vårt land, icke minst till de skilda naturförhållanden och geografiska förhållanden, som sammanhånga med vårt lands vidsträcktethet. Ja, men det är alldeles tvärtom. Vad jag begär är helt enkelt, att en domare skall få den rikaste och allsidigast möjliga utbildning. Jag begär ju just vad herr af Ekenstam åsyftar: det största möjliga hänsynstagande till livets skiftande mångfald. Jag åsyftar med min motion att få in en smula mer praktiskt innehåll i den enligt min tanke alltför ensidigt drivna teoretiska utbildning, som domarna för närvarande ha. Jag vill hjälpa till att något bryta formalismen, att något bryta de ansatser till byråkrati, som nog finnas på vissa håll inom vårt nuvarande domareväsende. Jag strävar alltså till ett hänsynstagande i största tänkbara grad till livets skiftande mångfald och till dess elikartade förhållanden. Jag vill i det fallet just vad herr af Ekenstam ansåg att man bör söka att åstadkomma.

När herr af Ekenstam talade om vårt svenska rättsväsendes höga ställning, har jag ingenting alls att invända. Och när herr af Ekenstam fann en viss samstämmighet mellan hans och min åskådning, tror jag att denna rör just den sidan av föreliggande fråga. Jag anser verkligen, att vårt lands rättsväsende står synnerligen högt. Vi ha ett äkta nationellt rättsväsende, som vi kunna vara stolta över, och jag tror, att jag kan gent emot herr af Ekenstams replik till utskottets sekreterare säga, att även han har den bestämda uppfattningen, att den kommande processreformen måste byggas på den nationella grunden och icke får avvika från grundvalarna för

*Ang.
enhetliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.*

(Forts.)

Ang.
enhettliga be-
stämnelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

vårt nuvarande rättsväsende. Jag anser, att en av de främsta orsakerna till vårt rättsväsendets höga ställning, är just tillvaron av det starka folkliga inslaget i rättsskipningen, vilket inte minst är representerat genom vår svenska nämndemannainstitution. Detta inslag tror jag vara av det värde, att det bör bibehållas så långt möjligt är och därjämte vidgas. I stället för att inympa tillsatser, som äro främmande för det svenska rättsväsendet, är motionens — och jag vill säga: även promemorians — syfte att bygga på denna grundval och ge det folkliga inflytandet större rum vid domareutbildningen än vad som är fallet för närvarande. Jag trotsar herr af Ekenstam att på någon punkt kunna påvisa att så icke är händelsen. Ty, märk väl, när man hänvisar till Tyskland och Österrike, gäller det där att öka det folkliga inflytandet, alltså just den sida av vårt rättsväsende, som ger det den höga rangställning, som det för närvarande har. Jag vill till yttermera visso säga, att vi inte på något sätt begära nya grundvalar. Herr af Ekenstam frågade, varför man skulle lägga domareutbildningen på andra grunder än dem som nu gälla. Det är inte sant, att vi önska detta. Vi begära inga nya och andra grundvalar. Vi begära, att den folkliga och praktiska grundval, som domareutbildningen redan delvis har, skall vidgas alltmera. I det fallet kunna vi utgå från vad som redan finnes, nämligen vår s. k. kanslistadga. Där är ju redan en grund lagd för den praktiska utformningen av domareutbildningen, och vi anse, att man bör kunna bygga vidare på denna kanslistadga, alltså en grund, som redan finnes inom vårt rättsväsende. Det är sålunda inte fråga om att åstadkomma några nya tillsatser, som äro främmande för vad som härvidlag för närvarande är gällande.

Med stöd av dessa argument vill jag än en gång för min del, under bestämt tillbakavisande av talet om de främmande tillsatser, som skulle strida mot det svenska rättsväsendet, yrka bifall till reservationen i herr Erikssons framställning.

Herr E d é n: Herr talman! Jag hoppas, att den senaste ärade talaren och motionären icke skall finna, att åtminstone jag kan göras till föremål för den förebräelse om ett lidelsefullt partitagande, som han efter min mening med någon orätt framställde mot herr Björkman i Norrköping. För min del kan jag inte på minsta sätt finna, att denna sak behöver ge anledning till några vidare lidelsefulla inlägg. Jag får också säga, att jag står en smula främmande för den ansats att här få upp en strid mellan nationell och icke nationell domareutbildning, som från tidigare talare förekommit. För mig ställer sig frågan helt enkelt och mycket lugnt så: finns det i denna motion och finnes det i denna reservation egentligen någonting, som kan giva en ledning i avseende å den riktning, i vilken man önskar att domareutbildningen och domarerekryteringen skall reformeras? Jag nödgas svara, att det finnes icke.

Motionen är mycket kort — i allmänhet en stor förtjänst hos motioner som bekant — t. o. m. så kort, att såvitt jag kan finna motionären icke har kunnat få in någonting annat än den allmänna sat-

sen, att han önskar »en enhetlig domarutbildning» och att han också önskar åtgärder för att domarekårens rekrytering skall ske efter sådana synpunkter, som »kunna i en framtid förväntas» bli behövliga. Men vilka äro dessa synpunkter? Och vad är det som han egentligen saknar i den nutida domareutbildningen. Därom har motionären icke givit någon som helst upplysning.

Går jag sedan till utskottets reservanter, så finner jag, att dessa också ha hållit sig till precis samma mycket allmänt avfattade talesätt. Man begär »enhetliga bestämmelser rörande domares utbildning och domstolarnas rekrytering». I vilket syfte dessa bestämmelser skola avfattas, vilka synpunkter man vill ha fram — därom finnes icke den allra minsta antydning i reservanternas yttrande, lika litet som i motionen, om vi inte dit räkna det korta uttrycket, att vad man vill ha är »en god domare i det moderna samhället». Ja, tacka för det — det vilja vi alldeles säkert alla ha! Men *vad* är det som man vill lägga till, för att det skall bli »en god domare i det moderna samhället»? Därom tiger både reservationen och motionen.

Herr talman! Jag kan ändå inte finna, att det är rimligt av riksdagen eller andra kammaren att besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t på sådana boliner. Jag har inte alls för min del någonting att invända mot vissa, märk väl vissa, av de allmänna synpunkter, som exempelvis herr Engberg lade fram i sitt anförande. Jag tror också, att det nog kan hända, att vår juristutbildning och inte minst vår domarutbildning är lagd efter något för strängt formalistiska linjer. Jag skulle antaga, att det kunde vara önskvärt att få fram möjligheten till en bättre kontakt med det levande livet. Jag är emellertid inte beredd att säga, på vilket sätt detta skall ske, inte ens att därom ge några antydningar. Jag vet inte, om det är lämpligt att lägga in något dylikt i själva studietiden eller om det bör läggas in i en utbildning efter examen vid universitetet eller var det över huvud skall placeras. I varje fall finnes det i de föreliggande aktstyckena icke någon som helst ledning för ett bedömande av just den frågan.

Man invänder kanhända, att en sådan ledning dock finnes i den promemoria, som bifogats utskottets utlåtande av dess sekreterare. Jag hoppas, att herr Vennerström inte anser, att jag förfaller till någonting, som han kallade »våldsamt utfall» mot sekreteraren, om jag nödgas säga, att denna promemoria överraskat även mig rätt väsentligt. Jag har verkligen aldrig varit med om, att ett utskott hänvisar till en promemoria av dess sekreterare såsom uttryck för den yppersta sakkunskap, som utskottet haft att tillgå i en kinkig och omtvistad fråga. Så länge jag varit med i riksdagen, har det gått till så, att utskottssekreterarens sakkunskap, som ju i och för sig mången gång kan vara synnerligen värdefull och betydande, kommer utskottet till godo under själva behandlingen och diskussionen i utskottet. Men ett utskott som är så blygsamt, att det ber sekreteraren att i sitt namn skriva om själva saken och bifogar hans scriptum till utskottsutlåtandet, såsom det egentliga sakliga inlägget — det är för mig en verklig nyhet. Och herr Vennerström skall

Ang.
enhetliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

Ang.
enhälliga be-
stämmeleser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

icke taga det som någon personlig animositet mot utskottets sekreterare, om jag säger, att jag verkligen inte känner mig färdig att låta dennes auktoritet, sådan den nu kan vara, ersätta bristen på verklig saklig utredning i det problem, som här är väckt.

Under sådana förhållanden skulle jag vilja påstå, att det inte bara är formalism å sin sida, om jag vågar förmena, att andra kammaren inte har någon anledning att bifalla denna reservation. Det är nämligen inte endast formalism att begära, att åtminstone någon antydan skall i den motion eller den reservation, man bifaller, vara given därom, vad det är, som man vill skall komma till stånd. En sådan antydan är här icke given. Icke heller de anföranden, som blivit hållna exempelvis av herr Engberg och herr Vennerström själv, kunna naturligen lämna någon ersättning för denna brist på verkligt sakliga riktlinjer i avseende å vad man önskar. Vad herr Vennerströms eget anförande beträffar, nödgas jag konstatera, att det stannade vid, att han önskade för domaren »den rikaste och allsidigaste utbildning». Man anmärker återigen — ja, det vilja vi alla, men *vilken* utbildning, och vilken utbildning, som man nu inte har? Vidare önskade herr Vennerström, att det folkliga inflytandet skulle bevaras och stärkas. Jag fick inte fullt klart för mig, om detta önskemål gälde själva domareutbildningen eller om det gälde domstolsorganisationen. Är det fråga om det senare, så hör saken icke hit, är det åter fråga om det folkliga inflytandet på domarutbildningen, så kan jag säga: à la bonne heure, gärna, om herr Vennerström kan riktigt klargöra för oss i vad mån och på vilket sätt det folkliga inflytandet på just domarutbildningen skall kunna åstadkommas.

Såsom frågan nu ligger kan jag, herr talman, alltså icke finna annat, än att kammaren gör klokast i att icke taga ett initiativ, som endast skulle bli en fullkomligt allmän gest, om vars verkliga innebörd kammaren säkerligen icke har någon aning, men som skulle utsetta Kungl. Maj:t, därest det nu bleve en skrivelse, som gick fram till Kungl. Maj:t, för den svårigheten att behöva sätta sig ned och gissa sig till vad det egentligen är, som kammaren och riksdagen med en sådan skrivelse kan ha menat.

Om däremot vid ett annat tillfälle och efter andra förberedelser ett initiativ kan framkomma, som verkligen sätter fingret på de punkter, vilka kunna vara ömma i den nuvarande domarutbildningen, och om man kan samla sig om att påpeka *sådana* förhållanden, som verkligen kunna karakteriseras såsom brister eller luckor, då skall jag icke sätta mig emot, att ett initiativ göres från riksdagens sida. Innan så har skett, synes det mig verkligen vara bäst att riksdagen låter bli att taga till orda i saken. — Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det är med en viss tvekan, som en lekman som jag begär ordet i den huvudsakligen akademiska och juridiska diskussion, som pågår här. Jag har emellertid gjort det, därför att det enligt min uppfattning finnes en del

saker, som man kanske kunde göra klokt i att i detta sammanhang påpeka.

Jag vill då först och främst konstatera att det icke saknas ganska roliga poänger i denna debatt. Utskottet ansluter sig till motionärens allmänna uppfattning, herrar af Ekenstam och Vennerström komma utmärkt bra överens och utbyta artigheter med varandra beträffande sina åsikter i frågan, och herr Edén ger i viktiga delar sin anslutning till de synpunkter, som herr Engberg framfört. Vad visar allt detta? Jo, enligt mitt förmenande visar det, att det måste vara på tiden, att någonting göres just i detta avseende, ty annars kunde väl icke gärna denna rörande enighet mellan olik tänkande personer hava kommit till stånd, även om nu dessa personer icke kunna komma överens om de olika slut, vartill de kommit, den ene med det ena motivet och den andre med det andra. Jag skulle då vilja tillägga, att jag för min del ingalunda underskattar betydelsen av vårt nationella rättssystem och icke heller det folkliga inslag, som vi för närvarande har och vilket, såsom den förste ärade talaren, utskottets ordförande, här påpekade, återfanns i det socialdemokratiska programmet. Ja, för min del går jag så långt, att påståendet om det folkliga inslagets betydelse i rättsskipningen är en grundsanning, som man visst inte behöver vara socialdemokrat för att erkänna. Jag tror vi alla kunna vara överens om att det varit högst nödigt och nyttigt för vårt land, att vi åtminstone hittills haft ett så stort folkligt inflytande på vårt processväsende, som vi haft.

Sedan vill jag säga, att jag icke på något sätt underskattar vår nuvarande domarekår. Men jag vill också påpeka en annan sak. Jag tycker för min del, att även om man inte kan säga någonting bestämt, kan man dock med tämligen stor visshet om att inte taga fel våga den gissningen att man, när nu rättegångsreformen, efter många års utredning äntligen kommer, går ifrån det nuvarande dömandet efter innehålllet i handlingar och lägger proceduren i allt väsentligt på det muntliga förfarandet. Och då, mina herrar och damer, tror jag, man redan nu kan gå in för att beakta behövligheten av att domarna få en utbildning, som motsvarar åtminstone den fordringen. Det var i detta avseende, jag tyckte att herr Engberg hade alldeles rätt, då han påpekade vikten av att domarna skulle komma i tillfälle att rätt förstå miljön och under vilka förhållanden den ene eller andre kan ha begått en viss handling.

Så vill jag också säga, att om man skulle våga en gissning till — det kan ju här icke bli fråga om något annat — kan man nog ganska lugnt gå ut ifrån, att de civila meddomarna — till skillnad från de juridiskt utbildade — kunna komma att få betydligt utvidgad rösträtt, större inflytande på domstolen, än hittills. Jag vill bara säga, att det kan komma att inträffa, att ett sådant förslag kommer. Tro inte herrarna då, att det är ytterst viktigt, att just den domare, som skall leda dessa män, vilka kanhända ha nära nog lika stort inflytande vid röstningarna som han, också har den allsidigaste möjliga utbildning, så att han blir i stånd att på fullt tillfredsställande sätt leda förhandlingarna?

*Ang.
enhälliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)*

Ang.
enhetliga be-
stämmelser i
fråga om do-
mares utbild-
ning m. m.
(Forts.)

Det är dessa synpunkter, herr talman, jag velat ge uttryck åt, och jag tillåter mig yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till det av herr Eriksson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Eriksson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 88 ja mot 79 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Herr statsrådet Thorsson avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 262, angående beredande av medel för Sveriges deltagande i det internationella arbetet för Europas ekonomiska återuppbyggnad; och

nr 263, angående tullfri införsel av två telefonkablar.

Nämnda propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 6.

Avgåvos två motioner, nämligen av:

fröken *Tamm m. fl.*, nr 315, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 258, angående ytterligare kapitalökning för egnahems-länefonden; och

herr *Spångberg*, nr 316, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 251, med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m.

Förstnämnda motion blev på begäran omedelbart remitterad till jordbruksutskottet.

Motionen nr 316 bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,19 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.
